



T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**DEZAVANTAJLI GRUPLAR BAĞLAMINDA LİSE ÇAĞI
GENÇLİĞİNİN SOSYALLEŞMESİNDE SPORUN ETKİSİ**

Ahmet ARSLAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Metin KILIÇ

DÜZCE 2015

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**DEZAVANTAJLI GRUPLAR BAĞLAMINDA LİSE ÇAĞI
GENÇLİĞİNİN SOSYALLEŞMESİNDE SPORUN ETKİSİ**

Ahmet ARSLAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Metin KILIÇ

DÜZCE 2015


KABUL VE ONAY

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Çerçevesinde
yürütülmüş olan
"Dezavantajlı Gruplar Bağlamında Lise Çağı Gençliğinin Sosyalleşmesinde Sporun
Etkisi"
adlı çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarihi: 28/07/2015

TEZ SINAV JÜRİSİ


Yrd.Doç.Dr. Metin KILIÇ
Düzce Üniversitesi
Başkan


Yrd.Doç.Dr. Reşat SADIK
Düzce Üniversitesi
Üye


Yrd.Doç.Dr. Emre TÜREGÜN
Düzce Üniversitesi
Üye

Yukarıdaki Tez, Yönetim Kurulunun 31/07/2015 tarih ve 99 sayılı kararı ile
kabul edilmiştir.


Prof.Dr.Recep ÖZMERDİVENLİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Ahmet ARSLAN

TEŞEKKÜR

Şüphesiz en büyük teŐekkürü; başta Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere bu topraklarda özgürce yaşamamızı sağlayan tüm Őehitlerimiz hak ediyor.

Ayrıca;

Bu çalışmada her zaman yardımını ve desteğini benden esirgemeyen Yakup ARSLAN'a iyi ki benim babamıŐ dediğim kahramanım, babam Mahmut ARSLAN'a, aynı anne-babadan olmasak bile kardeş olunabileceğini ispatlayan ve maddi-manevi desteğini her zaman yanımda gördüğüm Mustafa DERDİN'e, gece gündüz demeden mesai kavramına bakmadan bu tezin asıl mimarı, canım abim diye hitap edebileceğim tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Metin KILIÇ'a ve her zaman yol göstericiliği ile bizlere rehber olan, aynı zamanda güvenip sırtımı dayayabileceğim Prof. Dr. Kürşat KARACABEY'e sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

BEYAN

TEŞEKKÜR.....	İ
İÇİNDEKİLER.....	İİ
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
1- GİRİŞ ve AMAÇ.....	1
2-GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Dezavantajlı Grup Nedir?.....	3
2.1.1. Engelliler.....	4
2.1.2. Parçalanmış Ailede Gençler ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar.....	5
2.1.3. Yaşlılar.....	7
2.1.4. Şiddete Kalan Maruz Kadınlar.....	7
2.1.5. Eski Mahkûmlar.....	8
2.2. Dezavantaj Zeminleri.....	8
2.2.1. Eğitim.....	8
2.2.2. Ekonomi.....	9
2.2.3. Sağlık.....	9
2.3. Spor.....	10
2.3.1. Sporun Tanımlanması.....	10
2.3.2. Sporun İşlevleri.....	12
2.3.3. Sporun Sınıflandırılması.....	14
2.3.3.1. Kitle Spor.....	14
2.3.3.2. Elit Spor.....	15
2.4. Modern Bir Toplumsal Olgu Olarak Spor.....	16
2.5. Aile Sosyalleşme ve Spor.....	18
2.5.1. Aile ve Ailenin Spora Etkisi.....	18
2.5.2. Sosyalleşme ve Spor.....	19
2.6. Cinsiyet ve Spor.....	19
2.7. Gençlik ve Spor.....	20
3-GEREÇ VE YÖNTEM.....	22
3.1. Araştırmanın Modeli.....	25

3.2. Deneklerin Seçimi	26
3.3. Mülakat Formu	26
3.4. Veri Toplama Aracı.....	26
3.5. Verilerin Analizi ve Katılımcı Bireylerden Bilgi Toplama Aşaması.....	27
4-BULGULAR.....	29
4.1. Katılımcı Bireylerin Genel Özellikleri ve Bilgilerin Analiz Edilmesi	29
4.2. Parçalanmış Aileye Mensup Spor Yapan Öğrenciler.....	30
4.3. Parçalanmış Aileye Mensup Spor Yapmayan Öğrenciler	32
4.4. Araştırma Soruları ve Yardımcı Sorular	34
4.5. Temalar Ekseninde Spor ve Sporun Sosyalleşmeye Etkisi.....	34
4.6. Temalar ve İçerikleri	35
4.6.1. Birey, Aile ve Yakın Çevre İlişkisi	36
4.6.2. Birey ve Spor İlişkisi.....	58
4.6.3. Parçalanmış Aileye Mensup Çocukların Sosyalleşmesinde Sporun Etkisi.....	76
5-TARTIŞMA-SONUÇ.....	96
6-KAYNAKLAR	103
7-EKLER.....	108
8-ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Elit Spor ve Kitle Sporunu Arasındaki Farklılıklar	16
Tablo 2. Modern Sporun Başlıca Özellikleri	17
Tablo 3. Temalar ve İçerikleri.....	35
Tablo 4. Tema 1 ve İçerikleri	37
Tablo 5. Tema 2 ve İçerikleri	58
Tablo 6. Tema 3 ve İçerikleri	76

ÖZET

DEZAVANTAJLI GRUPLAR BAĞLAMINDA LİSE ÇAĞI GENÇLİĞİNİN SOSYALLEŞMESİNDE SPORUN ETKİSİ

Ahmet ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Metin KILIÇ

Haziran 2015, 115 Sayfa

Lise çağı gençliği dediğimiz 14-18 yaş aralığındaki gençlerin sosyalleşmesinde kültürel, ekonomik, eğitim gibi sosyal etmenler göz ardı edilemeyecek bir öneme sahiptir. Gençler belirttiğimiz bu özellikler bağlamında, akranlarıyla benzer seviyelerde sosyal hayatta ve eğitim-öğretim kurumlarında yer almazlarsa dezavantajlı gruplar içerisinde değerlendirilmeleri gereklidir. Bu açıdan, çalışmada dezavantajlı diye tabir ettiğimiz (parçalanmış aile çocukları) lise çağı gençliğinin spora katılmalarında etkili olan unsurlar ve spor sayesinde dezavantajlarının ne oranda azaltılıp-azaltılmadığı sosyalleşme ekseninde analiz edilmektedir.

Çok geniş bir yelpazesi olan “dezavantajlı gruplar” şemsiyesi altında yer alan her gruba hâkim olmak mümkün değildir. Böyle geniş çaplı bir çalışma ancak çok katımlı bir işbirliğiyle gerçekleştirilebilir. Çünkü dezavantajlı grupların her birinin ayrı ayrı ele alınıp derinlemesine incelenmesi gerekir. Bu yüzden çalışmada dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan kesimler hakkında kısa bilgilere yer verilirken, parçalanmış aile yapılarıyla ilgili daha detaylı bir literatür araştırması yapılmıştır. Eserde teorik ve uygulama bölümleri yer almaktadır. Teorik bölümde genel bilgiler başlığı altında dezavantajlı gruplar, spor ve sosyalleşme başlıkları ile ilgili derinlemesine geniş bir literatür çalışması yapılmıştır. Uygulama kısmında ise çalışma tasarımına yer verilmiştir. Tasarım içerisinde; çalışmanın yeri ve katılımcı bireyler, araştırma soruları, veri toplama yöntemleri ve veri analizlerine yer verilmiştir. Temalar ekseninde spor ve sporun sosyalleşmeye etkisi başlığı altında 3 ayrı tema oluşturulmuştur. Her temanın ana başlıkları altında kategoriler ve o kategorileri oluşturan kavramlar alt başlıklar olarak sunulmuştur. İlgili temalara dair sonuçlar çalışmanın tartışma ve sonuç kısmında yer verilmiştir. Araştırma sonucunda spor yapan bireylerin uğraştıkları spor dalları ve ilgili spor dallarına özgü aktivitelerinden hareketle bu bireylerin spor yapmayan bireylere göre toplum içinde daha hızlı sosyalleştikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dezavantajlı Gruplar, Gençlik, Parçalanmış Aile, Sosyalleşme, Spor

ABSTRACT

THE EFFECT OF SPORT ON HIGH SCHOOL PUPILS WHO HAVE DISADVANTAGES IN TERMS OF BEING SOCIALIZED

Ahmet ARSLAN

Master Thesis, Physical Education and Sport Main Scientific Branch
Supervisor of Thesis, Associate Professor Metin KILIÇ
June 2015, 115 Pages

For the socialization of teenagers aged between 14-18 social factors such as, culture, economic welfare as well as academic success have an undeniable importance. In relation with these factors, teenagers should be educated in similar educational environments, those who are not should be assessed as disadvantaged groups.

In this study, it is analyzed what factors are affective in the participation of sportive activities at school as well as if or how much these disadvantages can be reduced through socialization.

It is not possible to have a full insight over every and each group which is considered to be under the headline "disadvantaged groups" as it covers a wide range.

Such a wide range study could only be performed with the collaboration of numerous people since disadvantaged groups have to be handled in a detailed way each by each. In this study, therefore, while it is only preferred to exhibit the literary database results about disadvantaged groups in general, much more detailed information and research is provided about divorced families. In this study theoretical as well as practical sections are available. In the theoretical section under the general information headline, a very detailed research about disadvantaged groups, sports and socialization can be found. Under the practice section, however, the design of the study can be seen. In the design section, the following can be found: The place of study, individuals participated in the study, the questions asked in the study, data analyzes. Under the section "Themes", 3 sub-sections with the headlines sports and the affects of sports on socialization can be found. Under the headline of every main theme, categories and the terms constituting these categories can be found as sub-categories. Each result for the relating themes is given seperatedly. The total general result of all themes, however, can be found at the end of the study in the "Discussion" and "Result" sections. At the end of the research study, it has been found out that the ones who are involved in sports activities socialize in the society much more rapidly compared to the ones who do not do any sports at all.

Key Words: Disadvantaged Groups, Teenagers, Fragmented Family, Socialization, Sport

1-GİRİŞ ve AMAÇ

Gençlik sözcüğüne bir yandan dinamik, gelecek ve idealist özelliklerden ötürü pozitif anlam atfedilirken, öte taraftan içinde bulunduğu dönemin gereği biyolojik, psikolojik ve sosyolojik değişmelerin yaşandığı karmaşık ve sıkıntılı bir dönem olarak algılanmaktadır. Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik faktörler ve gerçekliklerin tümü, genç bireyin gelişmesinde aynı anda ve birlikte değişip, gelişmediği için tek bir faktöre dayanarak gençliği tanımlamak mümkün değildir.¹ Bu bağlamda, UNESCO'nun bir yayınında gençlik için şu tanımlar önerilmektedir:

Genç, öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait bir konutu bulunmayan kişidir. Genç, büyük bir hayal gücüne sahip, cesaretin çekingenliğe, macera isteyen rahata üstün geldiği insandır. Gençlik, 15-25 yaş arasındakilerden meydana gelen bir yaş grubudur.²

Bu yaş grubunda sosyalleşme süreci kişiliğin oluşmasına yöneliktir. Genç hafızasını kaybetmiş bir kişi gibi kim olduğunu, niçin yaşadığını, toplumdaki statüsünü belirlemeye çalışır. Ergenlik aynı zamanda gencin içinde yaşadığı toplumda yer edinme ve rol alma çabasını sürdürdüğü bir dönemdir.³

Ergenlik öncesi dönem diye tabir edilen çocukluk döneminde gencin sosyalleşmesinde en etkili kurumsal yapı ailedir. Çocuk ilk olarak kendi dışında var olan bir dünyayı ailesinden öğrenir. Bu noktada ailenin çocuğu koruma ve biyolojik işlevinin yanında hayata hazırlama, eğitme ve sosyalleştirme işlevleri de vardır.

Çocuğun sosyalleşmesinde aile dışında örgün eğitimin de fonksiyonları göz ardı edilemeyecek öneme sahiptir. Bu yüzden eğitim, toplumsal yapı içerisinde bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak adına belli norm ve rol davranışları temelinde şekillenmiş hayati kurumlardan biridir. Elbette her kurumda olduğu gibi, eğitim kurumu da toplumsal yapı içerisinde yer alan diğer kurumlardan bağımsız ve yalıtık bir varoluşa sahip değildir.⁴ Eğitim olgusu toplumda bir kurumsal yapı olan aile içerisinde

¹ Kılıç M(a). Gençliğin Şiddet Algısı: Düzce İl Örneği. Düzce'de Tarih ve Kültür, (İç), (Edt. Ali Ertuğrul), Gaye Kitabevi, Bursa, 2014, s.216

² Bayhan V. Genç Kimliği: Üniversite Gençliği'nin Sosyolojik Profili. İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, 2003, s.16

³ Şener S. Türkiye'de Gençlik: Beklentiler, Problemler, Düşünceler. İnkılab Yayınları, İstanbul, 2012, s.15

⁴ Kılıç M, ve Öztürk E. Yükseköğretim Çerçevesinde Öğrenci Konseylerinin Fonksiyonist-Çatışmacı Yaklaşımlar Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK 2011), C:3 Bölüm XIV, İstanbul 2011, s.2097

verilebileceği gibi aile dışında örgün eğitim ortamları olan okullarda da verilmektedir. Gençlik döneminde sosyalleşmede okulun etkisi de oldukça fazladır.

Okul dönemi içinde, çocuğun yanlış yönlendirilmesi ve çevre şartlarının olumsuz etkileri sonucunda çocuğun suçluluk davranışı gösterebileceği düşünülebilir. Gençlerin sosyalleşme sürecinde en önemli ortam olan okul, aileden ayrıldıkları ve gerçek anlamıyla kendilerini toplumun bir parçası olarak gördükleri ilk basamak olarak görölmektedir. Genç, ailesinin iyi ya da kötü yapısından, sosyal çevrenin pozitif ya da negatif etkisinden sonra okul hayatıyla tanışmaktadır. İçinde bulunduğu ortamlar iyi olarak atfedilirse hangi ülkede olursa olsun okul hayatına rahat bir şekilde adapte olacaktır. Eğer çocuk ikinci grupta yer alırsa bu uyum süreci oldukça zor olacak belki de mevcut yapıya zarar verecektir.⁵

Bu açıdan çalışmada farklı parametreler (aile, okul, çevre vb) göz önünde bulundurularak gençlerin sağlıklı bir şekilde sosyalleşmesine etki eden unsurlar bağlamında, dezavantajlı gruplara mensup olan bireylerin sosyalleşmesine sporun nasıl etki ettiği gözlenmek istenmektedir.

⁵ Tekin U, ve Kılıç M. Türkiye’de ve Gelişmiş Ülkelerde: Okullarda Güvenli Ortamların Sağlanması. Güvenli Çevre-Güvenli Okul, (iç), (Edt. Cemil Doğutaş), AKKM Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2010, s.121-122

2-GENEL BİLGİLER

2.1. Dezavantajlı Grup Nedir?

En geniş tanımı ile içerisinde buldukları toplumun temel ekonomik, kültürel ve sosyal kaynaklarından mahrum kalan veya mahrum bırakılan insan gruplarına dezavantajlı gruplar denir.⁶ Dezavantajlı gruplar, toplumun çoğunluğundan farklı olarak kendi sorunlarını tek başına çözemeyen ve hayatla başa çıkma noktasında yardıma ihtiyaç duyan bireylerden oluşan gruplardır.⁷ Toplum içinde yaşayan bireylerin çoğunluğu sağlık, eğitim, istihdam, sermaye, kamu ve yerel destek sistemleri, teşvik, sorumluluk, özsaygı, bilgilendirme ve bilgilendirilme gibi araçlara ulaşabilmekte ve bu araçları kendi amaçları doğrultusunda rahatlıkla kullanabilmekteyken, dezavantajlı grupların bu kurumsal araçlardan ve durumlardan yararlanması pek kolay değildir.

Dezavantajlı grupları genel olarak tanımlamak gerekirse, UNESCO'nun tanımında; dezavantajlı gruplar, ekonomik durumları, cinsiyetleri, etnik veya dilsel kökenleri, dinleri veya (mesela sığınmacılar gibi) politik statüleri nedeniyle toplumsal ve ekonomik entegrasyon şansları diğer insanlara göre daha düşük olan kimselerden oluşur. Bunlar toprak mülkiyetine veya başka gelir getiren araçlara sahip olamayan ve genellikle sağlık, konut ve eğitim gibi temel toplumsal gerekliliklerden yoksun olan kimselerdir.⁸

Nüfusun önemli bir kısmını oluşturan dezavantajlı gruplar, yasalar önünde diğer gruplarla eşit olmalarına rağmen, işgücü piyasasında "kötü işler" olarak adlandırılan kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde istihdam edilmekte, daha yüksek işsizlik riskine maruz kalmaktadırlar. İşgücü piyasasına katılamamak ya da olumsuz koşullarda istihdam edilmek, bu gruplara mensup kişilerin yoksulluk riskini artırmakta, ekonomik ve toplumsal hayatın sınırında ya da dışında yaşamalarına neden olmaktadır.⁹ Dezavantajlı gruplara; engelliler, şiddet mağduru kadınlar, korunmaya muhtaç çocuklar ve parçalanmış aile çocukları-gençler, yaşlılar ve eski mahkûmlar örnek olarak

⁶ T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. Dilovası'nda Dezavantajlı Grupların İstihdam Potansiyelinin Artırılması. Marka Yayınları Serisi, Kocaeli, Aralık, 2011, s.6

⁷ Bozok N. Ben Değerliyim, Nar Taneleri: Güçlü Genç Kadınlar Mutlu Yarınlar Projesi. Sosyolojik Değerlendirme Raporu, (Edt: İdil Türkmenoğlu), Boyner Yayınları, İstanbul, Mart, 2011, s.16

⁸ T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, A.g.e., s.16

⁹ Gürsel S, ve Kolaşin UG. İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi, İstanbul, Şubat 2010, s.B

gösterilebilir.¹⁰ Dezavantajlı gruplar diye tabir ettiğimiz kişilerin sosyalleşmesi ve toplumla bütünleşmesi ise diğer insanlara oranla çok daha zordur.

Belirli bir grubun veya toplumun yaşam tarzının öğrenilmesi, aynı zamanda da karşılıklı bir etkileşim sürecine girilmesi sosyalleşme olarak tanımlanabilir. Bu öğrenme sürecinde, toplumdaki kalıp davranışlar birey tarafından kişiselleştirilir ve sonuçta birey, o topluma ya da gruba ait bir kimlik geliştirir.¹¹ Toplum içinde yer alan bireyin bir gruba ait olma ya da kimlik geliştirme sürecinde sporun önemli bir yeri vardır. Çünkü spor da bir yaşam tarzı, karşılıklı etkileşim süreci ve bir gruba ait olup sorumluluk kazanma olayından ibaret olduğundan spor aktiviteleri ile bireyler sürekli bir etkileşim halindedir.

Dolayısıyla araştırmalar günümüz şartlarında sporun sosyalleşme sürecine büyük katkıları olduğunu göstermektedir. Çünkü sosyalleşme sürecinde bireyin bir gruba ait olmayla beraber kendini kanıtlama, çalışma disiplini ve cesaret kazanma gibi olguları geliştirmesi gerekir. Bu durumdan hareketle sporda rekabetle birlikte kazanma-kaybetme ve sorumluluk alma duyguları hâkim olduğundan (spor) bireylerin kimlik inşa etmelerinde büyük rol oynadığı söylenebilir.

2.1.1. Engelliler

Engelli; doğuştan ya da hastalık sonucu ortaya çıkan engelleri kapsayan ve çocuğun eğitimsel performansını olumsuz olarak etkileyen her türlü fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal durum olarak tanımlanmaktadır.¹²

Bir başka tanımda ise; doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişiler engelli olarak tanımlanmaktadır.¹³

Engelliler dezavantajlı gruplarda değerlendirilmekte ve birçok günlük aktivitelerini, kişisel ihtiyaçlarını kendileri yapamamakta, zaman zaman başkalarına muhtaç şekilde yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu bireylerin fiziksel durumları akut ya da kronik

¹⁰ T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, A.g.e., s.26

¹¹ Şahan H. Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. KMU İİBF Dergisi, Karaman, Aralık, 2008, Y:10, S:15, s.260

¹² Yılmaz A, Şentürk U, ve Ramazanoğlu F. Bedensel Engellilerde Spor Konulu Araştırmaların İçerik Analizi. Spor Yönetimi ve Bilim Teknolojileri Dergisi, ISSN:1306-4371, 2014, C:9, S:1-2, s.29

¹³ Çınarlı S, ve Ersöz G. Engellilere Yönelik Spor Hizmetlerinin Gelişimi Açısından Sponsorluk ve Vergisel Düzenlemelere İlişkin Öneriler. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Isparta, 2010/2, S:12, s.142

olabilir. Her iki durum da birey için olumsuz olup; bireyin bu durumunu çeşitli sosyal aktivitelerle kurtarmak mümkün olabilir. Sosyal aktiviteler arasında rekreatif faaliyetler, rekreatif faaliyetler içerisinde de spor önemli bir yer tutar.

Engelliler için rekreatif etkinlikler yararlı hareketliliklerdir. Rekreatif etkinlikler arasında spor da gösterildiğinden; sporun fiziksel yeterliliği artırdığı düşünüldüğünde, sporla birçok engelin aşılabacağı ve engelli bireylerin spor sayesinde hem mutlu olmaları, hem sosyalleşmeleri hem de toplumda aktif rol almaları sağlanabilir. Çünkü sporun fiziksel yeterliliği artırma, sorumluluk kazanma, kendine güven ve fiziksel engelin olası zararlarının kontrol altına alınmasında etkin rolü vardır. Ayrıca spor, bireyin fikir, ruh ve beden gelişmesini sağlayan ve bu öğeler arasındaki koordinasyonu bir araya getiren önemli bir faktördür. Bu durumda sporun engelli bireylerin sosyalleşmelerindeki etkin rolü yadsınamaz.

2.1.2. Parçalanmış Ailede Gençler ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Aile, bireylerin özellikle bağımlı durumda oldukları dönemlerde fiziksel, duygusal, ekonomik, sosyal gereksinimleri karşılayan, sosyal norm ve değerleri çocuğa aktaran ve çocuğu yaşama hazırlayan bir kurumdur.¹⁴ Bilindiği üzere aile neslin devamı; çocukların bakımı ve yetiştirilmesi; yeni nesillere kültürel kimliğin, dini ve ahlaki değerlerin kazandırılması; tarihsel ve toplumsal bilincin aktarılması; sevgi ve hoşgörü esasına dayanan tutum ve değerlerin yerleştirilmesi gibi temel fonksiyonları üstlenen en temel sosyal kurumdur.¹⁵

Ailenin toplum ve fert açısından taşıdığı önem, bir bakıma onun mutluluk ve üzüntülerin, gelecekle ilgili beklentilerin paylaşıldığı temel birim olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı mekânı paylaşan ve birbirlerine kan bağı ile bağlı olan bireylerin aile içerisindeki statülerine (anne, baba, çocuk) uygun olarak bir arada ve aynı ev içerisinde ya da dışında birlikte etkinliklerine katılmaları da, ailenin fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde ortaya konulmasında etkindir. Bu durum sanayi öncesi toplumlarda ve günümüz modern toplumlarında farklı formlarda ortaya çıksa da

¹⁴ Doğru SE, ve Sunğur N. Koruma Altındaki Çocukların Aile ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi, Ankara, 65-1, s.121

¹⁵ Demiray E, ve Curabay Ş. Kadınların Eğitiminde Uzaktan Öğretiminin Önemi ve Örnek Uygulama. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Nisan-Haziran 2004, Y:6, S:7, C:2, s.13

ailenin sadece biyolojik tatmin, barınma ve korunmanın söz konusu olduğu statik bir yapıdan öte dinamik bir yapı olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.¹⁶

Gelişmekte olan toplumlarda; kentleşme, kalabalıklık, ekonomik büyüme ve yaşamın hızlı akışı ailelerin yaşam biçimlerine ilişkin kalıpları ve kararlarını değiştirmiştir. Bu değişim süreci; nüfus artışı, doğal kaynakların azalması, çevre kirliliği, sağlık ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği, suç, intihar ve ailelerin parçalanması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.¹⁷ Özellikle parçalanma olayının çocuklar üzerinde çok olumsuz etkileri görülmektedir. Çünkü aile parçalanma, dağılma gibi nedenlerle varlığını sürdürmemeye tehlikesiyle karşı karşıya geldiğinde ya da temel fonksiyonlarını ifa edemeyecek kadar zayıfladığında çocukların yetiştirilmesi noktasında ciddi sorunlar ortaya çıkmakta; bu sorunlar arttıkça da çocukların topluma adaptasyonu zorlaşmaktadır.

Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu'na göre 18 yaşını doldurmamış herkes çocuktur ve korunmaya muhtaçtır. Çocuklara yönelik her türlü eğitim ve korunma imkânlarının sağlanması ve çocukların desteklenmesi gerekmektedir. Bu durumda yaşamını yitiren anne, baba ya da parçalanmış ailelerin çocukları yani korunmaya muhtaç çocukların göz ardı edilmemesi gerekir. Bunların hem hayata hazırlanması hem de toplumda aktif birer birey olarak sorumluluk sahibi gibi yetiştirilmesi toplum içinde yer alan her bireyin görevidir. Çünkü korunmaya muhtaç çocuklar genellikle parçalanmış ailelerden geldiklerinden sevgiden, şefkatten yoksun yetişmektedirler ki bu çocukları eğitim ortamından çok iş sahalarında görmekteyiz. Parçalanmış ailelerde özellikle lise çağındaki çocuklar; ergenlik döneminde olduklarından, hem zihinsel hem de fiziksel değişimlerinden kaynaklı bocalama dönemi yaşamaktadırlar. Ailelerinin bir arada olmamalarından kaynaklı çeşitli imkânsızlıklarla karşı karşıya kalabilmektedirler.

İmkânları kısıtlı gençler, sosyal engeller, ekonomik engeller, eğitim zorlukları, kültürel farklılıklar, sağlık problemleri, coğrafi engeller gibi belirtilen durumlardan bir veya birkaçı ile karşı karşıya kaldıklarında; gençleri örgün ve yaygın eğitim alma, dış dünya ile etkili iletişim kurma, aktif vatandaşlık, sorumluluk alma ve toplumun bütün katmanlarına dâhil olma imkânlarından mahrum bırakmaktadır.¹⁸

¹⁶ Kılıç, M. Aile ve Serbest Zaman İlişkisi: Düzce Örneği. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2015, Y:5, S:1, s.28-29

¹⁷ Özmete E. Ailelerin Öznel Refah (Subjective Well-Being) Düzeylerine İlişkin Bir Değerlendirme. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Nisan-Haziran 2004, Y:6, S:7, C:2, s.24

¹⁸ Avrupa Komisyonu. Gençlik Programı Klavuzu. Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü, s.7

2.1.3. Yaşlılar

Çağımızda yaşam sürecinin bir parçası olarak görülen yaşlanma, insanlarda zamana bağlı değişimleri içine alma sürecidir.¹⁹ Yaşlanma, her canlı için intrauterin (döllenmenin başlanma anı) hayatta başlayıp, ölüme kadar devam eden kaçınılmaz ve geri dönülmez bir süreçtir.²⁰

Yaşlılık bireyin fiziksel ve bilişsel fonksiyonlarında bir gerileme, sağlığın, gençlik ve güzelliğin, üretkenliğin, cinsel yaşamın, gelir düzeyinin, saygınlığın, rol ve statünün, bağımsızlığın, arkadaşların, eş ve yakın ilişkisinin, sosyal yaşantının ve sosyal desteklerin azalması ve kaybı gibi döneme özgü pek çok sorunun yaşandığı bir kayıplar dönemidir. Bu nedenledir ki yaşlılık dezavantajlılık olup; vücut fonksiyonlarının üretkenliğini yitirmesi ve yaşamı etkileyen çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir.²¹

Yaşlılar üretkenliklerini yitirdiklerini düşündüklerinden bir kısmı hayattan kopar. Toplumdaki saygınlıklarının azaldığı hissine kapılabilirler.²² Yaşlıların çalışma hayatına katılımını sağlamak, sosyal hayattan kopmalarını önlemek ve tecrübelerinden yararlanmak gerekir.

2.1.4. Şiddete Maruz Kalan Kadınlar

Şiddet olgusu; güç ve baskı uygulayarak insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel veya toplu hareketlerin tümü olarak tanımlanmakla birlikte, aile içi şiddetin dünyada ve Türkiye’de önemli bir sağlık sorunu olduğu bilinmektedir.²³ Kadına yönelik şiddet, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Meclisi tarafından 1993 yılında kabul edilen “Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirgesi”nde; cinsiyete dayalı olarak gerçekleşen, kadınlarda, fiziksel, cinsel, psikolojik, herhangi bir zarar ve üzüntü sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurmaya yönelik özel veya kamu yaşamında gerçekleşebilen her türlü davranış, tehdit, baskı veya özgürlüğün keyfi olarak engellenmesidir” şeklinde tanımlanmaktadır.²⁴

¹⁹ Bahar G, Bahar A, ve Savaş AH. Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Gaziantep, 2009, C:4, S:12, s.88

²⁰ Aylaz R, Güneş G, ve Karaoğlu L. Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Sosyal, Sağlık Durumları ve Günlük Yaşam Aktivitelerinin Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Malatya, 2005, 12(3), s.177

²¹ Bahar G, Bahar A, ve Savaş AH. A.g.m., s.86

²² T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, A.g.e., s.26

²³ Vahip I, ve Doğanavşargil Ö. Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi, 2006, 17(2), s.108

²⁴ Dişsiz M, ve Şahin HN. Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2008, C:1, s.51

Dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan şiddete maruz kalan kadınlarda fiziksel yaralanmalar, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, depresyon, kabus görme, güvensizlik, uykusuzluk, intihar girişimleri, sosyal izolasyon, komplike baş ağrıları gibi bozuklukların yüksek oranda görüldüğü ve bu bireylerin benlik saygısının daha düşük olduğu bildirilmektedir.²⁵

2.1.5. Eski Mahkûmlar

Diğer dezavantajlı gruplar gibi eski mahkûmlar da bu grup içerisinde yer alır ve toplum içinde sosyal dışlanmaya maruz kalırlar. Sosyal dışlanma; işsizlik, gelir ve mal varlığı yetersizliği gibi ekonomik nedenler; eğitimsizlik, yaş ve cinsiyet gibi bireysel nedenler; sosyal güvence eksikliği ve toplumsal destek yoksunluğu gibi sosyal ve kurumsal nedenler ile politik haklardan yararlanamamak ve politik karar alma mekanizmalarına katılamamak gibi politik nedenler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenlerden bir ya da birkaçı neticesinde dışlanmaya maruz kalan birey, toplumsal ve bireysel düzeyde birtakım sorunlarla karşılaşmakta ve eşitsizliği hayatlarının her aşamasında hissetmektedirler.²⁶

İhtiyaçlarını karşılamak için yeterli gelire ve mal varlığına sahip olmayanlar, uzun süreli işsizler, yaşlılar, engelliler, eski mahkûmlar ve kadınlar gibi sosyal dışlanma riski altındaki bireyler korunmaya ve sosyal politikalar aracılığıyla desteklenmeye ihtiyaç duymaktadır.²⁷

2.2. Dezavantaj Zeminleri

Dezavantaj zeminleri genel olarak toplumun genelini ilgilendiren eğitim, sağlık ve ekonomi konularını içerir. Aşağıda bu konularla ilgili kısa bilgilere yer verilmiştir.

2.2.1. Eğitim

Eğitimin çağdaş anlamı, insanların davranışlarında belli amaçlara göre değişiklik oluşturmasını içeren, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanır.²⁸

²⁵ Güler N, Tel HT, ve Özkan F. Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2005, 27 (2), s.51-52

²⁶ T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, A.g.e., s.26

²⁷ Şahin T. Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, Mayıs 2009, s.13-14

²⁸ Fidan N. Okulda Öğrenme ve Öğretme. Pegem Akademi, ISBN 978-605-364-254-1, Ankara, Şubat 2013, B:3, s.2

Modern toplumlarda eğitim, her bireyin yasalarla tanımlanmış “asgari ölçüler” nispetinde erişme hakkına sahip oldukları bir kamusal pratiktir. Hatta pek çok Avrupa ülkesinde eğitim bir hak olmanın yanı sıra bir ödevdir.²⁹ Ayrıca eğitim olgusu sadece örgün eğitim içerisinde ele alınmamalıdır. Aile içerisinde çocuğun sosyal yaşama hazırlanmasında da eğitimin rolü büyüktür.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi eğitim her bireyin hakkıdır. Dezavantajlı grupların önemli bir ögesi olan parçalanmış aile çocuklarının ve imkânları kısıtlı bireylerin eğitim olanaklarından mahrum edilmemeleri gerekir.

2.2.2. Ekonomi

Dezavantaj zeminlerinden biri de ekonomidir. Modern toplumlarda ekonomik yaşama katılım, bir ödev olmanın ötesinde “hak” statüsü kazanmıştır. “Çalışma hakkı” ve “kalkınma hakkı” gibi kavramlarla hukukî ifade bulan bu durum, giderek uluslararası hukuk alanında da belirgin bir yer kazanmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler nezdinde “kalkınma hakkı” (right to development) kavramı kabul görmüştür. Buna göre “kalkınma” kavramı, ulus-devletler tarafından planlandıktan sonra yurttaşlarına dayatılan modelleri ifade etmekten kurtarılmalıdır. Dezavantajlı grupların kalkınma stratejilerine aktif özneler olarak katılımlarını sağlamak, uluslararası hukuk içerisinde, insan hakları kavramı ile ilişki içerisinde tanımlanan bir “hak”tır.³⁰

2.2.3. Sağlık

Sağlık dezavantaj zeminlerinin önemli bir konusudur. Sağlık her ne kadar hastalığın ve sakatlığın olmayışı olarak bilinse de, bedence, ruhça ve aynı zamanda sosyal yönden bir iyilik hali olarak tanımlanır.³¹

Günümüz koşullarında insani haklardan biri de sağlıklı yaşam hakkıdır. Her birey bulunduğu toplumda sağlık hizmet şartlarından yararlanma hakkına sahiptir. Birçok modern toplumda sağlıklı yaşam koşulları üst düzeydedir. Ülkemizde de bu durum her geçen gün gelişme göstermekte ve sağlık sektörü her kesime eşit şekilde hizmet verebilmektedir.

²⁹ T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, A.g.e., s.17

³⁰ T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, A.g.e., s.18

³¹ Karacabey K. ve Özmerdivenli R. Sağlıklı Yaşam ve Spor. Bedray Yayınları, İstanbul, 2011, B:1, s.1

2.3. Spor

Spor hem tanımları, hem işlevleri hem de sınıflandırılmaları bakımından çeşitlilik gösterir. Bu faktörler aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır.

2.3.1. Sporun Tanımlanması

Sporun tarihsel süreç içinde doğuşu ve gelişimi insanın doğa ile mücadelesiyle başlar ve bu mücadele içerisinde gelişimini sürdürür. Zorlu doğa koşullarında yaşamı devam ettirebilmek için korunmak, beslenmek, barınmak gibi nedenlerle kendiliğinden ortaya çıkan bir takım eylemler zaman içerisinde bazı kural örüntüleriyle ve amaçsal değişikliklerle günümüzde spor olarak bilinen eylem bütünlüğünün temelini oluşturmuştur.³²

Spor kavramının ilk olarak 14.yy da İngiltere’de başlayan ulusallaşma hareketiyle ortaya çıktığı bilinmektedir.³³ Günümüzde sporun tanımı noktasında değişik yazarlar farklı görüş ve tanımlar ortaya koymuşlardır. Kale (2002) yaptığı çalışmada; “*sporun toplum hayatımızda sosyal katmanların çok farklı alanlarında yerini aldığını*” belirtir. Kale’ye göre birçok insan, gerek aktif ve gerekse pasif olarak sporun çekiciliğinden kendisini kurtaramamaktadır. Ulus, ırk, meslek, inanç, özellikleri, dil vb. kriterlerin farklılıklarına rağmen, az ya da çok oranlarda insanlar bu cazip ve cezbedici noktada bir arada olabilmektedir.³⁴

Spor, bireyin fikir, ruh ve bedenen gelişmesini ve bu öğeler arasında koordinasyonu ve sosyalleşmeyi sağlayan bir olgudur. Spor bireyin fizyolojik ve psikolojik yönden sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorik becerileri belirli bir düzeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur.³⁵

Spor insanın en temel özelliği ve gereksinimi olan hareket ile oyunun çok özel bir birleşimine ve bu birleşimden doğan mücadeleye, atılıma, dayanışmaya, akıl yürütmeye, tasarıma, katılıma, gerilime, hoşgörüyeye, coşkuya, sevince, hüzne dayanır.³⁶

³² Mirzeoğlu N, Doğu G, Aşçı H, Yaman H, Kirazcı S, Mirzeoğlu D, Özbey S, Çelebi M, ve Bağırman T. (Edt: Nevzat MİRZEOĞLU) Spor Bilimlerine Giriş. Bağırman Yayınevi, Ankara, 2003, s.3

³³ Kılıç M(b). Etnisite ve Spor. Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2012, s.15

³⁴ Kale R. Yaşam Boyu Spor, Sağlık, Dayanıklılık, Terapi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002, s.9

³⁵ Çınarlı S, ve Ersöz G. Engellilere Yönelik Spor Hizmetlerinin Gelişimi Açısından Sponsorluk ve Vergisel Düzenlemelere İlişkin Öneriler. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Isparta, 2010, 2(12), s.142

³⁶ Erdemli A. Çocuğun Bir Temel Hakkı Olarak Spor. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.94

Amman (2000) yaptığı çalışmada sporu şöyle tanımlar; “*spor çok çeşitli amaç ve araçlarla yapılan, önceden belirlenmiş ve benimsenmiş kurallara farklı derecelerde olsa da uymayı gerektiren, performansı artırıcı bedensel aktivitelerdir*”.³⁷ Spor insanın yapısında bulunan başarıma ve kazanma arzusunun sistemli, eşit koşullar içerisinde ve fair play anlayışına uygun bir biçimde ortaya konulmasıdır.³⁸

Sporun çeşitli tanımlarından yola çıkarak toplumsal alanda çok boyutlu bir yeri olduğunu; ayrıca haz, eğlence, mutluluk, sağlık, gelir sağlama/meslek, statü, meşguliyet, sosyal çevre, güzellik/form, güç, aidiyet, gibi sosyal önem arz eden işlevleri üstlendiği de görülebilmektedir.³⁹

Spor bazı bireyler için eğlenmek, dinlenmek, hoşça vakit geçirmek, sağlığını korumak, güçlü olmak, sosyal bir çevre edinmek iken bazıları için ise “iş” yani para kazanmaktır. Sporun amaçlarına bakıldığında yukarıdaki ifadelerden birini ya da birkaçını gerçekleştirmeyi sağlayan bir faaliyet olarak görülür.

Ülkemizde spor yapanların sayısı her geçen gün giderek artmaktadır. Bu artışa televizyon (ünlü sporcular, milli maçlar, uluslararası müsabakalar, çeşitli yerel ulusal ve uluslararası spor programları) eğitim seviyesinin yükselmesi ve en önemlisi daha sağlıklı yaşamak için egzersiz ve spor yapmanın gerekliliği bilincindeki artış da etkindir.⁴⁰

Spor ayırım tanımayan ve tüm insanları ilgilendiren ve herkesin kimsenin baskısı altında kalmadan rahatlıkla yaptığı bir sosyal aktivitedir. Amman’ın (2000) çalışmasında da bildirdiği üzere; her yaş gurubuna hitap eden “*yaşam boyu spor*” ilkesiyle günlük hayatın vazgeçilmez nesnesi olan spor hiç kuşkusuz gençler için de enerji ve dinamizmin bir göstergesidir.⁴¹

Spor tıbbi, iktisadi, hukuki, idari, siyasi, dini, felsefi, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla bir multidisipliner çalışma alanıdır. Bu yönüyle spor, spor bilimleri adı altında geniş bir bilimsel alana hitap eder.

³⁷ Amman MT(a). Spor Sosyolojisi. Sporda Sosyal Bilimler, (Edt: H. Can İkizler), Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.85-150

³⁸ Morpa. “Spor Ansiklopedisi 5” Doğan Ofset, İstanbul, 2005, ISBN 975 7413 81 X, C:5, s.7

³⁹ Amman MT (a). A.g.e., s.102

⁴⁰ Griffith HW. Spor Sakatlıkları Rehberi, Kırıklar, İncinmeler, Burkulmalar, Zorlanmalar, Çıkıklar, Kafa Travmaları, Nasıl Tedavi Edilir?. Birol Basın Yayın Dağıtım ve Ticaret, İstanbul, Eylül 2002, s.5-6

⁴¹ Amman MT (a). A.g.e., s.87

2.3.2. Sporun İşlevleri

Sporun işlevlerine bakıldığında daha çok bireylerin yararına olan durumlar göze çarpmaktadır:

- **Haz, Eğlence, Mutluluk:** Spor her şeyden önce haz, eğlence, mutluluk sağlama işleviyle kendini göstermektedir.
- **Sağlık:** İnsanların aşırı beslenmeden kaynaklanan şişmanlık, obezite ya da kalp damar hastalıkları gibi önemli sağlık sorunlarına karşılık sporun sağlık açısından zorunlu bir aktivite olarak gündeme geldiği görülmektedir.
- **Gelir Sağlama-Meslek:** Spor birçok iş sektörüyle işbirliği içerisinde olan bir yapıdır. Bu yönüyle iktisadi bir alan olma özelliği de kazanmıştır. Amman'ın (2000) ifadesinde “*çeşitli spor kulüpleri şirketler ve federasyonların bünyesinde bir çok insan sporcu antrenör, diyetisyen, masör, hekim, yönetici ya da uzman olarak çalışmaktadır*”.⁴² Bunlara ilaveten sportif mal ve hizmetlerin üretiminden reklam pazarlama ve medyaya kadar uzanan alanlarda sporun sayısız iş imkânları sunmasından dolayı bir gelir sağlama ve meslek edinme yapısından söz edilebilir.
- **Statü:** Bireyin toplumsal yapıda elde ettiği mevki statü olarak tanımlanmaktadır. Statünün elde edilmesinde çeşitli ölçütler bulunmaktadır. Günümüz modern toplumlarında bireyin toplumsal yapıda aktör olmasında etkili olan statü ölçütleri eğitim, meslek ve servettir. Bu ölçütler bireye dikey hareketlilik imkânı sağlar. Bu anlamda spor da statü elde etme adına bireye saygınlık ve itibar imkânı sunan bir kurumdur. Spor toplum içinde dikey bir hareketlilik aracıdır. Sporcular doğrudan başka alanlarda çalışanlar ise ek uğraşı olarak spora angaje olarak statü kazanabilmektedirler.
- **Meşguliyet:** Spor birçok kitleyi aktivite esnasında bir araya getiren evrensel bir olgudur. Hem spor yapan kitle hem de spor yapmayan kitleyi bu yönüyle hem spor yapanların hem spor yapmayanların aynı çatı altında görmek mümkün olabilmektedir. Örneğin; bir futbol müsabakasında oyuncular sahada iken seyircilerin tribünde, diğer insanların da radyo, televizyon ve internet

⁴² Amman MT (a). A.g.e., s.103

aracılığıyla müsabakayı izlemeleri sporun diğer işlevlerine ek olarak meşguliyet sağlama işlevini göstermektedir.

- **Sosyal Çevre:** Sportif faaliyetlerin yeni toplumsal ilişkilerin, yeni dostlukların kurulması ve pekiştirilmesinde önemli rolü vardır. Çünkü günümüz şartlarında insanlar birbiriyle yakın etkileşim içinde ve daima kendileriyle yakın ilişki içinde olabilecekleri başka insanları arayış içindedirler. Bu açıdan bakıldığında sporun sosyal çevre edinmeye etkisinden söz edilebilir
- **Güzellik ve Form:** Yapılan araştırmalar göstermektedir ki spor yapan bireyler yapmayanlara nazaran yeme, içme, vücut bakımı gibi günlük gereksinimlerine daha çok dikkat ettiklerini göstermektedir. Özellikle bayanların görselliğe çok önem verdikleri günümüzde fazla kilolardan kurtulmak, daha güzel, daha düzgün ve fit bir vücuda sahip olmak için spora başvurdukları görülmektedir. Ayrıca erkeklerin de kaslı ve postürlü bir vücuda sahip olmak için çeşitli spor salonlarına yoğun olarak gittikleri görülmektedir.
- **Güç:** Spor bir özgüven kazanma aracıdır. İnsanlar bedensel ve ruhsal güçlerini arttırmak için çeşitli spor branşlarında uğraş vermektedirler.
- **Aidiyet:** Spor yapanlar bireylerin aitlik durumu içinde bulunduğu toplumda kendini göstermektedir.
- **Sosyalleşme:** Amman (2000) yaptığı çalışmada sporun sosyalleşme üzerine etkisini “*günümüzde çocukları ve gençleri sosyalleştirme yetişkinleri yeniden sosyalleştirme süreçlerinde spordan etkin bir şekilde yararlanılmaktadır*”.⁴³ ifadesini kullanmaktadır. Bu ibareden hareketle sporun insanları sosyalleştirme açısından önemli bir işlev olduğu görülmektedir.

Günümüz şartlarında spor toplumun her kesimi tarafından benimsenmeye başlanmış ve her kesimin aktif olarak katılmaya başladığı bir etkinlik faaliyetine dönüşmüştür. Spor toplumsal bir yapı olmasının yanı sıra kurumsal bir yapıdır. Sporun kurumsal yönü incelendiğinde elit ve kitle sporu, takım ve bireysel spor ya da amatör ve profesyonel spor gibi alanlarda biçimsel ve amaçsal farklılaşmalar değerlendirilmektedir. Bu bağlamda sporun kurumsallaşması kaçınılmazdır ve beraberinde amatörlük ve profesyonelliği de gündeme getirir.

⁴³ Amman MT(a). A.g.e., s.104

Sporun sınıflandırılmasına baktığımızda; kitle sporu ve elit sporu olmak üzere karşımıza 2 olgu çıkmaktadır. Günümüz spor bilimcileri amatör/profesyonel kavramları yerine 'kitle sporu' ve 'elit sporu' kavramlarını kullanmayı tercih etmektedirler.⁴⁴

2.3.3. Sporun Sınıflandırılması

Birçok kurumsal alanda olduğu gibi spor da kendi içerisinde amaçları açısından sınıflandırılır. Günümüz şartlarına uygun spor sosyolojisinde yerini almış kitle ve elit sporu amaçlarına göre değişiklik gösteren sınıflandırmalardır.

Bireylerin para kazanmak amacıyla yaptıkları mesleki spor faaliyeti elit spor; eğlence, haz mutluluk, boş zamanları yararlı bir şekilde değerlendirmede ise kitle sporu ön plana çıkmaktadır. Her iki spor türünde de ayrışmalar görülmekle beraber günlük hayatın stresinden uzaklaşmak, fiziksel ve ruh sağlığını korumak gibi ortak yönleri de görmek mümkündür. Kitle sporunda amatörlük; elit sporda ise profesyonellik söz konusudur. Burada kitle sporunun herkes tarafından yapılabileceği elit sporunun ise profesyonel yani uzmanlarca yapılacağı anlaşılmalıdır.

2.3.3.1. Kitle Spor

Kitle sporu kavramı temelde, 1966 yılında Avrupa Konseyi Spor Gelişim Komitesi tarafından sosyal durum, sınıf, ırk, özür ve engellerine bağlı olmaksızın spor yapmayı arzu eden herkesin serbest zamanları spor ile değerlendirmesi ve katılımın mümkün kılınması için ortaya konulan herkes için spor fikrine dayanır.⁴⁵

Amacı günlük hayatın stresinden uzaklaşmak isteyen insanların haz, eğlence, mutluluk, dinlenme gibi bedensel ihtiyaçları karşılamak olan kitle sporu; mesleki bir faaliyet olmamakla beraber insanların iş hayatında çalışma saatleri dışında yapabilecekleri etkinliklere işaret eder. Bu fikirden hareketle kitle sporu için her kesim tarafından yapılabilen spor faaliyetleridir, değerlendirmesi yapılabilir.⁴⁶ Yani serbest zaman sporu olarak da algılanabilir. Herhangi bir maddi kazanç gözetilmez. Kitle sporunda rekabete dayalı etkinlikler az olduğundan aktivite esnasında insanlar arasındaki sosyal bağlar güçlenir.

Kitle sporu profesyonel spordan farklı olarak sportif kurallarının kolayca esnetilebildiği bir spor faaliyetidir, yani kurallara göre insan değil insana göre kurallar ölçüsünün

⁴⁴ Amman MT(a). A.g.e., s.85-150

⁴⁵ Zorba E, İkizler HC, Tekin A, Miçoğulları O, Zorba E. Herkes İçin Spor. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s.5

⁴⁶ Amman MT(a). A.g.e., s.85-150

geçerli olduğu faaliyetlerdir.⁴⁷ Amman (2000) yaptığı çalışmada; “günümüz toplumlarının temel sorunlarından biri olan ‘yabancılaşmayı’ azaltıcı yönde bir işlev üstlendiğini” belirterek kitle sporunun toplumun her kesimi tarafından yapılabileceğini göstermiştir.⁴⁸

Kitle sporunda herhangi bir yaş sınırı söz konusu olmadığından ve katı kuralları içermediğinden cinsiyet farkı gözetilmeksizin özürsüz, engelli, yaşlı, genç, çocuk, herkes katılabilir. Kitle sporunda mesai kavramından söz edilemeyeceğinden yapılacak olan aktiviteyi bireyler kendilerine ait zaman dilimlerinde ayarlayabilirler.

Kitle sporunda doping, şiddet, saldırganlık, holiganizm gibi olumsuzluklardan söz edilmez. Kitle sporunda kazanmaya yönelik kıyasıya aşırı hırs gerektiren rekabete dayalı mücadeleye yer yoktur. Kitle sporu ile uğraşan bir sporcu için spor özgürleştirici bir faaliyettir.⁴⁹ Ayrıca kitle sporu ile uğraşan bir sporcu için zorunlu seçicilik söz konusu değildir ve her türlü sportif aktiviteyi yapmaya müsait bir durumdadır. Çünkü kitle sporu kişilerin istek ve ihtiyaçlarına göre ayarlanabilir bir yapıya sahiptir.

2.3.3.2. Elit Spor

Elit sporu amaçları bakımından kitle sporundan tamamıyla farklılıklar gösterir. Elit sporunda hedef üstün başarıyı elde etmektir. Üstün başarıyı sağlayacak uzun vadeli plan ve projeleri, bu projelerin hayata geçirilmesi için zorunlu olan yeterli sayıda teknik eleman, tesis ve malzemeyi, yetenekli kişilerin keşfedilip yetiştirilmelerini ve hedefe ulaşmaları halinde ödüllendirilmelerini gerektirir. Çünkü elit sporcu için spor, bir “iş”tir. Bundan dolayı elit sporcuda sürekli bir kazanma amacı vardır ve O’nun için maddiyat önemlidir. Bu ifadelerle paralel olarak elit sporu profesyonellik gerektirdiğinden ve temelinde üstün başarı ile kazanma güdüsü beslediğinden ilgili spor branşına dair gerekli malzemenin yeterliliği bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitle sporunda her kesimin kullanabileceği rekreatif tesisler yeterli olabilirken; elit sporunda daha çok büyük kitlelere hitap eden yüksek potansiyelli tesislere ihtiyaç duyulabilmektedir. Amman (2000) yaptığı çalışmada; “*sporda tesisleşme bakımından gelişmiş ülkelerde elit sporu ve kitle sporunun birbirine ket*

⁴⁷ Amman MT(b). Kadın ve Spor. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, s.70

⁴⁸ Amman MT(a). A.g.e., s.107

⁴⁹ A.g.e., s.106

vurmaksızın maddi açıdan yeterli olduğunu ülkemizde ise bu durumun spor politikası açısından stratejik bir sorun olarak karşımıza çıktığını”⁵⁰ dile getirmektedir.

Elit sporunda kitle sporunun aksine kurallar katıdır ve rekabet vardır. Bu sporda kurallar son derece katı olduğundan ve profesyonelliğin gereği sporcu iddiacı bir tutum sergilediğinden sportif aktivite esnasında spor ahlakına aykırı şiddet, holiganizm, doping, saldırganlık gibi olumsuzluklar görülmektedir. Hem kitle sporu hem elit sporu ele aldığımızda aralarında amaç ve diğer birçok faktöre göre, herhangi bir yakınlığın olmadığı ve tamamen birbirlerine zıt oldukları aşağıdaki tabloda da görülmektedir.

Durum	Elit Spor	Kitle Spor
<ul style="list-style-type: none">• amaç• seçicilik• yaş• kurallar• zaman• olumsuzluk	<ul style="list-style-type: none">• para, statü• var• belirli yaşta• katı• mesai• var	<ul style="list-style-type: none">• eğlenme, dinlenme, sağlık• yok• yok• esnek• serbest zamanlar• yok

Tablo 1: Elit Spor ve Kitle Spor Arasındaki Farklılıklar

2.4. Modern Bir Toplumsal Olgu Olarak Spor

Modern spor, tarih boyunca var olmuş benzeri faaliyetlerden köklü bir ayrımı gerektiren, yeni ve özgün bir olgudur. Modernlik yaratıcıdır, çünkü antik çağa dayanmakta ve kadim gelenekten beslenmektedir, ihanettir; çünkü öncekinden çok farklı ve yenidir.⁵¹ Modern spor eski çağların sportif faaliyetinden sosyolojik açıdan çok farklı bir yerde durmakta ve kelimenin tam anlamıyla yeni ve özgün bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum aşağıdaki tabloda verilen modern sporun özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

⁵⁰ Amman MT(a). A.g.e., s.108

⁵¹ A.g.e., s.85-150



Tablo 2: Modern Sporun Başlıca Özellikleri

Modern Sporun Başlıca Özellikleri

- **Örgütlenme:** Modern spor vakıflar, dernekler, kulüpler, federasyonlar ve konfederasyonlar biçiminde örgütlenmiş durumdadır. Yerel ulusal ya da uluslararası düzeyde faaliyet gösteren sportif organizasyonların sayısı yüz binlerle ifade edilmektedir.
- **Globalleşme:** Sporun günümüzde ulusal sınırları aşan kuralları ve bunun yanı sıra yönetim biçimi ya da ideolojisi ne olursa olsun herhangi bir ülkeyi dışlamayan kültürel yaygınlığı sporun globalleşmesi olgusunu ortaya koymaktadır.
- **Farklılaşma:** Spor yapan bireylerin amacı eğlenmek, haz almak, dinlenmek, aktivite esnasında mutlu olmak, sağlığını korumak, ruhi ve psikolojik yönden sağlam bir yapı kazanmak, sosyal açıdan yeni arkadaşlıklar kurarak çevre edinmek veya elit açıdan para kazanmak gibi geniş çerçeveler içinde değişmektedir. Bu yönüyle spor günümüzde çoğu zaman birbiriyle çelişen farklı amaçlarla yapılan bir yapı haline gelmiştir.
- **Çeşitlenme:** Kitle sporu ve elit sporları ele alındığında günümüz şartlarında sportif faaliyetler açısından spor branşlarının sayısı tam olarak analiz edilememektedir. Çünkü ilgili aktiviteler bireylerin yaptığı sporun amacına yönelik çeşitlenmekte ve sürekli değişiklik göstermektedir.

- **Siyasileşme:** Sporun siyasileşmesi terimi ile milli devletlerin uluslararası rekabetin güç gösterisinin toplumsal birlik ve dayanışmayı sağlamanın bir aracı olarak spordan yararlanmalarını ifade eder.
- **Sekülerleşme:** Sekülerleşme (secularization) bir şeyin dini referanslardan uzaklaşması, doğaüstü güçlerle bağının kırılması, kutsal alanda ilişkisini kaybetmesi, kısaca “dünyevileşme”si olarak tanımlanabilir. “Laiklik” (laicite) ile yakın bir ilişki içinde olan sekülerleşme kavramı, daha çok devlet ile dinin ilişkisinin kırılmasına vurgu yapan laiklikten farklı olarak, dinin toplumsal hayatı belirleme gücünün azalmasını ifade etmektedir.
- **Kitleselleşme:** Spor günümüzde geniş kitlelere yayılmış her yaştan herkesin ilgi duyduğu ve yöneldiği bir faaliyet halini aldığından sporun kitleselleşmesi olduğundan herkesin sporu yani sporun kitleselleşmesinden söz edilebilir.⁵²

2.5. Aile, Sosyalleşme ve Spor

Ailenin tanımı, parçalanmış ailede çocuk, sosyalleşme ve çocukların spora katılımındaki çeşitli etmenler bu bölümde ele alınmaktadır.

2.5.1. Aile ve Ailenin Spora Etkisi

Tarihin en eski dönemlerinden günümüze kadar insanlar beslenme, üreme, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için birlikte yaşamışlar, bu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gereken araçları ve kuralları üretmişler, geliştirmişler ve kurumsal bir yapıya büründürerek aile olgusunu meydana getirmişlerdir.⁵³ Bireylerin toplumda iyi bir yer edinmesinde etkili olan ailenin önemini artıran eğitim, ekonomi, sağlık gibi etmenlerin yanında spor kurumunun da göz ardı edilmemesi gerekir.

Aile–toplum–çocuk süzgecinde olaya baktığımızda, bireyin hem fiziksel hem de psikolojik açıdan gelişimi için sporun büyük katkısı vardır. Çocuğun ilgi, yetenek ve kabiliyetine göre spor branşına yönlendirilmesi ve sporla sosyalleşmesinde ailenin çocuğu yönlendirmesi çok önemlidir. Çünkü çocuk masum, duyarlı ve bağımlı bir varlıktır. Aynı zamanda da meraklı, canlı ve umut doludur.⁵⁴

⁵² Amman MT(a). A.g.e., s.108-113

⁵³ A.g.e., s.118

⁵⁴ Akyüz E. Çocuğun Çocuk Olma ve Sağlıklı Bir Çevrede Yaşama Hakkı. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.44

Bir çocuğun bir spor etkinliğine ilgi duymasında ve o spor dalını ısrarla yapmak istemesinde aile desteği hiç kuşkusuz büyük önem arz etmektedir. Çünkü çocuğun herhangi bir aktiviteye yönelmesinde ilk etmen anne ve babasıdır. Anne ve babanın mutlak surette çocuklarının spora yönelmesini teşvik etmeleri çok önemlidir.

2.5.2. Sosyalleşme ve Spor

Sosyolojinin önemli bir kavramı olan sosyalleşme (socialisation) topluma yeni katılan bireylerin toplumla uyum içinde yaşayabilecek ve toplumdaki görevlerini yerine getirebilecek bir olgunluğa ulaşma süreci olarak tanımlanabilir.⁵⁵

Kuşkusuz bir çocuk için ilk sosyalleşme deneyimi ailede başlar ve hayat boyu devam eder. Bu da çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde ailenin rolünün ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Toplum içerisinde sosyalleşme sürecine giren birey saldırganlık, şiddet, sigara, alkol, madde bağımlılığı gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durmakta, bedeniyle alışık olan insanlarla iletişimini güçlendiren bir birey olarak yaşamını devam ettirmektedir.⁵⁶

Sosyalleşme sürecinin yoğun olduğu çocukluk ve gençlik döneminde sporun üstlendiği roller çok belirgindir. Çünkü bireyin sağlıklı ve mutlu yaşayabilmesi, bulunduğu ortamda verimli olabilmesi, sorumluluk alabilmesi, bu sorumluluklar neticesinde toplum içindeki görevlerini layıkıyla yerine getirebilmesi açısından sporun yeri tartışılmaz. Akgün (1979) yaptığı araştırmada; “*Sportif aktiviteler çocukların keşfedilmemiş becerilerini ve yaratıcı yönünü harekete geçirerek kendilerine güven duymalarını sağlar. Kendine güvenin çocuğun sosyalleşmesinde önemli rol oynadığını*”⁵⁷ belirtmiştir.

2.6. Cinsiyet ve Spor

Spor içinde yapıldığı topluma bağlı ve ondan beslenen bir süreç olduğundan içinde yaşadığımız toplumdan ve toplumsal ilişkilerden bağımsız olamaz.⁵⁸ Toplumsal ilişkilerden yani aktivitelerden kadın-erkek herkesin eşit şekilde faydalanması gerekir.

Spor aktivitelerinde erkekler rekabet ederek, çabalayarak ve başarmaya çalışarak kendi erkeksi kimliklerini onaylamaya çalışırlar. Bunun yanında spor, erkek egemen bir

⁵⁵ Amman MT(a). A.g.e., s.119

⁵⁶ A.g.e., s.122

⁵⁷ Akgün N. Çocuk ve Spor. Spor Hekimliği Dergisi, B:14, 1979, s.1-16

⁵⁸ Talimciler A. İdeolojik Bir Meşrulaştırma Aracı Olarak Spor ve Spor Bilimleri. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi ISSN:1306-4271 C:1, S:2, s.38

dünyanın kapılarını ardına kadar açan ve bu dünya içerisinde yer almak isteyen kadınların da spor yapma oranında artış olduğunu göstermektedir.⁵⁹

Bedenin gösterime girdiği kamusal alana çıkmış bulunan kadının spor gibi fiziksel görünümü doğrudan etkileyen bir faaliyete uzak kalamayacağı açıktır. Kentlerde yaşayan eğitim düzeyi yüksek ve genç kadınların spora katılımlarının fazla olması bu durumu desteklemektedir.⁶⁰

Günümüz toplumunda kamusal alanda önemli ölçüde cinsiyet ayrımı kalkmakta iken spor alanında kadınların erkekler kadar görünür olduğunu söylemek zordur. Toplumsal yapıya hakim erkek hegemonyası birçok toplumsal kurumlarda kendini hissettirirken spor alanında da önemli ölçüde kendini göstermektedir. Modern spor anlayışında erkeğin gücü ve üstünlüğünün kadınların spora katılımı konusundaki cesareti kendilerinde bulamamaları sportif faaliyetlerde erkeklerin daha çok ön plana çıkmasını kanıtlar niteliktedir.⁶¹ Kılıç'ın (2012) yaptığı çalışmada; “*etnik açıdan spora katılım noktasında toplumsal cinsiyet farklılıklarının göze çarptığı her etnik grup içerisindeki yetişkin erkeklerin kadınlardan daha fazla spora katılım gösterdikleri araştırmalarla ortaya konmuştur*”.⁶²

2.7. Gençlik ve Spor

Gençlik çağı bağımsızlık çağıdır, topluma karışma çağıdır. Genç evden daha çok çevreye yönelir. Farklı ilgi alanları gelişir. Spora ilgisi artar, spor veya diğer faaliyetler gençte yaşlılarıyla kaynaşma imkânı sağlar. Kendisini arkadaşlarıyla kaynaştırır.⁶³ Çünkü gençler için spor aktiviteleri ve arkadaş çevresi çok önemlidir. Örneğin, öğrencinin okula karşı olumlu duygular kazanması, okuldaki çeşitli etkinliklerde aktif rol almaları, hem kişisel gelişimleri açısından hem akademik başarıları hem de sosyal ilişkilerinin gelişimi açısından fayda sağlamaktadır.

Gençlerin özgür tavırları lise çağlarında kendini belirgin olarak ortaya çıkardığından, bu dönemde gençlerin ilgi duydukları alanlarla beraber okula olan bağlılıklarının da sağlanması çok önemlidir. Ödev üzerinde harcanan zaman, sınıfta ders anlatımına

⁵⁹ Talimciler A(a). A.g.e., s.37

⁶⁰ Amman MT(b). A.g.e., s.59

⁶¹ Yüksel M. Cinsiyet ve Spor. Tarih Okulu Dergisi, Eylül, 2014, Y:7 s.663-684

⁶² Kılıç M(b). A.g.e. s.223

⁶³ Şener S. A.g.e. s.12

verilen dikkat, soru sormak, cevap vermek ve derse hazırlık yapmak gibi akademik başarıları artırıcı yönlendirmeler önem arz etmektedir.⁶⁴

Bu yüzden gençlerin akademik başarılarının artırılmasında sportif faaliyetler önemli yer tutar. Gençler arasında sportif aktivite eksikliği ve arkadaşlık ilişkilerinin zayıflığı yalnızlığa sebebiyet olacağından ve ayrıca gençlik dönemi, kimlik arayışının, risk alma davranışlarının daha sık görüldüğü bir süreç olduğundan sigara ve alkol kullanımı, suç içerikli olaylara karışma ve okulu terk etme gibi çok ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Sigara ve alkol kullanımı önemli bir husus olduğundan, gençlerin sigara ve alkol kullanımına zemin hazırlayan çok sayıda risk etkeni bulunmaktadır. Bu risk etkenleri ailesel, arkadaş ortamı, okul, bireyin kişisel özellikleri, toplumsal ve çevresel etkenler olarak sıralanmaktadır. Bu etkenlerden bir veya birkaçını taşıyan gençlerin sigara ve alkol kullanma riskinin yüksek olduğu belirtilmektedir.⁶⁵

Gençlik döneminde huzurlu ve sorunsuz aile ortamı gencin ruhsal gelişimini daha sağlıklı tamamlamasında büyük bir etkidir. Sorunlu bir aile ortamı ise sigara ve alkol kullanımı için risk oluşturur. Sigara ve alkol kullanımı ile ilgili gerek önleme, gerekse tedavi çalışmalarında ailenin önemi göz ardı edilemez. Bu durumda okul idaresi, öğretmenler ve ailelere büyük görevler düşmektedir.

⁶⁴ Arastaman G. Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık (School Engagement) Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2009, S:26, s.102-112

⁶⁵ Akfert KS, Çakıcı E, ve Çakıcı M. Üniversite Öğrencilerinde Sigara-Alkol Kullanımı ve Aile Sorunları İle İlişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, Lefkoşa, 2009, 10:40-47, s.41

3-GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yönteminin kullanılması uygun görülmüştür. Nitel araştırma yönteminin tercih edilmesinin nedeni; araştırma kapsamına alınan ve literatürde dezavantajlı olarak kavramlaştırılan, parçalanmış aile çocuklarının sınırlı sayıda olması ve bu sınırlı sayıda olan kişilere derinlemesine araştırma yapılmasından kaynaklanmaktadır. Nitel araştırmalarda örneklem grubunun büyük olmaması gerekir. Örneklem grubunun büyük olması gözlem ve görüşme yoluyla elde edilen geniş çaplı verilerin analizinde zorluklar yaşanmasına neden olacaktır.

Nitel araştırmaların kendine özgü yöntemleri vardır. Görüşme, gözlem, yazılı materyal incelemesi. En çok kullanılanı görüşmedir. Yıldırım ve Şimşek'in (2008) yaptıkları çalışmada görüşmeyi şöyle belirtmektedirler; "*görüşme insanların bakış açılarını öznel deneyimlerini duygularını ve değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir*".⁶⁶

Görüşme araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Burada amaç bireyin iç dünyasına girmek ve onu anlamaya çalışmaktır.⁶⁷

Bir araştırma tekniği olarak görüşme, araştırmacı ve araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim biçimidir. Bu teknikte insanların deneyimleri ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıkları ortaya çıkarılmaya çalışılır. Olaylar ve olgular O'nun bakış açısı yani O'nun perspektifinden yorumlanmaya çalışılır.⁶⁸

Nitel araştırma, katılımcı bireylerin duygularını, düşüncelerini, isteklerini ve yaşantılarını rahat, özgürce ifade etmelerini sağlar ve bu metodolojide daha çok

⁶⁶ Yıldırım A, ve Şimşek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınları, Ankara, 2008, s.40

⁶⁷ Karataş Z. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Yaklaşımı. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, C:1, S:1, s.3-13

⁶⁸ Türnüklü A. Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: (görüşme). 9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Güz, 2000, S:24, s.543-557

görüşme tekniği kullanılır.⁶⁹ Nitel araştırmalarda 3 tür görüşme yaklaşımı vardır. Bunlar sohbet tarzı görüşme, görüşme formu ve standart açık uçlu görüşme tekniğidir.⁷⁰

Çalışmada bireylerle yapılan görüşmelerin sohbet ortamında gerçekleştirildiği söylenebilir. Sohbet tarzı görüşme tekniği genellikle araştırmacının gözlem amacıyla doğrudan ortama katıldığı araştırmalarda kullanılır. Sorular doğal akışı içinde sorulur ve görüşülen birey kendisiyle görüşme yapıldığını bile fark etmeyebilir.⁷¹

Nitel yöntemle tasarlanmış araştırmalarda ele alınan konu hakkında derin bir kavrayışa ulaşma çabası vardır. Ayrıca olguları önceden tahmin etmek güçtür. Bundan dolayı nitel araştırma keşifle ilgilenir ve yorumlama ağırlıktadır. Bu yönüyle araştırmacı bir kâşif gibi hareket ederek ilave sorularla gerçekliğin izini sürer ve muhatabının öznel bakış açısına önem verir.⁷² Bunun yanında nicel araştırma yönteminin daha geniş kitlelere hitap etmesi söz konusu olduğundan ötürü, nicel araştırma yöntemi kullanılmamıştır. Çünkü yapılan çalışmalar nitel araştırmalarda sözlü analizlere daha çok vurgu yapılırken, nicel araştırmalarda sayısal verilere ağırlık verilir.

Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür.⁷³ Başka bir tanımda ise; nitel araştırma insanın, kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisi olarak tanımlanır.⁷⁴

Yine başka bir çalışmada ise; nitel araştırma insanların ve kültürlerin ayrıntılı, derinlemesine bir tanımını yapmak insanların gerçekliğe yükledikleri anlamı olayları süreçleri kavrayışları ve anlayışlarını ortaya koymak için yapılan eylemdir,⁷⁵ tanımını görmekteyiz.

⁶⁹ Kılıç M(b). A.g.e., s.99

⁷⁰ Çokmaz D, Nurtanış VM, ve Güler L. Spor Sponsorluğunda Etik: Alkol ve Sigara Sorun(lu) Mudur?. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 2006, Muğla, Bildiri Kitabı, s.1250-1251

⁷¹ Yılmaz SA, ve Şaşmaz YO. Aile İçi Şiddete Etken Sosyo Kültürel Faktörler: Elazığ Kervancılar ilçesi Örneği. Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Nisan, 2012, Ankara, C:2, s.907-915

⁷² Karataş Z. A.g.m., s.3-13

⁷³ A.g.m., s.3-13

⁷⁴ Özdemir M. Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), s.326

Araştırma kapsamına alınan bireylerden yukarıda belirtilen 3 türden de bilgi toplamak hedeflenmiştir. Bunun için katılımcı bireylere araştırmayla ilgili görüşme tekniği ve mülakat formunun uygulanması uygun görülmüştür.

Dezavantajlı diye tabir edilen, parçalanmış aile çocuklarının sosyalleşme sürecinde sporun etkisinin olup olmadığını tespit etmek üzere literatür bilgisi ışığında hazırlanan form, aktif olarak spor yapan ve spor yapmayan lise çağı gençliğine uygulanmıştır. Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, spor yapan ve yapmayan gruplara ayrı ayrı sohbet ortamında uygulanmıştır. Görüşmede katılımcıların gönüllülüğü esas alınmış ve katılımcıların tamamı lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Görüşme okul toplantı ve seminer salonunda rahat bir ortamda uygulandığından araştırmacı ve katılımcı bireylerin kayıt esnasında ortam üzerinde kontrolü sağlanmıştır. Nitel araştırma yönteminde; ortam üzerinde kontrol, bilgilerin sağlıklı ve ayrıntılı olarak elde edilmesi açısından önemlidir. Yıldırım ve Şimşek (2008), yaptıkları çalışmada, *“görüşme yönteminde esneklik, ortamın kontrolü, soruların sırasını tayin edebilme açısından artuların olacağını”* belirtmişlerdir.⁷⁶

Nitel araştırma esnektir ve araştırmacıya değişiklikler üzerinde kolaylıklar sağlar. Verilen cevapların gelişimine göre yeni yöntem ve yaklaşımların yapılmasına imkân sağlar.

Ayrıca, nitel araştırma, olayları ve olguları doğal ortamları içinde inceleme ve katılımcıların bakış açılarını bu doğal ortamlarda rahatça ifade etmelerini ön görür.⁷⁷ Bir diğer benzer çalışmada ise; nitel araştırmalarda sosyal olgu ya da olayın gerçekleştiği ortam oldukça önemlidir. Araştırma kapsamındaki olgu ya da olay, içinde bulunduğu doğal ortamında incelenmeli, bu olgu ya da olayın hangi koşullarda, neden ve nasıl gerçekleştiği anlaşılmalı ve tanımlanmaya çalışılmalıdır, ifadesi yer almaktadır.⁷⁸ Bir diğer önemli nokta ise; araştırmada elde edilen bilgilerin ayrıntılı olarak incelenmesi ve bundan sağlanacak sonuçların benzer çalışmalara kaynak teşkil etmesi önemlidir. Ayrıca bu metodolojide sonuçların elde edilip araştırmaların derinlemesine

⁷⁵ Attepe S, ve Tunç M. Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Mağduru Kadın Algısı: Bir Niteliksel Araştırma. Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Nisan 2012, Ankara, C:2 s.785-797

⁷⁶ Yıldırım A, ve Şimşek H. A.g.m., s.40

⁷⁷ Çokluk Ö, Yılmaz K, ve Oğuz E. Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. Kuramsal Eğitimbilim, 2011, 4 (1), s.95-107

⁷⁸ Aksoy HH. Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara, Aralık 2005, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s.12

gerçekleştirilmesi açısından yerinden kuram stratejisinin kullanılması uygun görülmüştür.

Yerinden kuram stratejisi niteliksel araştırma metodolojisi içinde yer alır. Bu kuram, araştırma sorularının ve yöntemin geliştirilmesinde esnek olmayı destekler; ayrıca sonuç olarak elde edilen bilgilerin daha derinlemesine araştırılmasına fırsat verir.⁷⁹

Nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan “yerinden kuram” stratejisi araştırma sorularında esnek olmayı desteklediğinden ve elde edilen bilgilerin derinlemesine araştırılmasına fırsat verildiğinden yöntem; araştırma kapsamına alınan dezavantajlı gruplara uygulanmıştır. Ayrıca; yerinden kuram stratejisi, bilgilerin elde edilmesi ve analizi için belirlenmiş prosedürler kullanılır ve “*bireysel süreçleri, kişilerarası ilişkileri ve bireylerle geniş sosyal süreçler arasındaki karşılıklı etkileri çalışmak uygundur*”,⁸⁰ ilkesinden yola çıkılarak araştırma kapsamına alınan grupların sporun sosyalleşmeye etkisi incelenmiştir. Uygulama sürecinde; nitel araştırma tasarımı, araştırmacı ve katılımcı arasındaki ilişkinin eşitliği, katılımcının duygu ve düşüncelerini ifade etmede özgür olması ve sınırları çoğunlukla katılımcının belirlemesi açısından işbirliği ve demokrasinin daha esnek biçimde yaşandığı bir süreç olması⁸¹ nedeniyle yararlı olduğu görülmüştür.

Bilgi toplama sürecinde bilgiler, gözlem ve derinlemesine görüşmeler, ses kaydı yoluyla toplanmıştır. Mülakat ve gözlem formlarında amaçlara uygun açık uçlu, derinlemesine bilgi talep eden sorular sorulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma kapsamına Sakarya/Adapazarı Yunus Emre Anadolu Lisesi’nde okuyan 14-18 yaş arası dezavantajlı (parçalanmış aile çocukları) gruplara mensup aktif spor yapan ve yapmayan öğrenciler alınmıştır. Spor aktiviteleri ile bu öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri ölçülmüş ve sporun etkisiyle sosyalleşme düzeylerindeki farklılıklar ortaya konulmuştur. Çeşitli spor branşlarıyla uğraşan öğrencilerin branşlarına bağlı olarak, grup içi faaliyetler ve bireysel etkinliklerinde farklılıklar olduğu gözlenmiştir.

⁷⁹ Kılıç M(b). A.g.e. s.99

⁸⁰ A.g.e. s.99

⁸¹ A.g.e. s.18

3.2. Deneklerin Seçimi

Lise çağı gençliği üzerine yaptığımız bu çalışmada deneklerin seçimi noktasında zorluklar yaşanmıştır. Nitel araştırmanın en temel zorluklarından birisi deneklere ulaşmaktır. Parçalanmış aile çocuklarının sayısı modern toplumlarda gün geçtikçe artmasına rağmen, bu tür özel gruplara mensup bireylerle görüşme yapmak oldukça zordur. Bu anlamda araştırmanın kapsamını oluşturan, Sakarya Yunus Emre Anadolu Lisesi'nde okuyan 32 parçalanmış aile çocuğu olduğu tespit edilmiştir. Toplamda farklı sınıflarda okuyan 32 öğrencinin 28'iyle görüşme yapılmıştır. Deneklerin seçiminde toplumsal cinsiyet bağlamında orantılar göz önünde bulundurulmuş, denekler spor yapan (bireysel ve takım sporları ayırımı gözetilerek) ve yapmayan olarak kategorize edilmiştir.

3.3. Mülakat Formu

Araştırmada öğrencilerin sosyalleşmesinde etkili olan unsurları tespit etmek için araştırmacı tarafından görüşme tekniğine uygun mülakat formu oluşturulmuştur. Mülakat formu spor yapan ve yapmayan gruplara ayrı ayrı uygulandığından, araştırma soruları iki grup için farklı yapılarda hazırlanmıştır. Uygulama esnasında bireylere önceden hazırlanan mülakat formundaki sorular sorulmuş, görüşmenin gidişatına göre yeni sorular da eklenmiştir. Mülakat formları ilk ve son halleri ile ekler kısmında verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada nitel araştırma yöntemi, yerinden kuram stratejisi, verilerin toplanmasında ise mülakat (görüşme) formu kullanılmıştır. Ses kaydı aracılığıyla bireylerin ifadeleri olduğu gibi alınarak derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Katılımcı bireylere araştırmacı tarafından herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır. Birey tamamen kendi yaşantılarını görüşme formuna ve ses kaydına yansıtmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanıldığından; nitel araştırmalarda çoğunlukla 3 tür veri toplanır:

- Çevreyle ilgili veri; araştırmanın yapıldığı çevrenin psiko-sosyal, kültürel, demografik ve fiziksel özelliklerine ilişkindir.
- Süreçle ilgili veri; araştırma süresince neler olup bittiği ve bu olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine ilişkindir.

- Algılara ilişkin veri araştırma grubuna dâhil olan bireylerin süreç hakkında düşündüklerine ilişkindir.⁸²

3.5. Verilerin Analizi ve Katılımcı Bireylerden Bilgi Toplama Aşaması

Görüşmeler Şubat ayının 2. haftası (2014-2015 eğitim-öğretim yılı 2. dönem başlangıcı) başlamış ve Nisan ayının sonuna kadar devam ederek haftada 2 saat beden eğitimi ve spor derslerinde okulun toplantı ve seminer salonlarında karşılıklı görüşme yani sohbet ortamında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde gönüllülük esas olup, okul idaresinden, ilgili velilerden (bireyin yanında ikamet ettiği anne-baba ya da diğer) gerekli izinler alınmıştır. Uygulamalar beden eğitimi ve spor derslerinin 2. ve 4. saatlerine tekabül eden 09:20-10:20 ile 11:00-12:00 saatleri arasında yapılmış olup, toplamda 24 saat sürmüştür.

Görüşme esnasında spor yapan ve yapmayan bireylere yöneltilen sorularda derinlemesine bilgi elde edilmesi amacıyla bireylerin sosyalleşmesine etki eden olgularla bağlantılı sorular sorulmuştur. Uygulama aşamasında gerek birey, gerek ilgili veli, gerekse okul idaresi ve görüşme kapsamına giren bireylerin sınıf öğretmenlerine konuyla ilgili görüşme öncesi ön bilgiler verilmiştir. Bireyler arasında yaş, cinsiyet ve ekonomik ayrım gözetilmemiştir.

Toplamda spor yapan 14 (7 erkek, 7 kız) ve spor yapmayan 14 (7 erkek, 7 kız) 28 öğrencinin katıldığı görüşmelerde görüşmenin önemi ve gizliliği titizlikle bireylere aktarılmıştır. Görüşme esnasında bireylere sehvence çeşitli bilgiler verilmiş ve uygulama esnasında herhangi bir endişe veya olumsuzluk söz konusu olmayacağı hakkında bireylere güven verilmiştir.

Yapılan görüşmelerde spor yapan bireylerin 7'sinin bireysel (3 erkek, 4 kız), 7'sinin de takım (4 erkek, 3 kız) sporlarıyla uğraştıkları tespit edilmiştir. Bireylerin uğraştıkları spor dallarıyla ilgili ayrıntılı bilgilere çalışmanın bulgular ve tartışma-sonuç kısımlarında yer verilmiştir.

Uygulamada spor yapan bireylere “mülakat formu 1” uygulanmış ve görüşmeler ses kaydıyla kayıt altına alınmıştır. Daha sonra mülakat formu yeniden güncellenerek bireylere “mülakat formu 2” uygulanarak görüşmeler yeniden kayıt altına alınmıştır.

⁸² Yıldırım A, ve Şimşek H. A.g.m., s.40

Ayrıca ses kaydıyla ilgili herhangi bir olumsuz durum yaşanmayacağı bildirilmiştir. Bu durumun araştırmanın hassasiyeti ve gizliliği açısından önemi üzerinde durulmuştur.

Yapılan görüşmelerde ses kaydına alınan veriler araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında derinlemesine dinlenerek yazıya aktarılmıştır. Araştırmanın önemi, titizliği ve hassasiyeti katılımcı bireyler tarafından fark edildiği gözlemlenmiştir. Görüşmelerin bire bir yapılması da bireylerin kendilerinin önemsendiğini görmeleri açısından önem arz etmiştir.

Araştırmada nitel çalışma yöntemi kullanıldığından; nitel araştırmalarda katılımcı kadar araştırmacının da rolü büyüktür. Çünkü araştırmacı katılımcı ile bire bir görüşme yapan ve çalışma alanına bizzat kendisi gidip olaylarla temas halinde olan ve olup bitenleri yaşayan kişidir. Bu yüzden araştırmacı, bireylerin verdiği cevaplara paralel olarak yeni sorular sormuş ve asla kendi yorumunu katmamıştır. Soruların açık ve anlaşılır bir şekilde yöneltilmesine titizlikle dikkat edilmiş ve gerekli durumlarda ek sorularla araştırılan konunun derinleştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. İfadeler tamamen katılımcı bireylerin (birincil kişi) ağızından çıkan ifadelerdir. Verilen cevaplarda kaçamak cevap olmadığı, katılımcıların sorulara içtenlikle cevap verdikleri gözlenmiştir.

4-BULGULAR

4.1. Katılımcı Bireylerin Genel Özellikleri ve Bilgilerin Analiz Edilmesi

Bilgilerin analizi sürecinde;

Derinlemesine bilginin amaçlandığı bu çalışmada araştırma notları araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına eksiksiz ve gerçekçi olarak analiz yöntemiyle aktarılmıştır. Herhangi bir yabancı ifadenin yer almadığı bu görüşmelerin tamamı Türkçe aktarımdır. Görüşmelerde sadece ses kaydı vardır ve herhangi bir görsel kayıt, video vb unsurlar içermemektedir. Araştırmacı tarafından ses kayıtları tekrar tekrar dinlenmiş, okunmuş ve okunan metinlerden hareketle temalar oluşturulmuştur.

Yapılan çalışmada; nitel veri analizlerinde elde edilen veriler herhangi bir değişiklik yapılmaksızın katılımcıların ifadelerinden alıntı yapılarak betimsel bir yaklaşımla veriler sunulmuştur. Ayrıca bu verilerden bazı temalar belirlenerek temalar arasında ilişkiler kurulmuştur. Veriler belirlenen temalara göre sınıflandırılarak özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Temalar ışığında katılımcıların en çok kullandıkları terimler baz alınarak ortaklıklar meydana getirilmiştir. Bu ortaklıklardan hareketle çeşitli kategoriler elde edilmiş ve kategorilerin alt birimleri (katılımcıların yaygın kullandıkları ifadeler) oluşturulmuştur.

Bu çalışmada görüşme tekniği ve yerinden kuram stratejisi kullanıldığından, kodlama ve analiz ön plana çıkmaktadır. Kılıç (2012) yaptığı çalışmada; kodlama ve analizin temelde üç süreçten geçtiğini belirtmektedir. Bunlar açık kodlama (bilgiyi incelemek, karşılaştırmak, kavramsallaştırmak ve kategorize etmek); aksiyel kodlama (kategoriler arasındaki ilişkilere dayanarak benzer kavramları birleştirme) ve seçici kodlamadır (ana kategoriyi anlama ve açıklama).⁸³

Etnisite ve Spor kitabından esinlenerek yapılan bu çalışmada kodlama işlemiyle hareket edilmiştir. Kodlamalar ışığında kavramlar ve kavramların ışığında da kategorilere yer verilmiştir. Oluşturulan kategoriler temalar altında birleştirilmiştir. İlgili temalar ve kategorilere ayrı ayrı dosyalar açılmış, benzer terim ve kavramlar için çeşitli renklendirmeler yapılmıştır. Oluşturulan temalar için yeni klasörler açılmıştır.

Görüşmeye katılan bireylerin (spor yapan ve yapmayan) genel özellikleri incelendiğinde, bireylerin çoğunun Sakarya doğumlu olduğu, ekonomik durumlarının

⁸³ Kılıç M(b). A.g.e., s.104

orta düzeyde olduğu gör÷lmektedir. Bu ifadelerden hareketle katılımcı bireylerin genel özelliklerini izah ederken aşağıda belirtildiği gibi takma isimler kullanılmıştır.

4.2. Parçalanmış Aileye Mensup Spor Yapan Öğrenciler

Araştırma kapsamına alınan parçalanmış aileye mensup spor yapan bireylerin hepsi de Sakarya ilinde kendi branşlarında çeşitli profesyonel kulüplerde faaliyet göstermektedirler. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak için spor yapan öğrencilerin bağlı oldukları kulüplerin isimleri verilmekten kaçınılmıştır.

Ahmet: İstanbul doğumlu, 18 yaşında ve lise 3. sınıfta okumaktadır. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Ahmet, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası lise mezunu inşaat işçisi, oturdukları ev apartman dairesi ve kira. Ahmet futbol oynuyor.

Burak: Düzce doğumlu, 17 yaşında ve lise 3. sınıfta okumaktadır. Anne ve babası 3 yıldır ayrı olan Burak, annesiyle kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu işçi, babası ortaokul mezunu işçi, oturdukları ev kendilerine ait ve müstakil. Burak futbol oynuyor.

Egemen: Antalya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne babası 2 yıldır ayrı olan Egemen, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası inşaat mühendisi, oturdukları ev kendilerine ait müstakil, ayrıca anne babadan nafaka alıyor. Egemen futbol oynuyor.

Ekrem: Sakarya doğumlu, 17 yaşında ve lise 3. sınıfta okumaktadır. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Ekrem, amcasında kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ortaokul mezunu işçi, babası lise mezunu işçi, oturdukları ev kendilerine ait müstakil. Ekrem bocce oynuyor.

Hamza: Sakarya doğumlu, 15 yaşında lise 1. sınıfta okuyor. Anne ve babası 6 yıldır ayrı olan Hamza, annesi ile kalıyor. Tek çocuk ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Anne ve babası ortaokul mezunu, ikisi de emekli. Oturdukları ev kendilerine ait müstakil. Hamza güreş sporuyla uğraşiyor.

Hasan: Sakarya doğumlu, 16 yaşında lise 2. sınıfta okuyor. Anne ve babası 3 yıldır ayrı olan Hasan, annesi ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu hastanede işçi, babası ilkokul mezunu inşaat işçisi. Oturdukları ev kendilerine ait müstakil. Hasan hentbol oynuyor.

Kemal: Avusturya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 3 yıldır ayrı olan Kemal, yurttan kalıyor. 4 kardeşler ve ekonomik durumları yüksek düzeydedir. Annesi üniversite mezunu doktor, babası üniversite mezunu mimar. Kemal tenis oynuyor.

Ceren: Sakarya doğumlu, 16 yaşında lise 2. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Ceren, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ortaokul mezunu ev hanımı, babası lise mezunu esnaf. Oturdıkları ev apartman dairesi kira. Ceren hentbol oynuyor.

Derya: Kocaeli doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Derya, annesi ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları yüksek düzeydedir. Annesi üniversite mezunu yüzme antrenörü, babası üniversite mezunu yüzme antrenörü. Oturdıkları ev apartman dairesi kendilerine ait. Derya kick boks yapıyor.

Eda: Sakarya/Karasu doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 1 yıldır ayrı olan Eda, babası ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası ilkokul mezunu esnaf. Oturdıkları ev kendilerine ait müstakil. Eda futbol oynuyor.

Elif: Sakarya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 1 yıldır ayrı olan Elif, babası ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası ilkokul mezunu esnaf. Oturdıkları ev kira, apartman dairesi. Elif hentbol oynuyor.

Merve: İstanbul doğumlu, 16 yaşında lise 2. sınıfta okuyor. Anne ve babası 3 yıldır ayrı olan Merve, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları yüksek düzeydedir. Annesi üniversite mezunu öğretmen, babası üniversite mezunu savcı. Oturdıkları ev kendilerine ait ve müstakil. Merve yüzme sporuyla uğraşıyor.

Pınar: Sakarya doğumlu, 16 yaşında lise 2. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Pınar, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları yüksek düzeydedir. Annesi üniversite mezunu avukat, babası üniversite mezunu mühendis. Oturdıkları ev kendilerine ve apartman dairesi. Pınar yüzme sporuyla uğraşıyor.

Sema: Sakarya doğumlu, 16 yaşında lise 2. sınıfta okuyor. Anne ve babası 3 yıldır ayrı olan Sema, annesi ile kalıyor. Tek çocuk ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu kuaför, babası üniversite mezunu öğretmen. Oturdıkları ev kendilerine ait, apartman dairesi. Sema tenis oynuyor.

4.3. Parçalanmış Aileye Mensup Spor Yapmayan Öğrenciler

Ali: Sakarya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 1 yıldır ayrı olan Ali, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu muhasebeci, babası lise mezunu esnaf. Oturdıkları ev kendilerine ait, apartman dairesi.

Emre: Sakarya doğumlu, 15 yaşında lise 1. sınıfta okuyor. Anne ve babası 1 yıldır ayrı olan Emre, annesi ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu aşçı, babası lise mezunu esnaf. Oturdıkları ev kira, apartman dairesi.

Fatih: Antalya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Fatih, dedesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu mühendis. Oturdıkları ev dedesine ait, müstakil.

Hakan: Sakarya doğumlu, 17 yaşında lise 3. sınıfta okuyor. Anne ve babası 8 aydır ayrı olan Hakan, babası ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ortaokul mezunu işçi, babası ortaokul mezunu işçi. Oturdıkları ev kendilerine ait, müstakil.

Kerem: Sakarya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 3 yıldır ayrı olan Kerem, annesi ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu tasarımcı, babası ilkokul mezunu esnaf. Oturdıkları ev kendilerine ait, müstakil.

Ömer: Gaziantep doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Ömer, babası ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası orta mezunu emekli. Oturdıkları ev kendilerine ait, müstakil.

Salih: Kocaeli doğumlu, 15 yaşında lise 1. sınıfta okuyor. Annesi 2 yıl önce vefat etti ve Salih, babası ile kalıyor. Tek çocuk ve ekonomik durumları düşük düzeydedir. Babası lise mezunu emekli. Oturdıkları ev kendilerine ait, müstakil.

Aynur: Rize doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Aynur, annesi ile kalıyor. 2 kardeşler ve ekonomik durumları yüksek düzeydedir.

Annesi üniversite mezunu hemşire, babası üniversite mezunu doktor. Oturdıkları ev kendilerine ait, apartman dairesi.

Ayşe: Sakarya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Ayşe, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu kuaför, babası üniversite mezunu öğretmen. Oturdıkları ev kendilerine ait, apartman dairesi.

Berna: Sakarya doğumlu, 17 yaşında lise 3. sınıfta okuyor. Anne ve babası 4 yıldır ayrı olan Berna, annesi ile kalıyor. 5 kardeşler ve ekonomik durumları düşük düzeydedir. Annesi ilkokul mezunu ev hanımı, babası ilkokul mezunu işçi. Oturdıkları ev kira, apartman dairesi.

Çiğdem: Antalya doğumlu, 17 yaşında lise 3. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Çiğdem, kuzenleriyle kalıyor. Tek çocuk ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi üniversite mezunu tasarımcı, babası üniversite mezunu öğretmen. Oturdıkları ev kira, apartman dairesi.

Dilara: Sakarya doğumlu, 18 yaşında lise 4. sınıfta okuyor. Anne ve babası 3 yıldır ayrı olan Dilara, dedesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu ev hanımı, babası üniversite mezunu bankacı. Oturdıkları ev kira, müstakil.

Doğa: Sakarya doğumlu, 16 yaşında lise 2. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Doğa, annesi ile kalıyor. Tek çocuk ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu kuaför, babası üniversite mezunu öğretmen. Oturdıkları ev kendilerine ait, apartman dairesi.

Gülsüm: Sakarya doğumlu, 16 yaşında lise 1. sınıfta okuyor. Anne ve babası 2 yıldır ayrı olan Gülsüm, annesi ile kalıyor. 3 kardeşler ve ekonomik durumları orta düzeydedir. Annesi lise mezunu ev hanımı, babası lise mezunu esnaf. Oturdıkları ev kira, apartman dairesi.

4.4. Araştırma Soruları ve Yardımcı Sorular

Literatürde dezavantajlı grup diye tabir edilen parçalanmış aileye mensup lise öğrencilerinin, sosyalleşme sürecinde sporun ve diğer faktörlerin etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada;

Bireylerin sporun ve spor dışındaki diğer etmenlerin ne oranda etkili olduğu düşüncesinden hareketle aşağıda verilen ana soru ve yardımcı sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

Anne ve babası ayrı olan lise düzeyindeki öğrenciler, bu ayrılıktan kaynaklanan psiko-sosyal sıkıntı ve gerginliklerden kurtulmak, mutlu olmak ve hayata tutunmak için ne yaparlar? Bu soru ışığında aşağıda belirtilen yardımcı sorulara yanıt bulmaya çalışılmıştır:

- 1- Parçalanmış aileye mensup spor yapan ve yapmayan lise öğrencileri çevresindeki kişilerle ilişkilerini nasıl anlamlandırmaktadır?
- 2- Parçalanmış aileye mensup spor yapan ve yapmayan lise öğrencileri anne-babasıyla ilişkilerini nasıl anlamlandırmaktadır?
- 3- Parçalanmış aileye mensup spor yapan ve yapmayan lise öğrencileri kültürel hedeflerini nasıl anlamlandırmaktadır?
- 4- Parçalanmış aileye mensup spor yapan ve yapmayan lise öğrencileri eğlence ve haz verecek olguları nasıl anlamlandırmaktadır?
- 5- Parçalanmış aileye mensup spor yapan ve yapmayan lise öğrencileri sporu nasıl anlamlandırmaktadır?

4.5. Temalar Ekseninde Spor ve Sporun Sosyalleşmeye Etkisi

Araştırma kapsamına alınan 28 bireyden derinlemesine bilgi alınmaya çalışılmıştır. Kayıtlardan edinilen benzer terimler bireylerin kullandığı gerçekçi sözcüklerdir ve bu sözcüklerden hareketle kategoriler, kategorilerin birleşiminden de temalar oluşturulmuştur. Burada amaç; katılımcı bireylerin düşüncelerini ciddiyetle ortaya koymak ve araştırmacının herhangi bir yorumuna yer vermeden ifadeleri olduğu gibi yazmaktır.

Spor ve spor aktiviteleri ile bireylerin sosyalleşme ilişkisini, sosyalleşmede sporun etkisini açıklamaya çalıştığımız temalar tablo 3’de verilmiştir.

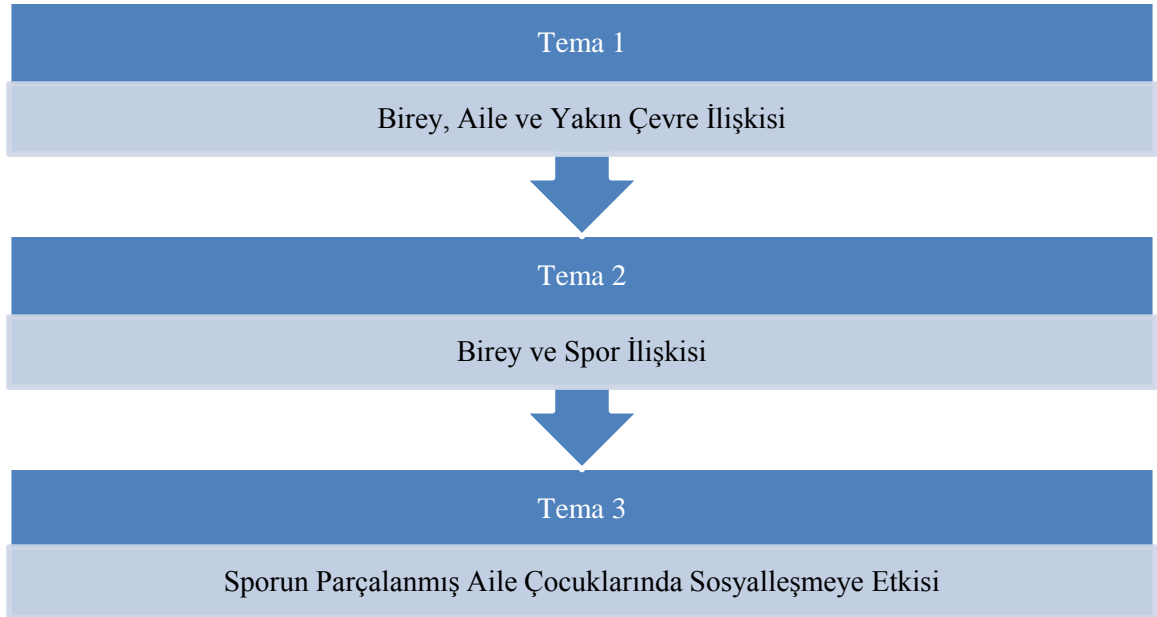
4.6. Temalar ve İçerikleri

Tema 1’de: Bireyin aile ve çevre ile ilişkisi, ailenin boşanma nedenleri, ne zaman boşandıkları ve bu boşanmanın çocuğun iç dünyasında yarattığı psikolojik etki, çevresiyle yaşadığı olumsuz durumlar ile geçmişten yakın zamana kadar olan yaşam öyküsüyle ilgili bilgi edinmeye çalışılmıştır.

Tema 2’de: Bireyin spor yapma durumu, bireyi spora yönelten temel etkenler ile bu etkenlerin bireyin kendisinde gösterdiği değişimler, bireyin neler düşündüğü, ilgili spor dalı ya da spor dışında kendisini mutlu eden faktörler ve bunların etkisiyle bireyde oluşan olumlu ya da olumsuz kazanımlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tema 3’te: Sporun sosyalleşme üzerinde etkisi ortaya koyulmuştur. Burada spor yapan parçalanmış aile çocuklarında sporun sosyalleşme adına onlar için ne derece etkili olduğu, sporun onlara neler kazandırdığı gibi durumlar saptanmaya çalışılmıştır.

Temalarda edinilen bilgiler ilgili temalar ışığında özetlenmiş, yorumlanmış ve kısaca sonuçlandırılmıştır.



Tablo 3: Temalar ve İçerikleri

4.6.1. Birey, Aile ve Yakın Çevre İlişkisi

Boşanmalara etki eden en önemli unsurlar arasında aile içindeki şiddetli geçimsizlik önemli bir yer tutmaktadır. Bu geçimsizlik neticesinde aile içinde kavga, gürültü, hakaret, şiddet, küfür vb. olumsuz durumlar görülmektedir. Bu olumsuz nedenlerden dolayı aile içi ilişkiler bozulmaktadır.

Aile ilişkilerinin çeşitli nedenlerle bozulması sonucunda, anne-baba-çocuk ilişkisi tehlikeye girmekte ve çocuk olaylara karşı bir takım tepkiler geliştirmektedir. Tartışmalı, endişeli, sorunlu bir ailede büyüyen çocukların mutsuz, endişeli ve güvensiz oldukları; ayrıca bu çocukların ruhsal çatışmalara, korkulara, kaygılara ve depresyona girdikleri görülmektedir.⁸⁴

Yukarıda sıraladığımız sebeplerden dolayı aileler arasında görülen ayrılmalarda çocukların etkilenmemesi mümkün değildir. Genel olarak çocuklar bu ayrılıklardan olumsuz etkilenmektedirler. Bu etkiler arasında psikolojik rahatsızlıklar, yalnızlık, üzüntü, uyumsuzluk, intihar girişimleri gibi durumlar görülmektedir. Bu gibi durumlar çocukların okul yaşamlarını da etkilemektedir. Gerek arkadaş gruplarından ve gerekse çevrelerinden gelen ön yargılara maruz kalmaktadırlar. Bu tür olumsuzluklar neticesinde çocuklar arkadaş ortamlarına rahat girememektedirler. Okul başarılarında düşüş, sosyal ortamlarında kopukluk olmaktadır.

Oysa okul çağındaki bir çocuk, kurduğu arkadaşlıklar sayesinde aile biriminin ötesinde ufkunu genişletir; dış dünyaya ilişkin deneyim kazanmaya başlar, benlik imajı oluşturur ve bir sosyal destek sistemi geliştirir.⁸⁵

Tema 1’de incelediğimiz birey, aile ve çevre ilişkilerinde parçalanmış aileye mensup çocukların dile getirdikleri olumsuz ifadeler onların yaşamış oldukları psikolojik ve ruhsal durumları açıkça ortaya konmaktadır.

⁸⁴ Vatansever N, ve Aral N. Göçmen Olan ve Olmayan Ailelerin On-Oniki Yaş Gurubundaki Çocuklarının Anne-baba Tutumları ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.211

⁸⁵ Yavuzer H. Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu. Remzi Kitap Evi, B:13 ISBN:978-975-14-0731-3, 2008, s.16

Tema 1: Birey, Aile ve Yakın Çevre İlişkisi
Kategori 1 : Bireysel Durumlar <ul style="list-style-type: none">•psikolojik çöküntü•üzüntü•yalnızlık•uyumsuzluk
Kategori 2: Toplumsal Durumlar <ul style="list-style-type: none">•önyargılar•iletişimsizlik•çekingelik

Tablo 4: Tema 1 ve İçerikleri

Kategori 1: Bireysel Durumlar

Görüşmede tema 1 başlığı altında ele alınan ilk kategoride, parçalanmış ailelere mensup çocukların (gençlerin) ailelerinin ayrılmalarından kaynaklı yaşadıkları psikolojik durumlar; psikolojik çöküntü, üzüntü, yalnızlık ve uyumsuzluk gibi terimler kavramlaştırılarak yukarıda tablo halinde verilmiştir. Psikolojik çöküntü olgusu, bireyin iç dünyasında anlam bulan ve toplumdan yalıtılmasında etken olan hissiyatları kapsamaktadır.

Çocuklarda psikolojik yıpranmışlık yetişkinlere oranla daha ağırdır. Çünkü çocuklar somut olarak güvenliklerini ve soyut olarak güvende olma hislerini ebeveyn, aile, toplum silsilesi ile yetişkinler üzerinden sağlarlar. Ve çocuklar yetersizliklerinin farkındadırlar.⁸⁶ Bu yetersizlikler parçalanmış aile çocuklarında diğer çocuklara nazaran daha fazla görülebilmektedir.

Anne-babasının ayrılmasından oldukça etkilendiğini belirten Egemen, bu durumun kendisinde psikolojik çöküntü yarattığını ve bu çöküntüye neden olan düşüncelerin merkezinde, anne-babasının ayrılmasından çocukların etkilenen olmaması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

⁸⁶ Erdoğan S. Depremin Çocuklar Üzerine Psikolojik Etkileri. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.211

...Annem ve babamın ayrılması ben de psikolojik bir etki bıraktı. Sosyal açıdan çok büyük sıkıntılar yaşadım. Dışarı ile irtibatım neredeyse yok gibiydi. Sadece işim olduğunda dışarıya çıkardım. Çok acı çektim. Ne okul arkadaşlarımla ne de diğer arkadaşlarımla bir araya gelmek istemiyordum. Takım ruhum olmadığı için kimseyle bir grup halinde bir araya gelmek istemiyordum. Arkadaşlarımdan uzak kaldığım için de çevrem iyice azalmıştı. Canım çok sıkılırdı. Anne ve babamın ayrılığı küçük bir mahallede yaşadığımız için çabuk yayılmıştı ve bilinmeyen konular hakkında yorumlar yapılıyordu. Bu yorumlar beni iyice germişti ve yalnız kalmayı tercih ettim sürekli. Başında da dediğim gibi ailemin ayrılması bende büyük bir çöküntü yarattı. Ben bu çöküntüye sebep olan durumun çocuklar değil, anne ve babalar olduğunu düşünüyorum. Çünkü hiçbir çocuk anne ve babasından ayrı kalmak istemez. Çocuklar bakıma muhtaç varlıklardır. Anne ve babasını yanında görmeyen çocuk kendini yalnız hissedecektir. Bu yalnızlık, onu zamanla çevresiyle de uyumsuzlaştıracaktır. Nitekim bu olumsuzlukları ben fazlasıyla yaşadım ve yaşıyorum da... (Egemen, lise 4, 18)

Egemen gibi Hasan da anne babasının ayrılmasından ötürü psikolojik çöküntü yaşadığını belirtmiştir. Egemen'den farklı olarak Hasan'ın ailesinin ayrılmasından ötürü onlarla arasının bozulduğu, sosyal ilişkilerinin zayıfladığı ama anne-babasının ayrılmasından sonra sürekli şahit olduğu aile içerisinde şiddetli kavgaların artık yaşanmadığını dile getirmiştir:

...Annem ve babam ayrı olduğu için ailemle aram bozuldu ve ayrılık nedeniyle gerginlik yaşadım, psikolojim çöktü. Bu durum çevreme de yansiyordu. Arkadaşlarımla buluşamazdım, rahat hareket edemezdim ve toplumdan kopmuştum; ama sanki biraz da anne ve babamın ayrılmasıyla içimde bir rahatlık da belirmişti. Çünkü sürekli kavga etmelerinden bezmiştim. Onlar ayrılınca bu kavgaları duymaz oldum artık. Ayrı yaşıyorlar şimdi. Kim ister ki anne ve babadan ayrı yaşamayı? Bir defa yalnızlık kaygısı başlıyor

içinizde. Ve ben de yalnız kaldığımı hissettim. Mesela okulda öğle saatlerinde herkes gülüp eğlenirken ben bir köşede tek başıma otururdum öylece. Yanıma arkadaşlarımın gelmesini istemezdim. Okulda, çevrede, çarşıda, pazarda hep aklınıza gelir bu durum maalesef. Birden bire farkına varmadan insanlarla uyumsuzluk yaşadım. Gerginlikler yaşadım. Olur olmaz şeylere öfkelenir, etrafımdakilerin kalbini kırardım. Çünkü elinde değil yani kendini tutamıyorsun... (Hasan, lise 2, 16)

Kemal, yaşadığı sıkıntıyı dile getirirken; aslında çekingen bir yapısının olmadığını fakat anne ve babasının ayrılığının kişilik yapısında bir çekingenliğe sebep olduğunu; bu süreçte çevresiyle yaşadığı uyum sorununun kimsenin yaşamaması gerektiğini şöyle dile getirmektedir:

...Ben yurtdışında doğdum. İlkokula kadar da yurtdışında kaldım. Memleket hasreti yaşadım yıllarca. Küçükken tatillerde Türkiye'ye geldiğimde tekrar dönmek istemezdim. Babam mimar ve iş gereği yurtdışındaki iş süresi bitti ve Türkiye'ye döndük. O zamanlar çocuktum tabi. Çok sevinmiştim. Annem Avusturya'yı seviyordu. Orada çok sıkı arkadaşlıklar kurmuştu. İşini de seviyordu. Ne olduysa Türkiye'ye geldikten sonra oldu. Anne ve babamın arasındaki ipler her geçen gün kopmaya başladı. Taa ki ayrılmaya kadar. Maalesef ayrıldılar. Ailemin ayrılığıyla bende sıkıntılar başladı, psikolojik anlamda olumsuz etkilendim, çöküntü yaşadım. Çevremden koştum ve bunalıma girdim bir ara. Çekingen bir yapıya sahip değilim; ama bazı şeylerden çekinir oldum. Çevremlle sürekli çekişme halindeydim, arkadaş çevremlle, öğretmenlerimle iletişimim bozuldu. Hem onlarla, hem arkadaşlarımla uyum sorunu yaşadım. Bu çok acı bir durum. Kimsenin bunu yaşamasını istemem...(Kemal lise 4, 18)

Ceren, anne ve babasının sürekli tartıştığını ifade etmektedir. Anne ve babasının ayrılığının verdiği olumsuz etkiyle kendini çok yalnız hisseden Ceren, yaşadığı psikolojik çöküntüyle beraber bunalıma girdiğini dile getirmektedir:

...Annem ve babamın ayrılalı 2 yıl olmasına rağmen hala kendimi toparlayamadım desem yeridir. Annem ve babam sürekli tartışırlardı, onların tartışmalarına kavgalarına ister istemez şahit olurudum. En sonunda dayanamayıp ayrıldılar zaten. Onlar ayrıldıktan sonra kendimi çok yalnız hissettim, psikolojik olarak çöküntü yaşadım. Kendimi yalnız hissettiğim anlarda bunalıma giriyordum. Çaresizlik içindeydim. Bazen ne yapacağımı inanın bilemezdim. Yalnız kalırdım bazen. Hüngür hüngür ağladığım günler olurdu. İnsan kendine yediremiyor valla... (Ceren lise 2, 16)

Diğer öğrenciler gibi Derya da psiko-sosyal açıdan sıkıntılar yaşadığını, ailesinin şiddetli geçimsizlikten ötürü boşandığını, bir nebze de olsa bu durumu atlattığını ama; halen bu elem durumundan olumsuz etkilendiğini şu cümlelerle ifade etmiştir:

...Bu ayrılık beni çok etkiliyor, çünkü anne ve babam bir aradayken bir elimde annem, bir elimde babam vardı ama; şimdi ayrı ayrı eller ve farklı zamanlarda... Ayrılık sebebini sorarsanız, babam anneme şiddet uyguluyordu ve bundan ister istemez etkileniyordum. Korkmuştum ve kimse ile konuşmayarak içime kapandım. Bu da beni olumsuz etkiledi ve sosyal hayattan uzaklaştırdı diyebilirim. Psikolojikmen çok rahatsızlık duydum ve çöküntü yaşıyordum. Çevremden, arkadaşlarımdan adeta kopmuştum. Yavaş yavaş atlatmaya başladım; ama hala arada bir yalnız kaldığımı hissediyorum... (Derya lise 4, 18)

Yapılan araştırmalarda sigara ve alkol kullanım yaşının oldukça düştüğü gözlenmektedir. Gençler aile, arkadaş, medya ve çevre etkilerine bağlı olarak sigara ve alkol kullanımına yönelmektedirler. Aile içi ilişkilerin sağlıklı olmaması bireylerin sigara ve alkol kullanımlarının artmasında etkilidir.⁸⁷ Bu açıdan Eda, ailesinin ayrılığını bir türlü kabullenememekte, bu ayrıldıktan çok olumsuz etkilendiğini ifade ederken sigaraya başladığını bile dile getirmektedir:

...Annem ve babam şiddetli geçimsizlikten dolayı 2 yıldır ayrılar. Annem ve babamın ayrılığı beni çok derinden etkiledi, hatta ilk yıl kendimi çok yalnız hissettim, sigaraya bile başladım, hiç kimse

⁸⁷ Kılıç M(a). A.g.e., s.222

yanımda değildi, kimseyi yanımda göremiyordum, psikolojik olarak çökmüştüm. Mutlu olamıyordum, içimde sürekli bir buhran vardı, hayata tutunamıyordum ya açıkçası artık hiçbir şey eskisi gibi değildi yani! Bunca yıl birliktelikten sonra annem ve babam nasıl ayrılır bir türlü kabullenemiyorum. Hiç düşünmez mi bir insan, evladım anasız-babasız yalnız kalır diye? Siz olsanız naparsınız?... (Eda lise 4, 18)

Üniversiteye hazırlandığını söyleyen Elif, ailesinin ayrılmasından dolayı sınava çalışma aşamasında kötü etkilendiğini belirtmektedir. Elif ders çalıştığını, ailesinin durumundan ötürü mutlu olamadığını ifade etmektedir. Şu an askerde olan abisi de bu durumdan mutlu değildir. Elif sözlerinde durumunu şöyle dile getirmektedir:

...Annem ve babam 1 yıldır ayrılır. Anne ve babamın ayrılığı tam da üniversite sınavına denk geldi ve ben ders çalışmamaya başladım. Aslında ders çalışmak istiyorum; ama hala onların ayrılığı gözümün önünde ve çok etkileniyorum. Abim; şu an askerde ve o benim için çok değerli. Anne ve babamın ayrılığından dolayı O da çok mutlu değildir. Hem vatani görevini yapmak ve hem de üstüne ailesinin ayrıldığını duymak O'nun için çok acı eminim. Çünkü özlem duyuyor bizlere. Annemi ve babamı askerliği bitince bir arada göremeyecek maalesef... (Elif lise 4, 18)

Sema artık ailesiyle görüşmediğini ifade ediyor. Babasının annesini aldattığını ve kendisinin bu olayı duyduğunda büyük bir şok yaşadığını belirten Sema, yaşanan bu çirkin duruma rağmen annesinin babasını hala sevmesine bir anlam veremediğini dile getiriyor:

...Annem ve babamla aram iyi değil. Ben babamla görüşmüyorum ama; mecburiyetten annemle kalıyorum. Onlar 3 yıl önce boşandılar. Babamla ayda yılda bir görüşürüm ve O'nu çok sevdiğimi de söyleyemem. Anne ve babamın ayrıldıklarını ilk öğrendiğimde çok şaşırılmışım. Babam annemi başka bir kadınla aldatmıştı. Bu yüzden bayağı kötü olmuştum. Sadece bu kadarını söyleyeyim başka detaylara da inmek istemiyorum. Bu olay beni çok üzdü ve babama karşı kin ve nefret duydum aşırı bir şekilde.

Hiç görüşmek bile istemedim Onunla. Daha sonra bayağı kavgalar ettim hem annemle hem babamla. Çünkü annem babamı çok seviyor ve O'nu hala unutamıyor. Ben buna bir anlam veremiyorum ve babamı asla affedemiyorum. Annem olaya olmuş bitmiş gibi bakıyor; ama ben kabullenemiyorum. Madem severek evlendiniz, mutlu oldunuz, neden böyle oldu hala aklım ermiyor! Babamın eve geç gelmesinden psikolojikmen etkilenmişim ve aldatma olayından şüphelenmişim. Nitekim belli bir zaman sonra olan oldu zaten. Tabi bu ayrılık beni derinden vurdu. Tek çocuğum, kardeşim bile yok. Yalnızım işte öyle yani... (Sema lise 2, 16)

Emre okulu ve hayatı artık eskisi gibi önemsemiyor, O'nun için hiçbir şeyin önemi yok. Evdeki kavga, gürültü, bağırış, çağırıştan bıkmış olmalı ki, psikolojikmen çöktüğünü ve bu durumu kardeşine bile yansıttığını ifade ediyor:

...Annem ve babam bu yıl ayrıldılar ve ben onlar ayrıldıktan sonra iyice salıverdim, psikolojim alt-üst oldu. Sürekli kavga vardı evin içinde. Bağırış-çağırış... Biz de kavrulduk artık. Onlar ayrıldıktan sonra benim okulla pek aram kalmadı. Bezdim. Şimdi boş bir yaşamım var. Herhangi bir amaç için yaşamıyorum. Anne ve babamın ayrılma sebebini sorarsanız; geçimsizlik, kavga, dövüş, vazoları fırlatma... Bu durum bize de yansıdı bezdik, psikolojimiz alt üst oldu. Ben de kardeşime bağırmaya başladım. Aslında kardeşimi çok üzmemek istemezdim; ama insan psikolojikmen çöküyor. Naptığımı bilmiyor. Sağa, sola saldırırdım bazen. Kendimi tutamazdım, kimseyle uyum da sağlamıyordum. Bundan kardeşim de nasibini aldı işte... (Emre lise 1, 15)

Kerem, anne ve babasının ayrılığını yukarıda belirtilen bireylerden farklı olarak başka nedenlere bağlamaktadır. Kerem annesinin okumak istediğini; ancak babasının bu duruma karşı çıktığını ifade ederken ailesinin ayrılmasından dolayı yaşadığı olumsuz durumları şöyle dile getirmektedir:

...Annem ve babam 3 yıldır ayrılır, geçinemediler. Annem yıllar sonra açık öğretimden mezun oldu. Okumak istedi, babam okumasına izin vermedi. Okumamak annemin içinde uhte olarak

kalmıştı. Ancak babam şiddetle karşı çıktı. Bu durum zamanla kargaşaya neden oldu ve ayrıldılar. Ben annemle kalıyorum babam biraz sıkıyor beni. Annemde kalmak bana daha iyi geliyor. Çünkü erkekler annelerine daha çok bağlı oluyorlar yani ben öyle düşünüyorum. Annem bana daha sıcakkanlı geliyor. Tabi arada babama da gidiyorum. Küçük kardeşim de bizimle kalıyor. Aslında keşke ayrılmasalardı diyorum bazen. Çünkü onları ayrı görmek beni çok üzüyor, kendimi de yalnız hissediyorum. Zaman zaman sıkılıyorum; ama nafile. Kahretsin ayrı yaşıyorlar işte... (Kerem lise 4, 18)

Anne ve babasının ayrılığının etkisini hala üzerinde hissettiğini söyleyen Aynur, hem çok üzüldüğünü hem de sosyal hayattan iyice koştuğunu belirtmektedir:

...Annem ve babam ayrı olduğundan, hani yaşama tutunacak bir dalınız olmaz ya, işte ben şu an öyleyim. Üzüliyorum bazen. Ağlıyorum. İç çekiyorum yalnız kalıp. Gerçi ilk boşandıklarında da böyleydim ve hala etkisini yaşıyorum. Ayrılma sebebini sormayın derim ama; babam anneme şiddet uyguluyordu ve bundan ister istemez etkileniyordum. Korkmuştum ve kimse ile konuşmayarak kendime; yani içime kapandım. Psikolojim alt-üst olmuştu resmen. Bu da beni olumsuz etkiledi ve sosyal hayattan iyice uzaklaştım diyebilirim. İtiraf edeyim ailesi ayrı olan her çocuk emin olun benim gibi düşünüyordur. Anne ve babanın ayrı olması kabul edilemez bir şey... (Aynur lise 4, 18)

Ayşe, anne ve babasının kavgalarının hiç bitmediğini ifade etmektedir. Sanki onların kavga ve gürültüleriyle büyüdüğünü söyleyen Ayşe, yaşadığı bu durumun aslında kendisini farkında olmadan yaşıtlarından daha olgun davranmaya sevk ettiğini dile getirmektedir:

...Annem ve babam 2 yıldır ayrılır. Ben kendimi bildim bileli annem ve babam hep bir çatışma halindelerdi. Olaylar biraz kabarmaya başlayana kadar ben bunların daha çok şaka olduğunu düşünürdüm ya da bana öyle yansıtırlardı belki de. Bir anda gözümdeki profil değişti. Anne ve babamın kavga süreci ben ta

ilkokulda iken vardı, hep onların kavgalarıyla büyüdüm. Küçükken bu durum beni zaten yıpratmıştı, arkalarını dönmüşlerdi sanki, etkileri hala üzerimde devam ediyor. Annemin sürekli şiddet görmesi ve ne zaman görsem bir köşede ağlaması babama karşı kin beslememe sebep oldu. Babam bazen sabaha karşı gelirdi, yani annemle beraber ablam, kardeşim ve ben hep ağlardık. Psikolojikmen çökmüştük adeta. Üzülmemek elde değildi. O yüzden anneme dayanamazdım. İlkokul çağındayken yaşıtılarından daha olgundum. Arkadaşlarım oyuncaklarıyla uğraşırken ben daha çok gerçek şeylerle uğraşırdım. Bu da benim yaşam tarzım olmuştu; çünkü çocukken hayatımı düşünmeye, geleceğime yön vermeye başlamıştım sanki. Oysa oyun çağındaki bir çocuğun parkta gülüp eğlenip, hoplayıp, zıplayıp sevgi ve şevkatle büyümesi gerekirken ben bunlardan yoksundum; yani anne ve baba sevgisi görmüyordum. Bu süreçte çok öğretmen de değiştim, erkek öğretmenleri baba, bayan öğretmenleri anne ve arkadaşlarımı da kardeşlerim yerine koyardım... (Ayşe lise 4, 18)

Berna hem kardeşleri hem de abileri arasında ikilem yaşamaktadır sanki! Ailesinin boşanmasından ötürü diğer aile bireylerinin kendi köşelerine çekilmiş gibi olmalarından yakınmaktadır ve kendisi de ne yapacağını bilememektedir:

...Annem ve babam uzun zamandır ayrı yaşıyorlar. Maalesef ikisi de boşandı. Boşandıktan sonra babam başka biriyle hayat kurdu kendine. Bir süre akrabalarda kaldık ben ve abim. Küçük kardeşlerim ise annemle kaldılar. Tabi psikolojik olarak bu durumdan çok etkilendik. Sanki bizim suçumuzmuş gibi akrabalarından tepki alıyorduk. Bir süre sonra bu durum gerçekten sıkıcı olmaya başladı ve abim bazen kaldığımız eve gelmemeye bile başladı. Daha sonra bizleri bıraktı. O gidince ben de annemle kalmaya başladım. Diğer abim zaten evli ve kendi ailesiyle ilgilendi. Uzun bir süre abimle görüşemedim. Daha sonra karşılaştığımda çok şaşırılmışım. Abim tanınmaz haldeydi. Ağladım sürekli. Bir süre kendime gelemedim ve kardeşlerimle pek ilgilenemedim. Kötü durumdaydım, sigaraya başladım, çevremle

sürekli kavga halindeydim ve bunu kardeşlerime de yansıtmaya başladım. Bazen onları dövüyordum. Oysa onlara daha çok sevgi göstermeliydim. Bazen ağlıyorum, üzülüyorum ama; elden ne gelir ki!... (Berna lise 3, 17)

Çiğdem ailesinin ayrılma durumundan kaynaklı psikolojik halini daha farklı dile getirmektedir. Ailesinin bu durumundan dolayı arkadaş çevresini de azalttığını söyleyen Çiğdem, durumunu şöyle ifade etmektedir:

...Annem ve babam şiddetli geçimsizlikten dolayı ayrıldılar. Son zamanlarda anlaşıyorlardı, sürekli kavga, tartışmalar, babamın anneme uyguladığı şiddetler vs.... Ki babamın anneme uyguladığı şiddet beni çok fazla etkiledi hem de birkaç defa gözümün önünde oldu bu olay. Annemin yardım çığlıklarını duyuyordum. Tabi bu durum okulda da beni derinden etkiliyordu, arkadaşlarımdan bana anlamlı bakışları beni kahrediyordu. Bu durum arkadaş çevremi biraz azaltmama da sebep oldu. Her ne kadar zaman zaman annem ve babam benim için bir araya gelseler de onlarla beraberken çok mutlu olduğumu da söyleyemem. Nasıl desem psikolojim bozuk, üzgünüm yani... (Çiğdem lise 3, 17)

Dilara ailesinin boşanmasından ötürü birçok şeyden yakındığını dile getirmekte ve adeta yalnız olduğunu belirtmektedir. Uzun süre çok zor anlar yaşadığını ve kimseden destek görmediğini söyleyen Dilara, ayrılık sürecinde yaşadıklarını şöyle ifade etmektedir:

....Benim annem ve babam 3 yıldır ayrı yaşıyorlar. Onların ayrılığında kaynaklı uzun süre çok zor anlar yaşadım. Bu süreçte hiç kimse yanımda olmadı. Evdeki sorunlar hiç bitmedi. Sanki onlar çocuktaki da aile büyükleri bizdik. Annem babam evde sürekli kavga ediyorlardı. Birbirlerine şiddet uyguluyorlardı. O sıralar abimin hiçbir şey umurunda değildi ve o kendi hayatını yaşıyordu. Küçük kardeşim bazı şeylerin farkında değildi. Kısacası tutunacak hiçbir dalım yoktu. Bu yüzden sigaraya bile başladım. Çok mutsuzdum. Sanki evdekiler bana düşman gibiydiler; çünkü hiçbirini sevmiyordum. Hayattan iyice soğumuştum, yaşama sebepim yoktu sanki kendimden vazgeçmiştim. Bir ara kendime

çok zarar vermeye başladım. İntihar etmeyi bile düşündüm; ama niçin yapacaktım, neden yapacaktım, kimin için! Ben olmayınca bazı şeyler düzelecek miydi? HAYIR!... (Dilara lise 4, 18)

Kategori 2: Toplumsal Durumlar

Çocuğun birey olmasında kişilik kazanmasında, sosyalleşmesinde, eşyalarını, evini, çevresini sahiplmesinde ve hatta ideallerinin oluşumunda çocuk için yaratılan çevrenin önemi büyüktür.⁸⁸

Yukarıda belirtilen ifadelerde yer alan kişilik kazanma, sosyalleşme gibi kavramlar çocuklar için önem teşkil etmektedir. Çocuklar yaşadıkları ortamlardan kendilerini soyutlayamazlar. Okulda, mahallede, sokakta, çevrede arkadaşlarıyla, akranlarıyla sürekli etkileşim halindedirler. Parçalanmış aile çocuklarında da görülen buna benzer etkileşimler ister istemez yaşantılarına yansımakta ve bu çocuklar zaman zaman ailelerinin boşanmalarından kaynaklı çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedirler.

Kategori 2 başlığı altında ele alınan toplumsal durumları incelerken; bireylerin ifadelerinden hareketle; önyargı, iletişim sorunu, iletişimsizlik, çekingenlik gibi sözcüklerin kavramlaştığını görmekteyiz. Bu ifadelerden hareketle ailelerin boşanmalarından ötürü çocukların toplum içerisinde (yakın çevresindeki bireyler ve arkadaşları) karşı karşıya geldikleri kötü muameleler ve duyuların çocuklar üzerinde bıraktıkları olumsuz etkiler tespit edilmeye çalışılmıştır:

Ahmet, çevresindeki insanların olumsuz tutum ve davranışlarından yakınmaktadır. Bazen okulda kendisiyle pek anlaşamayan arkadaşlarının nahoş sözler söylediğini ifade eden Ahmet, derslerinde düşüş olduğunu ve yaşadığı çevrede insanların önyargılarını önemsemediğini dile getirmektedir:

....Ailem boşandığında okulda kendimi hep yalnız hissedirdim. Çekinirdim bazı şeylerden. Uzaklaşırdım arkadaşlardan filan. Arkadaşlarım bu olayı biliyorlardı. Mahalledekiler de, herkes biliyordu. Arkadaşlarım bana yansıtmıyordu; ama mahalledekilerin önyargılı tutumları hiç hoşuma gitmiyordu. Kavga edesim gelirdi bazen. Onları ne ilgilendirir ki derdim ama; ne işe yarar ki! Millet ağzı torba değil. Okulda beni sevmeyen birkaç arkadaşım bunu

⁸⁸ Ergun N, ve Ergen S. Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliği Süleymaniye Örneği. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.159

fırsat bilip zaman zaman terbiyesizlik ediyorlardı. Nahoş şeyler söylüyorlardı. Onlarla zaten iletişim kurmazdım. Derslerimde düşüş yaşıyordum bazen, yani nasıl desem çocukluk hali işte... Ne kadar da olsa büyükler gibi düşünmeyi bekleyemezsiniz O'ndan. Velhasıl çevremle aram pek iyi değildi, halen de değil o insanlarla. Çok da umursamıyorum açıkçası... (Ahmet lise 3, 18)

Burak da Ahmet gibi önyargılardan rahatsızlık duymaktadır. Böylesi bir durumda O da önyargılı insanlara karşılık verebileceğini söylüyor; ama insanları kırmanın hiçbir anlam ifade etmediğini de dile getiriyor. Burak; bu olumsuzluklara meydan verecek ortamlardan uzak kalmayı daha çok tercih ediyor:

...Ailemin ayrı olmasından ötürü toplum içinde olumsuz ön yargılara rastlıyorum, hata yaptıklarını düşünüyorum. Böylesi olumsuz durumlarda şiddet ve kötü sözlere, olumsuz davranışlar sergileyerek karşılık verebilirdim ancak; insanları kırmanın bir anlamı yok bence. Napabilirim ki sonuçta annem ve babam ayrı... İnsanlar ne derse desin anne ve babamın yanımda olmamasından daha acı ne olabilir ki? O yüzden çevremdekilerin olumsuz düşünce ve yargılarına takılmıyorum ve sadece hata olduğunu düşünüyorum. Onların hatasının kurbanı ben olamam ve bu yüzden onlarla birlikte yaşamayı da tercih etmiyorum zaten. Çünkü çoğu kişiyle zamanla iletişimim koptu ve çekiniyorum artık. O ortamlara girip sıkılmak istemiyorum... (Burak lise 3, 17)

Ekrem de Burak ve Ahmet gibi önyargılı insanların tutum ve davranışlarından yakınmaktadır. Ekrem onlardan farklı olarak; kendini önyargılı insanların yerine koyarak, ailesi boşanmış çocuklara destek olabileceğini ve onlarla daha sıkı iletişim kurabileceğini ifade etmektedir:

...Hani bir insan bazen ortamlara girmekten çekinir, acaba insanlar benim bu kötü durumumu biliyorlar mı ya da anlıyorlar mı gibi olumsuz düşünceler yaşar ya; ben de ailemin ayrılığından dolayı bazen topluma girmeye çekinirdim. Ailemin ayrılalı 2 yıl oldu ve bunu arkadaşlarımdan çoğu biliyordu. Ben söylemesem de bazen dile getiriliyordu çevremdeki insanlar tarafından. Çok üzülüyordum. Bu

kadar önyargılı olacakları hiç aklıma gelmezdi. Onların yerinde ben olsaydım acaba napardım diye düşünüyorum bazen. Eminim yanlarına gider destek olurum. Onlarla daha sıkı iletişim kurardım. Ha benimle samimi olan arkadaşlarım yok mu? Tabi ki de var. Ama kim ister ki anne ve babası ayrı olsun?... (Ekrem lise 3, 17)

Arkadaşları ile iletişim sıkıntısı yaşayan Hamza, arkadaşlarıyla iletişimini yeniden yakalamak istiyor. İçe kapanık bir kişiliği olduğunu söyleyen Hamza, çevreden gelen olumsuz yargılara karşı herhangi bir tepki vermediğini ve sadece üzüldüğünü dile getiriyor:

...Ailemin ayrı olması benim için kötü bir durum. Zaten kimse ile konuşmayan ve içe kapanık bir kişiliğim var. Küçüklüğümden beri yaşadığım olumsuzlukları hep içimde saklamışım. Dışarıya pek yansıtmam. Çevreden gelebilecek olumsuzluklara da hemen cevap veremem. Bu yüzden anne ve babamın boşanmasından sonra çevreden gelen söylemleri de hiç umursamazdım. Kötü etkileniyordum fakat; bunu kimseye belli etmiyordum. Kimseye kızmıyor, kötü söz söylemiyor, şiddete başvurmuyorum. Sadece üzülüyorum ve arkadaşlarımla aramda kopardığım iletişimi tekrar kazanmak istiyorum. Bu benim hakkım... (Hamza lise 1, 15)

Yüz yüze etkileşimin yoğun olarak yaşandığı sosyal hayatta insanların çevrelerinde gördükleri insanlardan etkilenme oranları oldukça yüksektir. Ali çevresinde anne ve babasıyla mutlu olan çocukları gördüğünü ve bu durumdan çok kötü etkilendiğini söylüyor. Zaman zaman çok öfkelenildiğini, sosyal ortamlardan uzaklaştığını, iletişim sorunu yaşadığını ve bütün bunlar yetmezmiş gibi canından çok sevdiği kız arkadaşından ayrıldığını dile getiriyor:

...Çevremde anne ve babasıyla mutlu olan arkadaşlarımı gördükçe o kadar kötü oluyorum ki geçip bir köşede ağlayasım geliyor. Anne ve babamın ayrılmazdan önce sürekli kavga etmeleri beni derinden etkilerdi, üzüldüm, sinirlendim, kızardım, duvarlara yumruk atardım, asabileşmişim, hatta kendime jilet bile atmıştım bazen. Bu durumu arkadaşlarıma bile yansıtıyordum. Sosyal çevreden

uzaktım, iletişim sorunu yaşıyordum. Ortamlara giremiyordum. Duygu ve düşüncelerimi dizginleyemiyordum. Ve üstelik canımdan, bir tanemden ayrıldım. Sevgilimdi. Kız arkadaşım Buse. En çok da O'ndan ayrılmak kahretti beni... (Ali lise 4, 18)

Pınar insanlara güvenmiyor ve ailesinin ayrılmasından sonra insanlara olan güveninin iyice azaldığını söylüyor. Pınar çevresinden gelen olumsuz yargıları kabullenememekte ve insanlarla münakaşa yaşamayı sevmemektedir. Ailesinin ayrılmasından dolayı yaşadığı olumsuzlukları şöyle ifade etmektedir:

...Anne ve babamın ayrılması beni yaşamdan soğuttu. Kendime güvenim azaldı. İnsanlara zaten güvenmiyordum. Bu olayla birlikte insanlara olan güvenim hepten bitti. Herkes beni bırakacakmış gibi hissediyorum. Eskisi gibi ortamlara giremiyorum ama ne kadar çekinsen de zamanla alışıyor insan aslında. Kimi zaman insanların önyargıları canımı sıkıyor, onlar konuştuğu ya da annen ve baban niçin ayrıldı gibi soracaklar diye korkuyorum sinirlerim bozuluyor. O yüzden insanlarla münakaşa yaşamaktansa uzak durmayı tercih ederim. Kalp kırmayı pek sevmediğimden çevreme zarar veren bir tip değilim. İletişim sorunu yaşamıyorum ama; sevmediğim insanlarla da her zaman iletişimim kopuktur zaten... (Pınar lise 2, 16)

Merve çekingen bir yapıya sahip olduğunu ve ailesinin boşanmasından ötürü de çevresiyle ve arkadaşlarıyla iletişim sorunu yaşadığını belirtmektedir. Önyargılara pek aldırmayan Merve, durumunu şöyle ifade etmektedir:

...Ailemin ayrılığı beni üzdü ve iletişim sorunu yaşadım. Çekingendim, asosyal bir yapıya sahip olduğum için arkadaşlarım arasında da iletişim sorunu yaşıyorum. Olumsuz durumlarda içe kapanık davranışlar sergiliyorum. Çevrem bu yaşanan ayrılıktan ötürü olumsuz tutumları oldu tabi. Ön yargıları vardı. Bu da hoş değil ama; kime ne diyeyim yani. Konuşuyorlar işte. Acaba aynı durumu onlar yaşasa ve ben kötü şeyler konuşsam napaşlar bilmiyorum! Ben bunlara çok da aldırmiyordum. Yaşadıklarım

zaten beni psikolojikmen çökertmişti, bir de onlarla mı uğraşayım...

(Merve lise 2, 16)

Fatih anne ve babasının ayrılığını kabullenmekte zorlandığını ifade ederken; bu ayrılıktan dolayı iyice sorumsuzlaştığını ve toplumdan koparak arkadaşlık ilişkilerinin bozulduğunu şöyle dile getirmektedir:

... Sıkıntılı bir dönemden geçtim. Kolay değil bir evlat olarak anne ve babanın ayrılığını kabullenmek. İyice sorumsuzlaştım ve toplumdan uzaklaştım. Arkadaşlık ilişkilerim bozuldu. Ayrılık nedeni ile içe kapanık bir kişiliğe büründüm. Üzülüyordum. Yani nasıl desem; bilmiyorum! Ruh halim hiç iyi değildi; çünkü annem ve babam sürekli kavga ediyorlardı. Zaman zaman babam anneme şiddet bile uyguluyordu. Her gün bu kavgaları duymaktan bıkmıştım. Şimdi düşünüyorum acaba ayrılmasalardı bu kavga halen devam edecek miydi? Bazen de aklıma takılır, artık kavga yok ama; annem ve babam maalesef bir arada değiller. Mahallemizde Engin abi var. O'nun çok desteğini gördüm. "İnsanların sapma saçan konuşmalarına aldırma" der bazen. Beni hep teselli eder. O'nun için insanların ne dedikleri çok önemli olmadığı için bazen O'nu kendime örnek alırım. Çevremdeki insanların önyargılarına kulak asmam... (Fatih lise 4, 18)

Hakan agresif bir yapıya sahip olduğunu dile getirirse de ailesinin ayrılma olayını arkadaşlarına anlattığını ve arkadaşlarının verdiği tepkilerden oldukça etkilendiğini şu ifadelerle dile getirmiştir:

...Anne ve babamın ayrılığı bende birçok psikolojik çöküntüler yarattı. Zaten agresif bir yapım var. Bir de üstüne bu olunca iyice asabileştim. Bu durumu arkadaşlarım da fark etmişti. Ayrılık olayını onlara ilk anlattığımda hepsi birden tepki vermişlerdi. Şaşırmıştım onların bu tepkisine ve onlarla direkt kavga ettim. Neredeyse herkesle kavga ediyordum; çünkü hiç sevmediğim şeyler duyuyordum. Bunları söyleyen arkadaşlarım da olunca onlara da kin duyuyordum bazen. Ben aslında içine kapanık bir

insan değilim ama o zamanlar içime de kapanıyordum. Kimse ile konuşmak istemediğim zamanlar da oluyordu... (Hakan lise 3, 17)

Küçükken çok sinirli olduğumu, hatta ilkokuldayken kendi sınıftan bir arkadaşıyla çok kötü bir mazisini de dile getiren Ömer, ailesinin boşanmasından ötürü yaşadığı olumsuzlukları şöyle dile getirmektedir:

...Annem ve babam 2 yıl önce ayrıldılar. Eskiden 9. ve 10. sınıfta anne ve babamın kavgaları beni olumsuz etkiliyordu. Tabii o zamanlar sinirli bir insandım. Yani en ufak şeye bile sinirlenirdim. Hatta 10. sınıftayken bir arkadaşım üstüme su dökmüştü, ben de onun üstüne sıra fırlattım, aşırı derecede sinirliydim. Ha sorarsanız annem ve babam tekrar bir araya gelsin mi? Hayır! Çünkü babam despot bir insan, onların tekrar bir araya gelmesini istemem. Ben onların yüzünden çoğu kişiyle iletişim sorunu yaşadım. Çevremden kötü şeyler duydum. Belki ailesi bir arada olmayan her çocuğun yaşadığı şeylerdir bunlar, bilmiyorum yani. Sıkıntılı durumlar bunlar. Ancak yaşayan bilir. Çekinirsiniz bazen yeni ortamlara girmekten... (Ömer lise 4, 18)

Kuşkusuz parçalanmış aile yapıları incelendiğinde sadece şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşanmış ailelerden söz etmek mümkün değildir. Bu durumun yanında ebeveynlerden birisinin ölmesi de parçalanmış aileler kapsamına girmektedir. Salih'in diğer arkadaşlarından farklı bir durumu göze çarpmaktadır. Annesini 2 yıl önce kaybettiğini dile getiren Salih, küçük bir mahallede yaşamının beraberinde getirdiği olumsuzlukları şöyle ifade etmektedir:

... Bizim mahallemiz çok küçük. Herkes birbirini iyi tanır. Zaten çoğu da göçmen. En ufak bir olay bile herkes tarafından çabucak duyulur. Benim de annem ve babam ayrıldıklarında hemen duyulmuştu. Mahallede annemi sevmeyen birkaç kendini bilmez komşumuz vardı. İleri-geri konuşurlardı. Daha dün kadar can ciğer olan bazı ahabpların bile önyargılı tutumlarına şahit olurdum. İnsanlar düşmeye görsün, ben de arkadaşlarımla arayı soğutmuşum mahallede. Artık onlarla pek iletişime geçmiyordum, çok da umursamıyordum bu durumu. Annem 2 yıl önce öldü.

Sizlere ömür. Annemin ölümünden sonra her şey sapa sardı.

Babamla geçinip gidiyoruz işte... (Salih lise 1, 15)

Aslında anne ve babasının hala birbirlerini sevdiklerini söyleyen Doğa, ailesinin ayrı olmasından dolayı çeşitli olumsuzluklar yaşadığını dile getirirken özellikle de çevresindeki insanların annesine karşı ön yargılarına tepkisini şöyle dile getirmektedir.

...Anne ve babamın ayrılması şiddetli geçimsizlik diyebilirim, aslında ikisinin de gözlerine baktığımda sevgiyi hala görebiliyorum ama; ne yazık ki beraber değiller artık. Onların ayrılığı ben de bayağı olumsuz etki bırakmıştı zaten, gerçi hala içimde bu etki devam ediyor... İlk 2-3 ay kendime gelememişim, derslerimde hızlı düşüşler meydana gelmişti, sonra yavaş yavaş toparladım kendimi. Anne ve babamın boşanması arkadaşlık ilişkilerimi de bozdu. Arkadaşlarımı severim, onlarla vakit geçirmeyi de; ancak anne ve babamın ayrılığında sonra onlarla pek buluşmadım, iletişimim koptu ve görüşmek de içimden gelmiyor açıkçası. Bu nedenle çeşitli ortamlardan uzak durmaya çalıştım. Zaten insanlar bazen ne konuştuğunu bilmez. Saçma sapan aptalca şeyler de duyuyordum. Özellikle de kendini bilmez kadınlar var ya. İşleri güçleri dedikodu. Tabi bundan annem de payını aldı. Önyargılar havada uçtu resmen... (Doğa lise 2, 16)

Gülsüm kategori 1'de ifadesine yer verilen Kerem'in olayına benzer bir durum yaşamaktadır. Gülsüm'ün annesi de Kerem'in annesi gibi okumak istemekte, üniversite sınavına hazırlanmakta ve bu duruma Kerem'in ailesinde olduğu gibi, babası karşı çıkmaktadır. Ailesinin dağılmasını engellemek için elinden geleni yapmaya çalıştığını ancak; dağılmayı engelleyemediğini söyleyen Gülsüm, yaşadığı olumsuzlukları şöyle dile getirmektedir:

...Annem liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavına hazırlanmaya başladı. Babam bu duruma hep karşı çıktı. Aralarında zaten geçimsizlik vardı. Ben engel olmaya çalıştım bu dağılmayı durdurmak için ama; olmadı, başaramadım. İlk başlarda onlara belli etmek istemedim. Çok üzülüyordum, içime kapanmıştım, sinirleniyordum ve zaman zaman öfkemi kontrol edemiyordum.

Duvarlara vuruyordum, etrafı yumrukluyordum. Daha sonra bu durumun hiçbir şeye faydası olmadığını fark ettim. Sonuçta annem ve babam ayrılmışlardı ve elimden fazla bir şey gelmezdi. Kardeşim o zamanlar küçük olduğundan olayın pek farkında değildi. Bazen ağlardı ama benim kadar etkilenmiyordu. Akrabalarım ve bilhassa yakın çevrem bu duruma çok üzölmüşlerdi ancak; ben biraz gurur yaptığımdan akrabalarım ile bağımlı biraz koparmıştım. Çünkü onlarla bir araya geldiğimde ayrılık konusunun gündeme gelmesinden korkuyordum... (Gölsüm lise 1, 16)

Egemen de diğler arkadaşları gibi çok zor anlar yaşadığını, hayatının olumsuzluklarla geçtiğini belirtmekte, O da çevresinden sürekli olumsuz duyular almakta, arkadaşları ve ailesiyle iletişimsizlik yaşamakta ve sosyal hayattan uzaklaştığını dile getirmektedir:

...Aile içinde sıkıntılarımız olurdu; fakat benim yapabileceğim yani o durumdan kurtulup başka bir şeyle uğraşabileceğim bir şey yoktu. Bu nedenle çekingenlik halim baskın duruma geçti. Ailemle konuşmamaya, çevremle iletişim kurmamaya başladım. Bu çok kötü bir durum. Bir nevi yalnızlık. Sosyal hayattan tamamı ile uzaktım. Çevrem çok azaldı, arkadaşlarım yok denilecek kadar azaldı. Ayrıca çevremden her ne kadar olumsuz tutum ve davranışlar görsem de ve bir çok kez dedikodu gibi şeyler duysam da hiçbir şekilde karşılık vermeden, ne şiddet ne de kötü sözlere başvurmadan yoluma devam ettim. Bilinçli davranışlar göstererek kendimi olgun gösterirdim. Onların hata yaptığını fark etmelerini görmek istedim hep... (Egemen lise 4,18)

Kemal yurtdışından gelen biri olarak burada daha mutlu olmak yerine ailesinin ani ayrılmasından dolayı hayal kırıklığı yaşadığını ifade etmekte, ayrıca ailesine karşı duyduğu kızgınlıktan dolayı yurtda kalmayı tercih etmektedir:

...Ben başında da söylediğim gibi yurt dışından geldim. Burada daha mutlu olurum diye düşünürken pat diye ailemin ayrılması beni derinden etkiledi. Ne yapacağımı bilmiyordum. Ayrılmalarını engellemeye çalıştım ama; olmadı. Ne de olsa ikisi de okumuş

bilinçli insanlar. Biri mimar, biri doktor. Ne diyebilirdim ki? Tabi bunun sıkıntısını hep ben çektim. Kardeşlerim de etkilendi ama; ben yediremiyorum bir türlü. Bu yüzden onlarla kalmıyorum. Yurtta kalıyorum. Kimseye aldırış etmem ve çevreden gelen olumsuz tutumlara kulaklarımı hep kapamışımdır. Kimseyle iletişim sorunu yaşamam. Herkesin yaşadığı kendinedir sonuçta. Kimsenin ne yorumuna karışırım ne de kimse hakkında yorum yaparım... (Kemal lise 4, 18)

Aynur anne ve babasını birlikte görmek istiyor; çünkü O'nun için ekonomik rahatlık önemli değil. O anne ve babasını veli toplantısına birlikte çağırmak istiyor. Bunun yanında bütün anne ve babalara öğüt vererek çocuklarının ellerinden tutup bırakmalarını şu ifadelerle dile getiriyor:

...Benim annem ve babam aslında birbirleri çok severler. Çünkü severek bir araya gelmişler. Kader işte, ne diyelim şu an ayrılar. Bir yanda kardeşim bir yanda ben. Mutsuz bir hayatımız var. Ekonomik yönden hiçbir sıkıntı yok. Ne istesek yapıyorlar ama; olması gereken bu değil yani. En basitinden bir veli toplantısında bazen arkadaşlarımı görüyorum ki, anne ve babaları birlikte geliyorlar. Ben hangisini çağıracağımı bilemiyorum. Ve büyük sıkıntı yaşıyorum bu konuda. İletişim sorunu yaşıyorum. Çekiniyorum öğretmenlerime annem babam ayrılar demeye. Korkuyorum! “Yazıkkkk... bu kızın anne ve babası boşanmış” demelerinden. Çünkü bunları duymak istemiyorum. Daha önce komşularımızdan duymuştum ve çok rahatsız olmuşum. Sonuçta kim ister ki böyle şeyler duymayı. O yüzden anne ve babalar tutsunlar çocuklarının elinden, bırakmasınlar... (Aynur lise 4, 18)

Çevresinden pek yardım ve destek görmediğini dile getiren Berna, etrafındaki kişilerin ailesinin boşanmasının sebebini çocuklara yüklemelerinden rahatsızlık duymaktadır:

...Anne ve babamın bu ayrılıklarından dolayı çevreden de pek yardım görmüyoruz. Zaten bu ayrılığın suçlusu bizmişiz gibi davranmışlardı bana ve kardeşlerime; annem ve babam bizim yüzümüzden ayrıldılar havası vardı sanki. Tabi bu durumdan ben

çok etkilenmişim. Çok tepkiliydim çevreme karşı. O zamanlar yaşımda biraz küçük olduğundan mantıklı düşünemiyordum...
(Berna lise 3, 17)

Dilara da Berna gibi anne ve babası ayrıldığında kimseden yardım ve destek görmediğini belirtmektedir. Ailesinin iletişim kopukluğundan yakınan Dilara, genellikle arkadaşlarıyla buluşup, onların yanında mutlu olmaya çalıştığını ifade etmektedir:

...Annem ve babam ayrıldığında çevremde hiç kimse yanımda olmadı, kimseden destek görmedim. Hep yalnızdım, ne akraba, ne arkadaş, ne amca, ne teyze, ne hala vs. Zaten boşanmazdan önce evde bir iletişim kopukluğu yaşanıyordu ve ben kendimi bildim bileli sürekli bir tartışma vardı, geçimsizlik vardı ve bu etki az da olsa bende hala devam ediyor. Bu etkilerden biraz olsun kurtulmak için arkadaşlarımla buluşurum ama; bu olumsuz durumları onlara asla yansıtmam ve onların yanında hep mutlu olmaya çalışırım...
(Dilara lise 4, 18)

Tema 1: Sonuç

Çalışmada tema 1 kapsamı içerisinde parçalanmış aile çocuklarının birey, aile ve çevre ilişkisi tespit edilmeye çalışılmış olup, ailelerinin boşanma sebepleri, bu boşanmaların çocuklar üzerinde etkileri, çocukların çevreleriyle yaşadıkları durumlar gözlemlenmeye çalışılmıştır.

Parçalanmış ailelerde çocuklar, genelde annelerinin yanında kalmayı tercih etmektedirler. Araştırmada bireylerin “kiminle birlikte yaşıyorsun?” sorusuna verdikleri cevaplarda 18 kişinin annesiyle, 5 kişinin babasıyla, 2 kişinin dedesiyle, 1 kişinin amcasıyla, 1 kişinin yurtta ve 1 kişinin de kuzenleriyle beraber kaldıkları/yaşadıkları tespit edilmiştir. Katılımcı bireylerden Kemal Avusturya doğumlu olduğunu, anne ve babasının ayrılığından dolayı yurtta kaldığını; çevresindeki insanların “neden yurtta kalıyorsun?” sorusuna anne ve babasının yaptıkları hatanın kurbanı olmaması gerektiğini ve bu yüzden onlarla kalmak istemediğini dile getirmektedir.

Verilen bilgiler ışığında tema 1’de yer alan birey, aile ve yakın çevre ilişkisinde kategori 1’de belirtilen bireysel durumların gençler üzerinde psikolojik çöküntü, üzüntü, yalnızlık, uyumsuzluk gibi olumsuz etkenlerin baskın olarak yaşandığı tespit edilmiştir.

Bu durumlar bireyleri sürekli rahatsız etmekte ve onların çevrelerinden kopmalarına sebep olmaktadır.

Tema 1’de spor yapan ve yapmayan ayrımı gözetilmeksizin görüşmeye katılan bireylerin çoğunun Sakarya ve çevre illerde (İstanbul, Düzce, Kocaeli) doğduğu, içlerinden Kemal’in Avusturya, Ömer’in Gaziantep, Aynur’un Rize, Egemen ve Çiğdem’in Antalya’da doğdukları söylemlerinden ortaya konulmuştur. Gerek Sakarya gerekse farklı şehirlerde doğmuş bu bireylerin ailelerinin boşanmalarından ötürü birbirleriyle benzer olumsuz durumları yaşadıkları araştırmada analiz edilmiştir. Bireyler bu olumsuz durumların kaynağının anne ve baba arasındaki şiddetli geçimsizliğin olduğunu dile getirmektedirler.

Yukarıda belirtilen psikolojik çöküntü, üzüntü, yalnızlık, uyumsuzluk ve kategori 2’nin toplumsal durumları içinde yer alan ön yargılar, iletişimsizlik, çekingenlik, arkadaş ilişkilerinde bozulma, yakın çevrelerince duyulan kötü atıflar ya da sigara, alkol gibi bağımlı alışkanlıkların birey üzerinde olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak anne ve babası ayrı olan çocukların bu durumlardan çok rahatsız oldukları ve hatta birçoğunun bu rahatsızlıklardan kaynaklı anne ve babalarıyla görüşmek istemedikleri gözlemlenmiştir.

Elbette her çocuk anne ve babasıyla yaşamak ister. Onlarla aynı çatı altında olmak ister. Onların kavga etmemelerini, birbirlerine karşı şiddet uygulamamalarını, birbirlerine hakaret etmemelerini, sevgi saygı ve nezaket çerçevesinde hayatlarını çocuklarıyla beraber mutlu bir şekilde idame etmelerini ister. Bu her çocuğun tabii ve doğal hakkıdır. Ancak günümüzde anne ve baba arasında boşanmalar sıklıkla görülmekte ve bu boşanmalardan en çok olumsuz etkilenen çocuklar olmaktadır. Bu yüzden çocuklar yaşadıkları bu olumsuzlukları kendi hayatlarına, okul hayatlarına, yakın çevrelerine, arkadaş gruplarına yansıtılmaktadırlar. Çocuklar her ne kadar yaşanan olumsuzlukları görmezden gelmeye çalışsalar bile bu olumsuzluklar ister istemez davranışlarına da yansımaktadır. Özellikle de okul ortamındaki çocukların arkadaşlarına karşı şiddet eğiliminde oldukları görülmektedir. Aynur’un anne ve babasının boşanmasından dolayı kendini asi hissettiğini ve sınıf arkadaşlarından birinin kolunu kırdığını ifade etmesi şiddet eğilimini kanıtlar niteliktedir.

Yapılan görüşmelerde parçalanmış aile çocuklarının bazılarının eve kapandığını, mutluluğu ve heyecanı evde bilgisayarın başında aradığını görmekteyiz. Ayrıca bazı

çocukların bunalıma girdiklerini, hiç kimse ile konuşup görüşmek istemediklerini ve hatta Dilara'nın intihar etmeyi bile düşündüğünü ifade ettiğini görmek mümkündür. Aslında öz yaşamlarında (öz benliklerinde) atılgan ve hareketli bir yapıya sahip olan bazı bireylerin anne ve babalarının ayrılıklarından dolayı çekingen bir yapıya büründükleri bile görülmektedir.

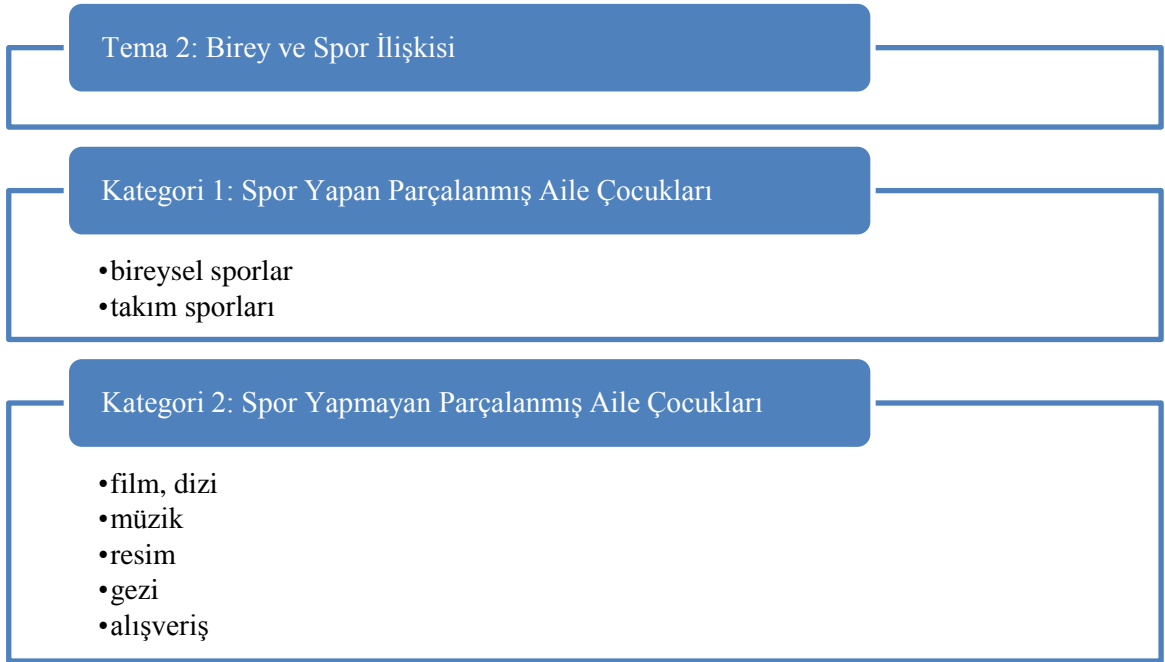
Katılımcı bireylerden Hasan'ın (sanki biraz da anne ve babamın ayrılması içimde bir rahatlık da belirmişti. Çünkü sürekli kavga etmelerinden bezmiştim. Onlar ayrılınca bu kavgaları duymaz oldum artık) söylemlerinden hareketle bazı bireylerin anne ve babalarının ayrılıklarının aslında onlar için yararlı olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir. Hasan'ın ifadesine göre anne ve babası ayrıldıktan sonra her ne kadar onların ayrılmasına üzülse de artık evde kavga, gürültü, hakaret, şiddet vb. olumsuz durumların yaşanmadığını belirtmiştir. Bazı bireylerin çevrelerinden gelen ön yargılardan yakındıkları görülmektedir. Egemen ve Berna ifadelerinde çevrelerinden gelen kötü duyumsamalardan artık bıkkınlık duydukları ve sanki anne ve babalarının ayrılıklarının sebebi çocuklarıymış gibi görülmelerinden yakındıklarını dile getirmektedirler.

Sonuç olarak yaşanan olumsuzluklar ne olursa olsun parçalanmış aileye mensup çocukların ailesi bir arada olan çocuklara nazaran yeterince mutlu ve huzurlu olmaları beklenemez. Bu çocuklar yaşamlarında mutlaka olumsuzluklar yaşayacaklardır. Bu olumsuzluklar hem bireysel olarak hem de toplumsal olarak hayatlarına yansiyacaktır.

4.6.2. Birey ve Spor İlişkisi

Hem spor yapan hem de spor yapmayan bireylerin incelemeye alındığı bu bölüm, birey-spor ilişkisine işaret etmektedir. Sporla uğraşan bireylerin spora başlama süreçleri, hangi spor dalıyla uğraştıkları ve bu spor dalıyla ilgili neler hissettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Burada bireylerin gerek yeteneklerini ön planda tutarak, gerek ilgi ve alakalarına dayanarak, gerekse kendilerine rol model olarak birini seçerek yaptıkları sporun kendilerinde meydana gelen değişimleri anlamamızı sağlayacaktır. Sporcuların ifadelerinde sıklıkla yer alan terimler kavramlaştırılarak kategori 1 ve kategori 2 başlığı altında sunulmuştur. Bu kategorilerde tema 1’de yer alan kategori 1 ve kategori 2’deki gibi ortak ifadelerde anlam bulan sözcükleri tespit etmek amaçlanmıştır.

Birey-spor ilişkisini ele alan bu temada kategori 1’de spor yapan bireylerin uğraştıkları bireysel ve takım sporları ile kategori 2’de spor yapmayan bireylerin spor haricinde uğraştıkları alanlar analiz edilmiştir.



Tablo 5: Tema 2 ve İçerikleri

Kategori 1: Spor Yapan Parçalanmış Aile Çocukları

Tema 2 başlığı altında ele alınan ilk kategoride, spor yapan dezavantajlı aile çocuklarının ilgilendikleri spor dalı ile ilgili bilgiler analiz edilmeye çalışılmıştır. Görüşme kapsamında bireylerin ifadelerinden hareketle cinsiyet farkı gözlemlenmemiştir,

takım sporları içinde 7 (4 futbol, 3 hentbol), bireysel sporlar içinde ise 7 (1 bocce, 1 güreş, 2 tenis, 1 kick boks, 2 yüzme) spor yapan birey tespit edilmiştir.

Takım sporları içinde futbolun diğer sporlara göre biraz daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Futbolla beraber takım sporları içinde hentbol tercih edilmektedir. Burada bireylerin Sakarya'da ikamet etmesi ve Sakarya'da hentbol sporunun yaygın olmasının etken olduğu düşünülmektedir.

Bireysel sporlarda ise değişik branşlar göze çarpmaktadır. Bireylerin yeteneklerine uygun seçtikleri sporları ele aldığımız bu kategoride bireysel sporlardan bocce ile uğraşan Ekrem, sporu çok sevdiğini ve sporla iyi bir konuma gelme isteğini şu şekilde ifade etmiştir:

...Spor yapmayı çok seviyorum. Spor yapmak çok hoşuma gidiyor. Spora hem kendi isteğim hem de özendiğim, model aldığım insanlar ve babamın desteğiyle başladım. Ben azimli bir insanım, benim için ilk öncelik spor. Sporla bir yerlere gelmek istiyorum. Futbolu seviyorum, buna ilgim var. Ancak daha çok bocceyle uğraşıyorum. Ve okulumu temsilen okullararası bocce maçları için Mersin'e gittim. Bocce sporunu tercih sebeplerim arasında fiziksel şartların, yeteneklerimin ve azmimin çok etkisi var... (Ekrem lise 3, 17)

Spora kendi isteği ve aile desteğiyle başladığını ifade eden Hamza ise; güreş sporunu tercih etmesindeki etmenlerden şöyle bahsetmektedir:

...Güreşle uğraşıyorum. Küçükken hayalini kurduğum spor dalı güreşti. Çocukken hep güreş vb. oyunlar oynardım. Hep güreşçilere özendim ve ilgim vardı. Kendimi de bu alanda yetenekli görüyordum. Bu spora kendi isteğimle ve ailemin destek olmasıyla başladım. Fiziğimin ve olanaklarımın uygun olduğunu düşündüm. Psikolojik etkiler de vardı diyebilirim. Böylelikle güreşe yani spora başladım. Güreş benim için çok önemli, vazgeçilmez spor dalıdır. Benim ekolümdür. Güreş benim canımın bir parçası gibi. Kısacası güreş benim hayatım... (Hamza lise 1, 15)

Bireysel sporlar içinde dövüş sporlarından olan kick boksla uğraştığını söyleyen Derya ise spora başlama durumunu şöyle ifade etmektedir:

...Ben spor yapmaya annemin yönlendirmesiyle yani tavsiyesiyle ve kendi isteğimle başladım. Kick boks ile uğraşıyorum. Küçüklükten beri bu spora ilgi duyduğumdan dolayı kendimi de yetenekli buluyorum. Aslında kort tenisi ile uğraşmak isterdim; çünkü ilgimi çekiyor ve dahası annem ve babam yüzme antrenörleri... Ama ben kick boks daha çok seviyorum ve antrenman esnasında o tekme olayı var yaaa, müthiş bir şey. Annem ve babam ikisi de çok güçlü insanlar. Annem ve babam beni çok etkiliyor. Onlar gibi güçlü olmak ve başarılı olmak istiyorum... (Derya lise 4, 18)

Yaşadıkları toplumda sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal açıdan yeterince yer bulamayan bireylerin bu çok yönlü mahrumiyetlerinin önüne geçmek açısından medyada başarı elde edilen sporcuları kendilerine rol model olarak almalarında medyanın büyük bir etkisi vardır.⁸⁹ Bu bakımdan televizyonda seyrettiği sporculara özenerek spora başladığını söyleyen Kemal, boş kalmak istemediğini ve bunun için kendine özgü bir spor dalı olan tenis sporunu seçmesindeki etkilerini şu şekilde dile getirmektedir:

...Ben spor yapmayı çok severim. Kort tenisi ile uğraşıyorum. Kendimi bu alanda yetenekli buldum ve bu alanda sosyalliğin baskın olduğunu düşündüm ve bu spora yöneldim diyebilirim. Tenis oynamaya kendi isteğimle başladım. Daha çok sosyal hayattan uzak olduğumu düşündüm ve boş kalmak istemedim. Bir sporla uğraşmaya karar verdim. Televizyonda gördüğüm sporculara özendim ve onları örnek alarak spora başlamak istedim. İleride ekonomik katkı sağlayacağını düşünüyorum... (Kemal lise 4, 18)

Spor ve fiziksel uygunluğa olan ilginin her zamankinden daha fazla olduğu bir dönemde yaşıyoruz. Düzenli olarak yapılan egzersiz ve sportif faaliyetler sağlıklı yaşam içerisinde kilit bir rol alırlar.⁹⁰ Kemal gibi tenis sporuyla uğraşan Sema ise profesyonel sporculardan Maria SHARAPOVA'yı kendine model almaktadır. Sema, fiziksel

⁸⁹ Kılıç M(b). A.g.e., s.224

⁹⁰ Griffith HW. A.g.e., s.5

uygunluğa önem vermektedir ve bir gün Maria SHARAPOVA gibi uzun boylu, güzel bir fiziğe kavuşma arzusunu şöyle dile getirmektedir:

...İnsanları sosyalleştiren olgular arasında spor vardır. Ben bütün spor dallarını severim ama; tenisin ben de farklı bir yeri var. Maria SHARAPOVA'yı çok seviyorum ve O'na özeniyorum. O'nun gibi oynamak, koşmak, topa vurmak ve her sayıdan sonra bağırarak istiyorum. Ayrıca O çok uzun boylu ve O'nun harika bir fiziği var. Benim de öyle bir fiziğim olsun isterim. Aynı zamanda çok güzel bir kadın. Tenis o yüzden benim için hep değerli. Ve bir de şunu diyeyim; tenis hem eğlenceli hem de iyi stres attırıyor. Bu yüzden tenis başka diyorum yani... (Sema lise 2, 16)

Yüzme sporuyla uğraşan Merve, ailesinin sporcu olduğunu, spora başlarken boyunun uzamasını istediğini ve bunun için ailesinden destek gördüğünü belirtmektedir:

...Annem beden eğitimi öğretmeni sporla uğraşiyor, ablam beden eğitimi fakültesini okuyor, o da sporla uğraşiyor, ben de sporla uğraşmak istedim. Annem ve ablam da tavsiye edip beni destekleyince başladım. Yani aile etkisi ve özentisi ile başladım. Boyumun uzaması için yüzme sporuyla başladım ve bunun yanında ayrıca hentbol oynadım, hala oynuyorum. Annemin ve ablamın sporla uğraşmaları ve sürekli değişik ortamlarda bulunmaları ben de kişisel ilgi uyandırdı. Ben de spor yapayım dedim ve sporu sevmeye başladım. Yüzme ya da hentbol hiç fark etmiyor, ikisi de çok güzel sporlar... (Merve lise 2, 16)

Pınar da Merve gibi yüzme ile uğraşmakta. Pınar Merve'den farklı olarak; spor yapmasında aile desteği olmadığını ve kendi kişisel yetenekleri doğrultusunda spora başladığını ifade etmektedir:

...Öncelikle spor yapmaya kendi isteğim doğrultusunda başladım. Ailemin pek desteğini görmedim. Zaten annem de babam da pek spor yapan tipler değiller. Ben sporu; sinir ve stresimi atmamda bana yardımcı olur düşüncesiyle yapıyorum, daha doğrusu bu niyetle spor yapmaya başladım ve etkisi de oluyor. Kişisel yeteneklerimin de baskın olmasıyla birlikte yeteneklerimi fark

ettim ve yüzme sporu idealimdir dedim. Bazen hentbol da oynarım, koşarım da. Voleybol da oynarım okulda, çevrede arkadaşlarla. Yani spor yapmanın her türlü hoşuma gidiyor. Herkese tavsiye ederim... (Pınar lise 2, 16)

Takım sporları içinde futbolun hayatının vazgeçilmez bir parçası olduğunu dile getiren Egemen spora babasını model alarak başladığını ifade etmektedir:

...Futbol oynamayı çok severim. Ben kulüpte oynuyorum. Futbol benim için bir ekol ve hayatımda önemli bir yeri var. Benim için vazgeçilmez diyebilirim. Futbolu seçerken kişisel ilgi ve yeteneklerimin olduğunu fark ettim. Bunun yanında babamı model aldım, bu da futbolu seçmemdeki etkidir. Babam çok iyi futbol oynar. Bazen halı saha maçlarını izlemeye götürürdü babam beni. Babamın şutlarını izlerdim, ona özenirdim. Futbolu geliştirmek adına her şeyi yaparım. Mesela futbol kariyerime yardımcı olması için atletizm ve fitnessla uğraşıyorum. Genellikle futbol maçlarını takip etmeye çalışıyorum. Gerçi bu programlarda hoşuma gitmeyen durumlar da var ama mesela tribünlerdeki şiddet ve oyuncuların birbirlerine karşı şiddetleri hiç hoş değil bence... (Egemen lise 4, 18)

Egemen gibi Ahmet de futbolla uğraşmaktadır. Ahmet birçok spor dalını denediğini ve sporun çok hoşuna gittiğini, ayrıca ailesinden de destek alarak spora başladığını şöyle ifade etmektedir:

...Futbol ile uğraşıyorum. Basketbol da oynadım, hentbol da oynadım ama; basketbol bana göre değildi onun için basketbolu bırakarak futbola yoğunlaştım. Şu an uğraştığım spor futbol. Futbolu seçmemdeki etken ise kişisel yeteneklerim diyebilirim. Bence herkesin kendine özgü bir uğraşısı olmalı. Çünkü spor olmazsa, ne bilim; hayat boş gibidir sanki. Bu yüzden kendi hayatımda boşluk olsun istemiyorum ve spora başlayarak bu boşluğu kapattım. Spor yaparken ailem bana destek verdi. Çeşitli spor dallarını denediğim için spora olan sevgim arttı. Kişisel yeteneğimin de olduğunu düşündüm. Ayrıca sporun birçok

katkısını gördüm. Çünkü sporun çevre ve sosyal insan bütününe kazandıracağına inanıyorum. Psikolojik sorunlarımın da olmaması için spora başvurduğumu söyleyebilirim... (Ahmet lise 3, 18)

Platon devlette bireylerin yetiştirilmesi için müzikten sonra beden eğitiminin önemini ısrarla vurgulamaktadır.⁹¹ Bedensel hareketler ve beceriler, çocuk ve gençlerin genel eğitiminde önemli bir araç olarak görülmektedir. Bedensel hareketlerin ve becerilerin uygulama aşamasında spor önemli bir eğitim aracı ve beden eğitimi öğretmeni de iyi bir rol modeldir. Burak beden eğitimi öğretmenin spor yapmasında rol model olduğunu söylemektedir:

...Spor yapmaya öğretmenimin sayesinde başladım. Bir gün beden eğitimi hocam geldi bana: “bir sıkıntın mı var” dedi ve benimle konuşmaya başladı. Beni spor yapmaya teşvik etti. Sporun insanı dinlendirdiğini, huzurunu sağladığını, sosyalleştirdiğini, can sıkıntılarını aldığını ve birçok yarar sağladığını söyledi. Hocamın etkisi ve benim de inanmamla spor yapmaya karar verdim. Kendi yeteneklerimin de olduğunu düşündüm. Futbol oynarım, arada bir de yüzmeye de giderim. Bazen masa tenisi oynarım, fırsat buldukça basketbol ve bocce sporu da yaparım. Elimden geldiği kadar hepsiyle ilgilenmeye çalışıyorum. Ama ben asıl kişisel yeteneklerimin futbolda olduğunu biliyorum... (Burak lise 3, 17)

Son yıllarda kadınların daha çok erkek sporu olarak bilinen futbola özellikle elit sporu düzeyinde katılımları artmaktadır. Özellikle kadın futbolunun hızlı bir gelişme kaydettiği dikkat çekmekte, uluslararası karşılaşmalara yoğun bir izleyici talebi olmaktadır.⁹² Günümüzde erkekler gibi kadınların da futbol oynadıkları çoğu kez karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Hatta çeşitli kulüplerde futbol oynayan kadınlar da çoğunlukta. Bunlardan biri de Eda. Eda Sakarya’da bir futbol kulübünde futbolcu olduğunu dile getirmekte ve futbolu çok sevdiğini şöyle ifade etmektedir:

...Ben futbol oynuyorum. Amcam ve dayım eski futbolculardan. Onları kendime örnek alarak, öğretmenimin de yardımı ile futbola

⁹¹ Mirzeoğlu N, Doğu G, Aşçı H, Yaman H, Kirazcı S, Mirzeoğlu D, Özbey S, Çelebi M, Bağırhan, T. (Edt: Nevzat MİRZEOĞLU). A.g.e., s.2-3

⁹² Amman MT(b). A.g.e., s.61

başladım. Takım arkadaşlarım ve antrenörlerim benim için artık bir aile. Onların yanında kendimi çok mutlu ve huzurlu hissediyorum. Futbolu seviyorum. Ben kulüpte oynuyorum; hangi kulüp olduğunu sormayın şimdilik gizli tutuyorum; çünkü başlayalım henüz bir yıl oldu. Önce kendimi biraz geliştireyim sonra herkesi maçlara çağıracağım... (Eda lise 4, 18)

Hasan hentbolla uğraştığını ve bu spora başlarken beden eğitimi öğretmenini kendine model aldığını şöyle ifade etmektedir:

...Beden eğitimi öğretmenime özendim ve O'nu kendime model aldım. Öğretmenimin yardımıyla kişisel yeteneklerimin farkına vardım. Okul müsabakalarında birçok kez kendimi denedim, okuldaki spor aktivitelerine katıldım. Ali adında bir arkadaşım da hentbol kulübüne gidiyordu, okulda da oynuyordu. O'nunla beraber ben de oynuyordum. Hem okul hentbol takımında hem de kulüpte oynamaya başladım... (Hasan lise 2, 16)

Ceren de Hasan gibi takım sporlarından hentbolla uğraşmaktadırlar. Ceren kendini yalnızlıktan kurtarmak için spora başlama durumunu şöyle anlatmaktadır:

...Ben hentbol ile uğraşıyorum. Küçükken hentbol hep merak ettiğim bir spor olmuştur. O yüzden hentbola başladım. Haftanın 3 günü mutlaka antrenmanlarımız olur. Sakarya Büyükşehir Belediyespor Hentbol Kulübü'nde oynuyorum. Mümkün olduğu kadar antrenmanlarımı kaçırmamaya çalışıyorum. Ben hentbolun yanında Sakarya Kobaş Yüzme Kulübü'ne de gidiyorum. Yüzmeyi seviyorum. Zaman zaman abimin halk oyunları çalışmalarına da katılıyorum. Çünkü bana göre spor aktiviteleri dışında insanı sosyalleştiren olgulardan biri de grup halinde yapılan çalışmalara katılmaktır. Bu sayede yeni kültürler öğrenirsiniz, gelenekler görenekler, örf ve adetler, yöreler ve yeni insanlarla tanışmak sosyalleşmek adına çok etkilidir... (Ceren lise 2, 16)

Elif ise Ceren'den farklı olarak, yıllardır hentbol oynadığını, babasından sürekli destek aldığını ve hentbolun yanı sıra atletizmle uğraştığını dile getirmektedir:

...Ben 8 yıldır düzenli olarak hentbol oynuyorum. Babam sporu çok sever ve küçüklüğümde beri bana hep destekçi olur. Hentbolun yanında atletizm ile uğraşırım, koşarım, yüksek atlamayı çok severim ama yüksek atlamada pek ilerlediğim söylenemez. Gerçi şu an üniversite sınavına çalıştığımından hentbol antrenmanlarını dahi istediğim sıklıkta yapamıyorum. Haftada bir defa gidebiliyorum ancak. Eğer imkanım olsaydı hentbolla beraber kanoyla uğraşmak isterdim. Ancak kano maliyetli bir spor ve ailemin ekonomik durumu bunu karşılayacak düzeyde değil... (Elif lise 4, 18)

Kategori 2: Spor Yapmayan Parçalanmış Aile Çocukları

Kategori 2’de kategori 1’den farklı olarak spor yapmayan parçalanmış aile çocuklarının spor haricinde nelerle uğraştıklarını, hangi tür etkinliklerle meşgul olduklarını belirlemek ve bu etkinliklerin birey üzerinde ne kadar etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Eskiden spor yaptığını ancak; şimdi herhangi bir sporla uğraşmadığını söyleyen Ali, boş zamanlarından hoşlandığı aktiviteleri şöyle ifade etmektedir:

...Boş zamanlarımda fırsat bulursam dizi izlerim, aksiyon ve şiddet içerikli... Kurtlar Vadisi’nin sıkı takipçisiyim. Ayrıca Poyraz Karayel dizilerini izliyorum onları takip ediyorum. Kavga-dövüş olayları bana yakın geliyor. Müzik dinlerim ama; çalgı aleti çalmam, arabesk müzik dinlerim, damarcıyım biraz, pop tarzı müzikler çok lakayt gelir bana. Arkadaşlarımla genellikle maç izlemeye gideriz. Derbi maçları, uefa maçları, şampiyonlar ligi, Gece çıkıp gezmeyi severim. Arkadaşlarla Çark Caddesi’nde Dayının Mekanı’nda (Sakarya’da gençlerin gittiği bir kafe) takılırız. Sigara, çay, kahve, sohbet falan... Arkadaşlarımla birlikteyken kendimi mutlu hissederim. Dertleşirim onlarla. Onların derdini dinlerim. Arkadaş ortamında kendimi aktif hissederim. Eskiden spor yapardım ve severdim sporu. Babam despot bir insandır. Küçükken (ilkokul 5) bizi yurda verdi. Abimle beraber beni. Ben o yaşlarda futbol oynamayı severdim.

Öğretmenlerim de beğenirdi ama babam yurda verince yurt hayatı soğuttu beni spordan, şimdi herhangi bir sporla uğraşmıyorum. İlgimi çeken bir spor dalı da yok. Ben 4. ya da 5. sınıftayken lisanslı olarak voleybol oynamıştım. Yurt yüzünden onu da bıraktım. Okulumun beden eğitimi öğretmeni destek oldu ama; babamdan dolayı ben pek yanaşmadım tekrar oynamaya.... (Ali lise 4, 18)

Emre serbest zamanlarında sıkıntı ve gerginliklerinden arınmak için hoşlandığı aktivitelerden şöyle bahsetmektedir:

...Bilgisayar oyunları, play station oynarım, kitap okumayı, ders çalışmayı pek sevmem. Okulla alakam pek yoktur. Satranç, kağıt oyunları ve bilardo oyunlarını severim. Annem ve babam boşanmadan önce futbol oynardım, onlar boşandıktan sonra artık ilgimi çekmiyor spor. Hafta sonları gezmeyi severim, dolaşmayı severim. Arkadaşlarla buluşurum genelde kız arkadaşlarım vardır. Onlarla birlikteyken dans ederim, birlikte dolaşırız, sinemaya falan gideriz. Ayrıca şiddet içerikli filmler izlerim, aşk filmleri falan ilgimi çekmez. Araba, silah, çatışma ilgimi çeker, gerçi şiddet içerikli filmler hayal ürünü ama. Bazı hafta sonları kardeşimle babama gittiğimizde kahvaltı ederiz bazen, alış veriş yaparız, dolaşırız, gezeriz... (Emre lise 1, 15)

Değişik aktivitelerle zamanını en iyi şekilde değerlendirdiğini belirten Fatih, serbest zamanlarında kendine yeterince vakit ayırabildiğini şöyle ifade etmektedir:

...Müzikle uğraşıyorum. Müzik aletlerinden gitar çalabiliyorum. Bence müzik insana huzur veriyor. Resim yeteneğimin de olduğunu söyleyebilirim. Ve nasıl söylesem; gezmeyi, dolaşmayı, alış-veriş yapmayı severim. Arkadaşlarla takılmayı, gırgır şamatayı severim. Kendime zaman ayırmayı severim. Bisiklete binerim ve bundan mutluluk duyarım. Araba hastasıyım, özellikle eski tip modifiyeli şahinler olur ya.... Arkada amfi, gümbür gümbür müzikle caddede dolaşmak çok hoşuma gider. Bu tür değişik aktivitelerim var işte... (Fatih lise 4, 18)

Hakan da Fatih gibi farklı aktivitelerle uğraştığını, kendine yeterince zaman ayırabildiğini ve derslerine ağırlık verdiğini şöyle dile getirmektedir:

...Ben 9. sınıfta tembel bir öğrenciydim. 10. sınıftan itibaren derslerime ağırlık vermeye başladım. Zaten anne ve babam da ayrıldıktan sonra onlardan gelen o psikolojik bunalım beni çok yıprattı. Boş zamanlarımda özellikle de güzel havalarda balık tutmayı severim, kötü havalarda evde kalıp bilgisayar oyunları oynamayı severim, ayrıca babam da balık tutmayı sever ve o bana balık tutmayı sevdirdi. Balık tutmak için sürekli gittiğimiz bir arkadaş grubumuz var. Bazen abimle de gideriz. Ben bir de tv programlarını izlerim. Stadyum programını izlerim, bu arada Beşiktaşlıyım. Dizilerim de var. Kurtlar Vadisi'ni izlerim. Şiddeti sevmem ama; devletle ilgili olayları anlatan dizileri severim. Abimle gezmeyi çok severim O benim yoldaşımdır, destekçimdir, her şeyimi O'na rahatlıkla danışırım. Bazen yalnız kalmak isterim, düşünürüm ve hızlı çözüm arayışına girerim. Bağlama çalarım sık sık. Bazen sohbet ederiz annemle.... Gezeriz, dolaşırız, anneme doya doya sarılırım. Annemle birlikteyken 3 kardeş bir araya geldiğimizde çocukluk yaparız biraz. Küçük kardeşimi parka götürürüm. Kafa dağıtmak için yürüyüşe çıkarım, yürüyüş yaparım, bu sayede sorunlarımı çözerim. Evde bağlamamı çalarım....
(Hakan lise 3, 17)

Kerem de Hakan ve Fatih gibi serbest zamanlarında değişik aktivitelerle uğraştığını dile getirmektedir:

... Ben şu sıralar üniversite sınavına hazırlanıyorum. Çünkü bu sınavı kazanmam lazım. Boş zamanlarımda genelde dışarıdayım, arkadaşlarımla buluşurum. Kart oyunları, bilardo, play station oynarız, arada değişiyor aktivitelerimiz tabi. Bowling oynamak, dart oynamak gibi bu tür oyunların yanında gezmeyi severim. Tek başıma dolaşmayı severim. Gruplarla şehirlerarası gezilere katılmayı severim. Müzik dinlerim. Bu ve buna benzer aktivitelerin

kaynaştırıcı özelliğinden dolayı insanlar senden başka kişilerle tanışıyor bir nevi... (Kerem lise 4, 18)

Dizi izlemeyi seven Ömer, rahatına düşkün bir insan olduğunu ve kendine yeterince vakit ayırabildiğini ifade etmektedir:

...Ben genelde rahatıma düşkün bir insanım, kendime yeterince zaman ayırabiliyorum. Hafta içi zaten okuldayım, hafta sonu dersane çıkışı kendime çok güzel yemek ısmarlarım, kafeye falan giderim, canlı müzik dinlemeye giderim, bu arada babam doğu kökenli olduğundan cümbüş çalmayı çok severim. Zaman zaman sıkıntı ve gerginliklerimden kurtulmak için Sapanca ve Karasu'da balık tutmaya giderim. Vakit buldukça evde tv izlerim. Spor programlarından genelde güreşi izlerim. Arada dizilerim var onları izlerim. Mesela Kurtlar Vadisi'nin hastasıyım, hiç kaçırmam. Arada romantik ve aşk filmlerini izlerim. Komedi filmlerini izlerim, şiddete karşıyım ama; silah, çatışma, karanlık işler falan yani aksiyon filmlerini severim. Kimi zaman kendimi o sahnelerde hissediyorum ama; o sahnelerin kurgulama olduğunu biliyorum... (Ömer lise 4, 18)

Annesini özlediğini dile getiren Salih, kendine zaman ayırabildiğini ve arkadaşlarını da kardeş gibi gördüğünü söylemektedir. Salih arkadaşlarıyla birlikte birçok aktiviteye katıldığını ve onlarla birlikte mutlu olduğunu ifade etmektedir:

...Kendime zaman ayırmıyorum değilim, genelde arkadaşlarla beraberim. Arkadaşlarla olmak benim için pozitif bir olgu. Benim için arkadaşlık her şeydir. Kardeş derim onlara ben. Okuldaki arkadaşlarımla pek zaman geçiremiyorum, dersler falan ya da dersane gibi. Ama okul dışından arkadaşlarımla hafta sonu kahvaltı, buz pateni, sinema falan ayarlamaya çalışıyoruz. Özel gecelere, canlı müzik ortamlarına takılırız. Ayrıca benim bir özelliğim var. Küçüklüğümde beri günlük tutma alışkanlığım. Günlük tutarım, müzik dinlerim, şarkı söylerim. Bazen haftada bir özel bir gün belirleriz babamla. Babam saz çalar, ben de eşlik ederim, şarkı söyleriz. Aslında babamla müzik konusunda pek

uyuşmuyoruz ama; yine de eğlenceli vakit geçiriyoruz. Keşke annem de bizimle olabilseydi. O'nu çok özledim... (Salih lise 1, 15)

Aynur anne ve babasının ayrılığında bu yana pek huzurlu olmadığını, genellikle müzikle uğraştığını, kendini müzikle mutlu etmeye çalıştığını ifade etmektedir:

...Anne ve babamın ayrılığında sonra tadım-tuzum pek kalmadı. Eskiden iyi bir taekwondocuydum. Derecelerim vardı ancak; bu psikolojiyle spor yok artık bende. Beni mutlu edecek şeyler aradım ve müzikle uğraşmaya başladım. Müziği zaten çok seviyorum ve gitar da çalıyorum. Müzik dinlediğim zaman kendimi çok mutlu hissediyorum. Arkadaşlarımla bir araya geldiğimde onlara mutlaka gitarımla bir parça çalarım. Bazen arkadaşlarımla yürüyüşe çıkarken bile telefonumdan ya da mp çalardan mutlaka müzik dinlerim. Kimi zaman yalnız kalmayı tercih ederim. Tv izlerim, hafta sonları sinemaya giderim... (Aynur lise 4, 18)

Çeşitli etkinliklerle kendine hoş vakitler ayıran Ayşe, serbest zamanlarında uğraştığı aktivitelerden şöyle bahsetmektedir:

...Ailemin ayrı olması benim üzerimde bıraktığı olumsuz etkilerden zaman zaman kurtulmaya çalışıyorum. Olabildiğince kendime vakit ayırmaya çalışırım. Mesela; boş zamanlarımda hayali karakterlerle uğraşırım, onların yaşantılarını, hayatlarını izlerim. Bazen hayaller kurarım. Film izlerim, kitap okurum, sessiz sakin bir yerlerde otururum, bazen doğa ile baş başa kalırım, çeşitli tv programları izlerim. Aile yaşantısını anlatan filmler ilgimi çeker, biraz romantik, aşk filmleri hani böyle cıvıl cıvıl... Ben ayrıca bas gitar çalıyorum, arkadaşlarımla zaman zaman sokaklarda takılıyorum. Alenda Ceneras'ı çok severim, oradaki insanların hayat hikayelerini göstermeleri falan çok hoşuma gidiyor, eğlenceli oluyor, orada bir de yardım filan yapıyorlar, gerçek yaşantılar gösteriyor ve olaylar belgeselleştiriliyor bu belgesellerde; keşifler, ülke tanıtımları, hayvanların doğa ile yaşamı gösteriliyor. Bu da benim çok hoşuma gidiyor. Bazen yalnız kalmayı tercih ediyorum.

Bazen de ablam ile konuşmayı çok severim, O'na akıl danışırım, O benden fikir alır, beraber abur cubur yemeyi severiz. Küçük kardeşim spor yapmayı sever. Küçük kardeşimi yüzmeye götürürüm... (Ayşe lise 4, 18)

Yaşadığı hayattan pek mutlu olmayan Berna, yaşamdan adeta kopmuş gibi hiçbir beklentisi olmadığını söylüyor. Kendini kardeşlerine adadığını söyleyen Berna, yalnızca üniversiteyi kazanmak ve kardeşleriyle beraber yeni bir hayat kurmak istiyor:

...Ben boş zamanlarımda genelde kardeşlerimle dolaşırım, onlarla ilgilenirim ve arkadaşlarımla buluşurum. Onları gezdiririm, parka götürürüm, evde kaldığımda dizi izlerim, tv izlerim, kendime yeterince zaman ayırabildiğimi söyleyemem. Arkadaşlarımla özellikle okul arkadaşlarımla okul dışında pek buluşamıyorum. Bulduğumda da ancak bir yerde oturur dertleşiriz. Fırsatım olsa biraz spor yaparım ancak; yıllardır bu sıkıntı ve stres beni zaten spor yapmaya engelledi. İsterdim ki bir kulübe gideyim. Yeni insanlarla tanışayım ya da güzel bir enstrüman çalayım, müzikle uğraşayım, yeni ortamlara girip insanlarla kaynaşayım. Ama şu an tek derdim geleceğimi garanti edebilecek iyi bir üniversite kazanmak, kendi hayatımı düzene sokmak ve kardeşlerimi yetiştirmek... (Berna lise 3, 17)

Çiğdem eskiden değişik spor dallarıyla uğraştığını söylüyor ancak; anne ve babasının ayrılmasından dolayı artık sevdiği birçok şeyin kendisine pek tat vermediğini ve bunların içinde özellikle de spordan uzaklaştığını dile getiriyor:

...Annem ve babamın ayrılığından dolayı birçok sosyal faaliyet bana artık zevk vermiyor. Psikolojik nedenlerden dolayı çok sevdiğim şeylerden de artık uzak duruyorum. Bunlardan biri de spor. Eskiden sürekli futbol ve voleybol oynayan ben, artık hiçbirini yapmıyorum ve spor yapmayı sevmiyorum. Eskiden yüzme, atletizm gibi sporlarla da uğraşırdım artık uğraşmıyorum, ilgimi bile çekmiyor. Sporu bir boş zaman faaliyeti sağlıklı yaşam, formda kalma arkadaş çevresi edinme olarak görürdüm. Şimdi ise sadece kendimi görüyorum. Ben eskiden spor yaparken anne ve

babam benim ile birlikte oluyorlardı, yani ben spor yaparken onlar yanımdaydı. Ya annem vardı, ya babam ya da ikisi birden vardı. Her spor yaptığımda onlarla birlikte yaşadığım o güzel anlar aklıma geliyor. Sporun her olgusunda onlar varken spor yapmak, uygulamak ve izlemek içimden gelmiyor artık, hatta şunu da söyleyebilirim spor haricinde sürekli izlediğim tv programları bile (güzellik, moda, pembe diziler, tarımlar, bakım programları) bana uzak geliyor artık. Şu an sadece kendimle ilgileniyorum, kendimden başkası umurumda bile değil. Bütün zamanımı genelde kendime harcıyorum. Kuaför, gezmek, güzellik salonlarında vakit harcamak, arkadaşlarla olmak gibi şeyler hoşuma gidiyor. Kendimi sosyal birisi olarak görüyorum. Arkadaşlarımla sık sık sinemaya gideriz, görmediğim yerleri gezmeyi, yeni şeyler öğrenmeyi, alışveriş yapmayı severim. Arkadaşlarımla beraber vakit geçirmeyi sohbet etmeyi, dertleşmeyi, ortak duygular paylaşmayı çok severim... (Çiğdem lise 3, 17)

Dilara halen anne ve babasının ayrılmasının etkilerini üzerinde hissettiğini ifade etmektedir. Bu etkilerden kurtulmak için kendine yeterince zaman ayıramadığını vurgulayan Dilara durumunu şöyle dile getirmektedir:

...Anne ve babamın ayrılığını bir türlü kabullenemiyorum. Üzerimde halen olumsuz etkilerini hissediyorum. Bu etkilerden kurtulabilmek için ders çalışıyorum, müzik dinliyorum. Kitap okuyorum biraz komik olacak ama çiğdem, yani çekirdek çitlatıyorum. Çok sıkı ders çalışıyorum. Çünkü liseden sonra hemen üniversite okumak istiyorum. Arada arkadaşlarımla buluşurum ama; bu olumsuz durumları onlara asla yansıtmam ve onların yanında hep mutlu olmaya çalışırım. Kendime biraz vakit ayırıp boş zaman bulduğumda müzik dinlerim, tv izlerim, film izlemeyi severim, dizilerim var. Bazı yarışma programlarını izlerim, aşk filmlerini severim, bazen korku filmlerini severim. Canım çok sıkıldığında bazı şehir dışı gezisi yaparım. Sanki bulunduğum şehrin dışına çıkınca kendimi daha mutlu hissediyorum. Özellikle Trabzon'a kuzenlerimin yanına gittiğimde

onlarla çok eğleniyorum, onları çok seviyorum, onlarla vakit geçirmek çok eğlenceli oluyor. Her ne kadar spor yapmasam da kuzenlerimle bir aradayken voleybol oynamayı, yakan top oynamayı çok severim. Bu durumlarda ister istemez kendimi sporun içinde buluyorum. Spor insanı bir nevi sosyalleştiriyor. Sporun yanında bence bir insanın enstrüman çalması, müzik dinlemesi ve şarkı söylemesi insanı sosyalleştirmede etkenlerdir... (Dilara 4, 18)

Dedesini tarafından çok sevildiğini söyleyen Doğa, yürüyüş yapmayı çok sevdiğini ve annesiyle birlikte vakit geçirmekten hoşlandığını şöyle ifade etmektedir:

...Ben vakit buldukça arkadaşlarımla buluşurum, onlarla yeriz içeriz dolaşırız. Hele arkadaşlarımla gezme olayını çok severim ha! bir de doğa yürüyüşlerini severim (Sakarya Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği doğa yürüyüşleri). Bazı günler annemle akşam vakitlerinde gezeriz, annem de gezmeyi sever. Dedemin bağ evi var. Annemle dedemlere gideriz. Dedem bana çok düşkündür. Piknik, mangal olayı dedemin çok hoşuna gider. Geçeriz O'nunla mangalın başına... Ben dedemin her şeyiyim, harca desem servetini harcar bana. Bu arada ben yüzme kulübüne üyeyim. Profesyonel değilim ama; yüzmeyi severim. Annem benimle kulübe gelir. O da yüzmeyi sever. Alış-verişe çıkarım. Annemle vakit geçiririm. Bu arada yaz kış dondurma yemeyi çok severim... (Doğa lise 2, 16)

Gülsüm için gezmek, görmek, hayatı farklı insanlarla yaşamak çok güzeldir. Müzikle uğraştığını söyleyen Gülsüm, duygularını şöyle ifade etmektedir:

...Gezmek, görmek, insanlarla muhabbet etmek sosyal olgulardandır. Bu sosyal olguların yanında müzik de insanı rahatlatan, insana haz veren, eğlendirici, mutluluk verici aktivitelerdendir. Ben keman çalarım, hayranı olduğum bir kemanist var. O'nu kendime örnek alırım yani müzikle uğraşırım. Sanat bana bambaşka bir haz verir. Çalarken bazen söylerim. Ben çalıp söylerken arkadaşlarımla beğenmesi de çok hoşuma gider... (Gülsüm lise 1, 16)

Tema 2: Sonuç

Birey ve spor ilişkisinin incelendiği tema 2’de tema 1’de olduğu gibi 2 kategoride kavramlar oluşturulmuştur. Kategori 1’de spor yapan dezavantajlı aile çocuklarının uğraştıkları bireysel sporlar ve takım sporları tespit edilmeye çalışılmıştır. Kategori 2’de ise spor yapmayan dezavantajlı aile çocuklarının ifadelerinden hareketle spor haricinde sıkıntı ve gerginliklerinden kurtulmak için nelerle uğraştıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Görüşmelerden elde edilen bilgilerle, bireylerin spora başlama süreçleri ve hangi spor dalıyla uğraştıkları ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Spor yapmayan dezavantajlı aile çocuklarının bazılarının sporla beraber müzik, resim, gezi, alış-veriş, balık tutma, arkadaşlarla bir araya gelip sohbet etme gibi sosyal aktiviteleri gerçekleştirmeye çalıştıkları, bazılarının ise bu tür aktiviteleri spor haricinde yaptıkları gözlemlenmiştir.

Spor yapan bireylerin ortak ifadelerinde anlam bulan “ *sporsuz hayat olmaz*”, “ *spor benim için bir ekol*” ifadeleri şüphesiz yapmış oldukları spor branşına özgü yeteneklerini, ilgi ve alakalarını ve ayrıca o spora olan sevgilerini ortaya koymak için belirtmiş oldukları sözcüklerdir. Kılıç’ın (2012), yaptığı çalışmada; “*sporcuların ortak ifadelerinde anlam bulan “itici bir güç” söylemleri kuşkusuz ilgilendikleri spor dalına olan sevgilerini ortaya koymak adına belirtilmiş tutku dolu sözcüklerdir*”.⁹³ Bu ifade yukarıdaki tespite kanıt niteliğindedir.

Bazı bireyler için spor vazgeçilmez bir unsurdur. Bu bireyler sporla bir bütün halindedirler. Araştırmada birey-spor, spor-birey ilişkilerini ortaya koyarken bireyin yapmış olduğu spor dalına ilgi duyması, o spor dalına özgü yeteneği olması ve o sporla ilgilenen birini (anne-baba, amca, dayı, abi, abla veyahut ünlü bir oyuncu) model alması elbette ki önemlidir. Bireylerin ilgili spor dalını seçerken bu unsurlardan bir ya da birkaçının etken olduğu görülmüştür. Egemen’in ifadesinde babasını model alarak futbola başladığı, babasının çok iyi bir futbolcu olduğu; anne ve babası gibi güçlü olmak istediğini dile getiren Merve ise anne ve babasını model alarak yüzme sporuna başladığını ifade etmektedir. Ayrıca benzer bir şekilde güreş sporuyla uğraşan Hamza’nın ünlü güreşçilerden Ahmet TAŞCI’yı kendine model aldığını ve ileride O’nun gibi ünlü bir güreşçi olup, milli takımda yer almak, ülkemizi uluslararası yarışmalarda temsil etmek istediğini ifade etmektedir. Uzun boyu, güzel fiziği ile ön

⁹³ Kılıç M(b). A.g.e., s.164

plana çıkan ünlü tenisçilerden Maria SHARAPOVA'yı kendine model alan Sema ise O'nun gibi bir tenisçi olmak istediğini ifade etmekte ve O'na büyük bir hayranlık duymaktadır. Bu söylemlerden hareketle görüşmeye katılan bireylerin dile getirdiği spor dallarını seçmelerinde yukarıda belirtilen faktörlerin etkili olduğu açıkça görülmektedir.

Bazı spor dallarının bireylerin ekonomik durumun yetersizliğinden dolayı yapılamadığı tespit edilmiştir. Örneğin kickboks ile uğraşan Derya'nın *“eğer imkânım olsaydı tenis sporuyla uğraşmak isterdim; ancak ekonomik durumumuzun yetersiz olmasından dolayı bu sporu yapamıyorum.”* Benzer şekilde hentbol sporuyla uğraşan Elif'in *“kano yapmak istediğim bir spor; ancak ekonomik durumumuzun buna el vermemesinden dolayı yapamıyorum”* söylemleri ekonomik yetersizliklerin bazı sporları yapmaya engel olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Ülkemizde bazı spor dallarında yeterli tesisin olmaması ve bu spor dallarına ait gerekli malzemelerin maliyetli olması, bu sporlarla ilgilenmek isteyen bireylerin bu sporları yapmalarına engel teşkil etmektedir. Yukarıda Derya ve Elif'in ifadelerinde yer alan uğraştıkları sporun yanında tenis ve kano sporlarının maliyetli olmaları ve maliyete paralel olarak bu sporlara ait yeterli tesislerin olmaması bu sporların yapılmasına engel bir durumdur. Ayrıca bu ve buna benzer sporların tesis, donanım ve ekipmanlarla beraber yeterli düzeyde eğitmenlerin olmaması ya da ilgili eğitmenlerin yüksek maliyet karşılığında eğitim vermek istemeleri bu sporları yapmak isteyenlerin durumunu kısıtlamaktadır.

Futbol dünyanın her yerinde göze çarpan, hiç kuşkusuz en gözde, en popüler spordur. Dünyanın neresinde olursanız olun bir köşelerde mutlaka futbol oynayan bireyler görürsünüz. Ülkemizde de futbolun popülerliği azımsanmayacak derecededir. Araştırmada bireylerden aldığımız ifadeler ışığında takım sporlarından en çok futbolun tercih edildiği görülmektedir. Futbolun birçok kesimce tercih edilmesi, ekonomik maliyetinin az olması ve ayrıca ekonomik getirisinin de olması önemli faktörlerdendir.

Günümüzde futbolla sadece erkekler uğraşmamaktadır. Kız sporcularının da bu sporla ilgilendikleri görülmektedir. Eda futbol sayesinde hayata yeniden atıldığını ifade ederek futbolu oynamayı çok sevdiğini belirtmektedir. Bu durum erkekler gibi bayanların da futbolu tercih ettiğini ve spor dallarında cinsiyet ayrımının olmadığını göz önüne sermektedir.

Bazı bireylerin ilgili spor dalını seçerken ailelerinden destek aldıklarını ve aile içindeki kimi bireylerin sporla uğraştıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Örneğin; Merve spor yaparken hem annesinin hem babasının hem de ablasının sporcu olduğunu ifade etmekte ve onlardan etkilendiğini dile getirmektedir. Hiç kuşkusuz aile bireyleri içinde spor yapan bireylerin çocuklar üzerinde olumlu etkileri olmaktadır.

Kategori 1’de spor yapan bireylerin birey-spor ilişkisi incelenirken, kategori 2’de spor yapmayan bireylerin değişik etkinliklere girdikleri söylenebilir. Bu çocuklar parçalanmış aileye mensup olduklarından daha çok yalnızlık, bir şey yapmama, monoton bir halde sürekli televizyon izleme, müzik dinleme, zorunlu olarak kardeşlerine bakma, hayattan zevk almama gibi olumsuzlukların yaşandığı görülmektedir. Bu çocukların ailelerinin boşanmalarının etkisinden kurtulamamaları ve kart oyunları, sigara içme gibi zararlı alışkanlıklara yöneldikleri de gözlenmektedir. Her ne kadar müzik dinleme, şarkı söyleme, arkadaşlarıyla bir araya gelip sohbet etme, alış-veriş yapma gibi durumların kendilerini mutlu ettiklerini söyleseler de iç dünyalarında yalnızlığın ve buhranın hâkim olduğunu ifadelerinde açıkça belirtmektedirler. Bu bireylerin zaman zaman televizyon programlarında özellikle şiddet içerikli filmler, diziler izledikleri dikkat çekmektedir. Ali, Emre, Fatih, Kerem, Ömer gibi bireylerin silah, çatışma ve devlet konularının ilgilerini çektiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Genel olarak aile içinde şiddet görülen bireylerin şiddet içerikli sahneleri izlemeleri düşündürücüdür.

Araştırmada dikkat çeken bir diğer önemli nokta ise, bazı bireylerin daha önce spor yaptıklarını dile getirmeleridir. Bu bireyler anne ve babaları boşandıktan sonra sporu bıraktıklarını ve yalnızlığı tercih ettiklerini ifade etmektedirler. Bu bireylere göre ailesinin ayrı olması çocuğun hoşlandığı her türlü aktivitenin zaman içerisinde zevk vermediği ve olumsuzlukla sonuçlanmasına neden olduğudur.

4.6.3. Parçalanmış Aileye Mensup Çocukların Sosyalleşmesinde Sporun Etkisi

Gençlik çağında toplumsallaşma süreci kişiliğin oluşmasına yöneliktir. Genç hafızasını kaybetmiş bir kişi gibi kim olduğunu, niçin yaşadığını, toplumdaki statüsünü belirlemeye çalışır. Bunun yanında ergenlik dediğimiz değişim çağı gencin içinde yaşadığı toplumda bir yer edinme ve rol alma çabasını sürdürdüğü bir dönemdir.⁹⁴ Toplum içinde kendine yer edinmeye çalışan gençler spor aktiviteleri ile çeşitli sorumluluklar almakta, bu sorumlulukları yerine getirdikçe de toplumda söz sahibi olmaktadır.

Bu açıdan, bu bölümde spor yapan bireylerin spor sayesinde sosyalleşme süreci ve sporun sosyalleşmeye etkisi üzerinde durulmuştur. Diğer temalarda olduğu gibi bu temada da kategoriler 2'ye ayrılmış ve bireylerin ortak ifadelerinde yer bulan terimler kavramlaştırılarak sunulmuştur. Kategori 1'de mutlu olma, özgüven, sorumluluk alma, aktif rol alma, yalnızlıktan kurtulma gibi sporun birey üzerindeki etkilerin yer aldığı kavramlar ile; kategori 2'de arkadaş çevresi, statü, prestij, ekonomik katkı ve sosyalleşmenin yer aldığı kavramlar incelenmiş; sonuçlar yorumlanarak ortaya konulmuştur.

Tema 3: Parçalanmış Aileye Mensup Çocukların Sosyalleşmesinde Sporun Etkisi
Kategori 1: Sporun Birey Üzerindeki Etkileri <ul style="list-style-type: none">•mutlu olma•özgüven•sorumluluk alma•aktif rol alma•yalnızlıktan kurtulma
Kategori 2: Spor Sayesinde Elde Edilen Kazanımlar <ul style="list-style-type: none">•arkadaş çevresi•statü•prestij•ekonomik katkı•sosyalleşme

Tablo 6: Tema 3 ve İçerikleri

⁹⁴ Şener S. A.g.e., s.15

Kategori 1: Sporun Birey Üzerindeki Etkileri

Bir çocuk ailesi dışındaki çevresinde kendini kanıtlayabilmesi için okulda başarılı olmak ve akranları ile iyi bir şekilde iletişim kurmak gibi kendisi hakkında olumlu bir duyguya ihtiyaç duyar. Bir çocuğun kendini algılayışı yetişkinliği boyunca gelişimi, sosyal etkileşimi ve duygusal durumu üzerinde önemli etkileri vardır.⁹⁵

Gençlerde birincil ilişkiler çerçevesinde gerçekleşmekte olan sosyalleşme süreci ile okul, iş vb. birliklerle gelişen ikincil ilişkilerin oluşturduğu sosyalleşme sürecindeki farklılıklar onların kişilik gelişimlerinde çelişki doğurmaktadır. Gelişme çağında bulunan gençlerin boş zamanlarını gereği gibi değerlendirmemeleri, onların esasen temelde var olan sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlarını yoğunlaştırdığı söylenebilir. Çocuğun kurduğu ilişkilerde duygular ön plandadır.⁹⁶

Yukarıdaki ifadelerden hareketle kategori 1’de spor yapan bireylerin sporla gerçekleşen değişimleri ve bu değişimlerin onlar üzerindeki olumlu etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Ve onların söylemlerinde anlam bulan sözcükler ortak kavramlar oluşturularak sunulmuştur.

Burada spor yapan bireylerin sporla birlikte kendilerini mutlu hissettiklerini, sorumluluk duygularının arttığını, toplumda aktif rol aldıklarını, özgüvenlerinin her geçen gün daha da arttığını ve yalnızlıktan kurtulduklarını ifade ettiklerini görülmektedir.

Spor yapınca kendini mutlu hissettiğini belirten Ahmet, spor sayesinde sorumluluğunu bilen, topluma yararlı, özgüveni yüksek ve yalnızlıktan arındığını şöyle ifade etmektedir:

...Ben, spor yapınca mutlu oluyorum. Sorumluluk sahibi olmak ve bu sorumluluğu yerine getirmek insanı mutlu eder. Ben de spor sayesinde ve ders çalışma sayesinde çeşitli sorumluluklar alarak elimden geldiği kadar topluma yararlı birey olmak ve aktif rol almaya çalışıyorum. Oynadığım kulüpte takım içerisinde çeşitli sorumluluklar aldım diyebilirim. Çünkü takım kaptanıyım, gün oluyor yönetiyor, gün oluyor yönetiliyorum. Yani grup-takım içerisinde de aktif rol aldım. Bununla birlikte arkadaşlık

⁹⁵ Yavuzer H. A.g.e., s.18

⁹⁶ Yüksel DY. Gecekondu ve Çocuk. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.149-150

ilişkilerime olumlu etkisi oldu. Çok daha iyi iletişim kuruyor ve anlaşabiliyorum. Bu iletişim müthiş bir özgüven veriyor bana. Ha bir de diyeceğim ki; ben anne ve babam ayrıldığında içe kapanıktım, kendimi yalnız hissediyordum, spor insanı yalnızlıktan da arındırıyor... (Ahmet lise 3, 18)

Burak da Ahmet gibi spor sayesinde kendisinde olumlu gelişmelerin olduğunu hissetmektedir. Bu sayede iletişim sorunu yaşamadığını da belirten Burak, toplum içerisinde özgüvenli kişiliğiyle aktif rol almaya başlayarak söz sahibi olmasını spora bağlamaktadır:

...Spor insana rahatlama, gerginlikten arınma, huzur ve güven verir. İnsanı dinlendirir. İnsanın olumlu düşünmesini sağlar. İnsanı sosyalleştirir. Ben inanım spor yaptığım zaman topluma çok hızlı adapte oluyorum. Toplum içerisinde özgüvenli kişiliğimle söz sahibi olarak aktif rol almaya başladım. Spordan sonra özgüvenim yerine geldi. İnsanlarla daha rahat konuşabiliyorum. Sorunlarımı çok daha rahat halledebiliyorum. İletişim sorunu yaşamıyorum... (Burak lise 3, 17)

Bireylerin sağlıklı ve uzun yaşama alışkanlığı edinmesi çocukluktan başlamaktadır. Çocukluk yaşlarından itibaren uygulanacak olan sportif aktiviteler sayesinde sağlıklı yaşam alışkanlığını da çocuğun beraberinde getirmesi olasıdır.⁹⁷ Egemen; sağlıklı ve zinde bir yaşam için sporun iyi bir seçim olduğunu ve insanlar arasındaki diyalogu artırdığını dile getirmektedir. Spordan önce çekimser bir yapıya sahip olan Egemen, sporla birlikte özgüvenini yeniden kazandığını, çekimser yapısından uzaklaştığını ve spor sayesinde bütün sıkıntı ve gerginliklerinden arındığını şöyle ifade etmektedir:

...Sağlıklı ve zinde bir hayat için bence spor en iyi seçeneklerden biridir. Çünkü sporla gün boyu kendinizi enerjik hissediyorsunuz. İnsanlarla sürekli diyalog halindesiniz. İletişiminiz kuvvetleniyor. Tabi bu durum benim için de geçerli... Spor yaptığım zaman bulunduğum ortamdaki insanlarla çok rahat konuşabiliyorum, kendime özgüvenim artıyor, yalnız olmadığımı hissediyorum. Aktivite esnasında bireysel görevler alıyorum, sorumluluğum

⁹⁷ Kale R. A.g.e., s.3-4

artıyor, yani nasıl desem! Mutlu, eğlenceli, huzurlu oluyorum. Spordan önce çekimser bir yapıya sahip olduğum için aileme de çekimser davranıyordum ama; spora başlamamla bu yapım ortadan kalktı. Spor beni aile içerisindeki kargaşadan, fiziksel ve ruhsal yönden de sıkıntılardan, gerginliklerden arındırdı. Psikolojimin düzelmesine yardımcı oldu... (Egemen lise 4, 18)

Ekrem de Burak, Ahmet ve Egemen'in ifadesinde yer verdiği gibi spor sayesinde kendinde olumlu gelişmeler olduğunu belirtmektedir. Ekrem'e göre hangi spor dalı olursa olsun spor tek başına yapılamaz ve her insanın aktivite esnasında faaliyet gereği bir sorumluluk üstlendiğini, bu sorumluluğu da kendisinde fazlasıyla hissettiğini şöyle belirtmektedir:

...Aktif spor sayesinde topluma daha hızlı adapte oldum, üzerimde bir güven olgusu var; geliştiğimi hissediyorum. Spor yaparken mutlu oluyorum, seviniyorum, gülüyorum. Bocce bireysel bir spor, ama; hangi spor dalı olursa olsun bir spor etkinliğini tek başınıza yapamazsınız. İlla ki karşınızda bir rakibiniz olacak. Ve ister istemez kendinize karşı sorumlu oluyorsunuz. Maç esnasında aktifsiniz, etkinsiniz, roller sizin. Ya kazanmak ya da kaybetmek. Pasif kalamıyorsunuz. Bu yüzden sporun bir insana aktif rol yüklediğini düşünüyorum. Rolünü iyi oynayan birinin kendine güveni geliyor. Ben de bunu kendimde fazlasıyla hissediyorum... (Ekrem lise 3, 17)

Hamza, arkadaşları ve Cemil adında bir büyüğü ile beraber bir dernek kurduğunu ve dernekte önemli görevler üstlendiğini belirtiyor. Sporun birçok faydasını dile getiren Hamza, dernekteki görevi gereği ilköğretim çocuklarına güreşi tanıtıyor, sevdirtiyor ve onlara güreş eğitimi veriyor:

...Ben görüşmemizin başında da dediğim gibi güreşle uğraşıyorum ve güreşi çok seviyorum. Arkadaşlarla bir araya geldik. Cemil abinin de yardımıyla bir dernek kurduk. Dernekte her bireyin kendine özgü bir görevi var, sorumluluğu var. Ben de dernekte kendime bir sorumluluk üstlendim. Kendi yaş grubumdaki akranlarıma güreşi tavsiye ediyorum, onları teşvik ediyorum,

ilköğretim okullarından çocuklara güreşi tanınmaları için çalışmalar yapıyorum. Çünkü bu tür görev ve sorumluluklar insanı aktifleştiriyor, yeni ortamlar, yeni insanlar görüyorsunuz, tanışıyorsunuz, kaynaşıyorsunuz. Topluma çok daha iyi girebiliyorsunuz. Dernek haricinde takımda da önemli sorumluluklar alarak söz sahibi oldum. Bu da çevremle ve takım arkadaşlarımla aramdaki iletişimi artırarak onlarla bağ haline gelmemi sağladı. Çünkü ailemden spor yapan kimsem yok. Anne ya da babamın iyi bir sporcu olmasını istedim. E onlar yanımda olmayınca hiçbir destek de olmuyor. Birisi olsaydı kendimi çok daha rahat hissedirdim. Bu yüzden arkadaşlarıma çok bağlı oluyorum. Arkadaşlık ortamında herkes birbirine destekçi oluyor. Spor yapanlara destek önemli bir unsurdur. Ayrıca güreş yani spor benim bütün sıkıntılarımı ve gerginliklerimi alıyor, uzaklaştırıyor. Örneğin spora başlamadan önce sıkıntım olduğunda ne yapacağımı bilemezdim, çatacak yer arardım. Sosyal bir ortamım olmadığı için içime kapanmak zorunda kalırdım ama; spora başladıktan sonra sadece antrenman yaparak bile sıkıntım ve gerginliğim, sinir ve stresimden uzaklaşarak kendimi daha huzurlu hissediyordum bu da beni mutlu ediyor... (Hamza lise 1, 15)

Hasan, anne ve babası ayrıldıklarından beri kendine güvenmediğini, bir türlü mutlu olamadığını ifade ederek arkadaşlarıyla ve antrenörleriyle tekrar bir araya gelerek, aralarındaki güven bağlarının tekrar filizlendiğini, yeniden mutlu olduğunu, kendine geldiğini ve bunların dayanağının spor yapmak olduğunu şöyle dile getirmektedir:

...Bir insan için moral ve motivasyon çok önemlidir. Anne ve babam ayrıldıklarında moralim sıfırdı. Kendime hiç güvenmiyordum. Sonra baktım olmuyor böyle; kendimi toparlayayım dedim ve takım arkadaşlarımla ve antrenörlerimle tekrar bir araya geldim. Onlardan çok destek aldım. Arkadaşlarım bana çok iyi moral ve motivasyon verirken antrenörlerim de abi gibi davranarak birbirimize olan saygınlığımızı gösterdiler. Aramızdaki güven bağları yeniden filizlendi. Kendime geldim, yeniden hayata döndüm diyebilirim. Maçlara, sahalara döndüm.

Kendimi yalnız hissediyordum, artık yalnız değilim. Mutluyum, kendime güveniyorum. Görev almaktan asla kaçmıyorum artık. İnanın özlemişim bir maçtaki o heyecanı, kapışmayı, mücadeleyi ve yüksek potansiyelli davranışları. Bir maçta mağlubiyetten galibiyet almak beni çok heyecanlandırıyor ve hoşuma gidiyor... (Hasan lise 2, 16)

Kemal sporla birlikte topluma daha iyi adapte olduğunu, sorumluluk duygularının arttığını ve sorumlulukları yerine getirdikçe toplum içinde saygınlık kazandığını, sporcu arkadaşlarıyla daha samimi ilişkiler kurduğunu ve olumlu paylaşımlar yaparak kendini geliştirdiğini şöyle ifade ediyor:

... Spor sayesinde çevremdeki insanlar benim azimli olduğumu gördüler. Ve ben spor sayesinde insanları daha iyi tanıyabiliyor, onlarla iletişim kurarak daha iyi anlaşabiliyorum. Toplum içinde aktif rol üstleniyorum. İnsanlar benim fikrimi alarak çeşitli alanlara adım atıyor. Sorumluluk sahibi oluyorum ve bu sorumlulukları yerine getirdikten sonra toplum içinde saygınlığım artıyor. Takım arkadaşlarımla üst seviyede ve çok samimiyiz. Antrenman öncesi ve sonrası mutlaka görüşüyoruz. Gittiğimiz her müsabakada moral ve motivasyon, olumlu paylaşımlar yaparız. Üniversite sınavına da hazırlandığımız için de birbirimize ders konusunda da yardımcı oluruz. Genellikle tenis başta olmak üzere spor programlarını izliyorum. Oradan ders çıkarıyor, olumlu paylaşımlar yaparak kendimi geliştiriyorum. Hoşuma giden olaylara şunu söyleyeyim; sporcuların birbirleriyle olan sıcak davranış ve uyum, kuralları önemseyip uyarıları dikkate alarak oyun içerisinde şiddete başvurmamaları ilgimi çekiyor, hoşuma gidiyor, beni mutlu ediyor. Futbol programlarını da izlerim. Futbolda hoşuma gitmeyen olaylar arasında sporcuların oyun esnasında kendini kontrol edemeyip kasıtlı faul yapma veya küfür etmek gibi olumsuz etkiler göstermesi... (Kemal lise 4, 18)

Ceren sporla rahatladığını söylüyor. Spor sayesinde yalnızlıktan arındığını ifade eden Ceren, arkadaş çevresinin genişlediğini, toplum içinde daha çok söz sahibi olduğunu,

sorumluluklarının farkına vardığını, iletişim sorunu yaşamadığını ve bu sayede insanlarla rahatça konuşabildiğini şöyle dile getirmektedir:

...Spor ile sıkıntı ve gerginliklerimden kendimi arınmış buluyorum ve spor yaparken tek olmadığımı, yalnız kalmadığımı görüyorum. Çünkü sporla arkadaş çevrem çok genişledi. Hem spor yaparken hem de arkadaşlarımla birlikteyken kafamdaki bütün psikolojik sorunları atıyorum. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki sporla derslerimde artış oldu, derslerime daha çok adapte oldum ve psikolojim düzeldi; ayrıca sosyal ilişkilerim de düzeldi. Arkadaşlık ilişkilerim, onlarla olan iletişimim daha da güçlendi. İçime kapanık bir insanken aktif bir insan oldum. Spor sayesinde herkesle rahat konuşabiliyorum. Hani bir insan bazen ortamlara girmekten çekinir, acaba insanlar benim bu kötü durumumu biliyorlar mı ya da anlarlar mı gibi olumsuz düşünceler yaşar ya; ben de ailemin ayrılığından dolayı bazen topluma girmeye çekinirdim. Bu durumu sporla atlattım diyebilirim... (Ceren lise 2, 16)

Derya spor yaptıktan sonra üzerindeki sıkıntı, sinir ve stresin boşaldığını belirtiyor. O'nun için spor harika bir şey. Spor sayesinde hayata bakış açısının geliştiğini dile getiren Derya, derslerinde biraz düşüş yaşamasından yakınmaktadır:

...Spor harika bir şey; spor yapınca üzerimde bir pozitiflik hissedirim. Sadece birazcık derslerimde düşüş yaşıyorum. Sporla birlikte sorumluluk sahibi olarak, takım içerisinde aktif rol almaya başladım. Kesinlikle spor sayesinde sıkıntı ve gerginliklerimden arınıyor, mutlu oluyorum. Bu durum arkadaş çevremde de yansıdığından, arkadaşlarımla yanında da mutluyum. Yani sinir ve stres yaşamıyorum. Spor yaptıktan sonra sinir ve stres bana etki etmiyor. Bakış açım genişlediği için her türlü bakış açısı kazandığımı savunuyorum. Bu nedenle kimseye kızmıyorum, kötü söz söylemiyorum, şiddete başvurmuyorum. Takım arkadaşlarımla kardeş gibiyiz. Her müsabakada mutlaka birbirimizi destekler motive ederiz. Mutlu bir ortamımız var ve eğlenceli vakitler geçiriyoruz. Antrenörlerimle de aynı şekilde vakit geçiriyorum... (Derya lise 4, 18)

Eda'ya göre spor ve benzeri aktiviteler insanı zararlı alışkanlıklardan korur. Sporla birlikte kendisine çaresiz kız gibi bakanların önyargılarının değiştiğini ifade eden Eda, artık eskisi gibi kimseyle kavga etmediğini, gerek arkadaşları ve antrenörleriyle, gerekse çevresiyle mutlu olduğunu dile getirmektedir:

...Sporun ve buna benzer çeşitli aktivitelerin insanları sigara, alkol, uyuşturucu, kavga, tartışma, can sıkıntısı vs. kötü alışkanlıklardan uzaklaştırdığını herkes bilir. Bu durum benim için de geçerli. Toplum içinde artık bir sorumluluk bilincim var. Görevlerimi biliyorum, gülüyorum, eğleniyorum, insanların güldüğünü görüyorum, onlarla daha güçlü iletişim kuruyorum. Daha önce kavga ettiğim insanlarla artık oturup sohbet ediyorum, dertleşiyorum, olgunlaşıyorum, onların gözündeki çaresiz kız artık bir işe yarıyor. Mutluyum, huzurluyum ve yalnız değilim; var olduğumu biliyorum artık. Bir ortamda ah of püf deyip sigara içmektense, kahve içip kakhaha atmayı tercih ediyorum. Kulüpteki ilişkilerim artık çok güçlü. Takım arkadaşlarım ve antrenörlerim benim için artık bir aile, onların yanında kendimi çok mutlu ve huzurlu hissediyorum... (Eda lise 4, 18)

Sporla kendini bir bütün olarak gören Elif, sporun kendisine birçok şey kazandırdığını ve sporla birlikte kitap okumak, gitar çalmak, gezmek gibi sosyal aktivitelerden hoşlandığını da dile getirmektedir:

...Spor bana birçok şey kazandırdı. En başta arkadaşlık ilişkilerim güçlendi. Onlarla bağlarımı arttırdım. Kendime güvenim arttı, grup içinde aktif rol alıyorum, sorumluluk alıyorum. Bu da insanın iletişimini güçlendiriyor ve takım içinde özgüvenim artıyor. Spor sayesinde topluma daha hızlı adapte olup insanların arasına daha hızlı karışabiliyorum. Çünkü insanların toplumla birlik olması gerekir ve spor olgusu insanların bir şeyler yapabileceğini fark ettirerek insanın toplumdaki etkinliğini artırıyor. Bu etkiyi daha önce ben abimde de görmüştüm. Ben sporla birlikte kitap okumayı, gitar çalmayı ve gezmeyi çok severim... (Elif lise 4, 18)

Merve spor ortamında çekingen tavrının olmadığını ve kendini daha aktif hissettiğini söylemektedir. O mutlu olmak için yapılabilecek ne varsa yapmak istiyor ve sporla birlikte sağlıklı, huzurlu, zinde bir hayatı tercih ediyor:

...Ben birçok insan gibi spordan önce çekingendim, sporla birlikte özgüvenim arttı ve çekingenlikten kurtuldum. Kendimi ön planda tutarak aktif rol aldım. Topluma daha hızlı adapte oldum. Yalnız olmadığımı hissediyorum ve spor ortamında birçok insanla beraberim. Özgüvenim yüksek, benliğime güvenim tam. Yaşadığım olumsuzluklar artık gelmesin istiyorum. Mutlu olmak istiyorum. Hem spor, hem sağlık hem de zinde yaşam... Daha ne olabilir ki güzel bir yaşam için? Tabii sadece spor değil, bunun yanında gezmek, görmek, alış veriş, grupsal eğlenceler vs vs. mutlu olmak için ne varsa yapmak istiyorum... (Merve lise 2, 16)

Pınar'a göre toplumdaki her bireyin yaşadığı topluma karşı çeşitli sorumlulukları, yani yerine getirmesi gereken önemli görevleri vardır. İnsanların paylaştıkça mutlu olduğunu ve kendisinin de bu mutluluğu sporda bulduğunu ifade eden Pınar, spor yaparken kendini yalnız hissetmediğini dile getirmektedir:

...Ben hentbol ve yüzme sporlarının yanı sıra kort tenisi oynuyorum. Bulduğumuz sitede spor salonu olduğu için çeşitli aktivitelere katılıyorum. Bu aktiviteleri yaparken gerçekten çok mutlu oluyorum, kendimi sakinleşmiş hissediyorum. Bir defa düşünün bunları yaparken yalnızlık duyar mısınız ya da sıkılır mısınız? İnsanlar paylaştıkça mutlu, huzurlu olur. Spor da paylaşımdır. Sorumluyuz birbirimize karşı unutmayalım. Ve toplum içindeki her bireyin mutlaka topluma karşı bireysel sorumlulukları vardır. Yok öyle kaçmak. Spor da bu sorumluluklar paralelinde çeşitli roller üstlendiriyor bana. Bir arkadaşım beni çok etkiliyor. Her zaman çok aktif ve hiçbir vazifeden kaçmıyor, en zor görevleri bile üstleniyor. Ben neden yapmayayım ki? Spora başladıktan sonra bu tür duygularımın giderek belirginleştiğini rahatlıkla ifade edebilirim... (Pınar lise 2, 16)

Sema topluma yararlı olmak isteyen bir bireydir. Her türlü aktivitede görev almak isteyen ve sorumluluktan kaçmayan Sema, spor esnasında önemli roller alarak kendine güvendiğini ve kendini mutlu hissettiğini ifade etmektedir:

...İlla spor yaparken değil de, her zaman her farklı aktivitede rol almak isterim. Tabii bu durumu spor etkinliklerinde daha belirgin görürsünüz. Ben de sporla beraber, spor esnasında aktif roller alıyorum, sorumluluğumu biliyorum ve yerine getirmeye çalışıyorum. Üstlendiğim rollerde elimden geleni yapıyorum ve topluma karşı yararlı olduğuma inanıyorum. Bu da beni çok mutlu ediyor. Kendime güvenim artıyor. Bu güven sayesinde daha başarılı oluyorum ve topluma hızlı katılıyorum, yalnızlıktan kurtuluyorum... (Sema lise 2, 16)

Kategori 2: Spor Sayesinde Elde Edilen Kazanımlar

Çocukluk, ergenlik ve gençlik hiç kuşkusuz geleceğimizin ve kültürel gelişimimizin eşsiz evreleridir. Arusoğlu'na göre, “*Çocuğun gelişimi, büyümesi ve sosyalleşmesi süresince sorunların nedeni ekonomik ve sosyal faktörlere bağlıdır*”.⁹⁸ Bu ifadeden hareketle kategori 2 başlığı altında spor yapan parçalanmış aile çocuklarının spor sayesinde elde ettiği çeşitli kazanımlar ele alınmıştır. Ayrıca bireylerin spor yaparak sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik olarak elde ettikleri kazanımlara yer verilmiştir. Çalışmanın asıl aktörleri olan bu sporcuların ifadelerinde anlam bulan arkadaş çevresi, statü, prestij, ekonomik katkı ve sosyalleşme sözcükleri kavramlaştırılarak sunulmuştur.

Ahmet profesyonel bir futbolcudur. Futbolla beraber ünlü bir tenisçi de olmak isteyen Ahmet, spor yapmanın insana birçok şey kazandırdığını söylemektedir. Ahmet spor sayesinde sosyal bir çevre kazandığını, arkadaş çevresinin genişlediğini, herkes tarafından takdir edilerek toplumda bir prestij ve statü kazandığını şöyle dile getirmektedir:

...Bana göre sporun birçok yararı var. Sporun birçok katkısını gördüm, her şeyden önce sosyal çevrem oldu. Spor bir insana sosyal çevre ve sosyal insan bütünü kazandırıyor. Böylelikle topluma çok daha iyi adapte oluyor, kendimi sosyal bir insan olarak

⁹⁸Arusoğlu EH. Medeni Haklar ve Özgürlükler. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.19

görüyorum. Spor sayesinde arkadaş çevrem genişledi. Ben spor yapmadan duramıyorum. Spor yaparken stres atıyorum. Spor yapmak çok mantıklı bir şey bence. Spor yapan insan çevresiyle barışık oluyor. Spor sayesinde başarı geliyor ve bu başarı herkes tarafından takdir ediliyor. Herkes tarafından tanınıyorsunuz. Prestijim artıyor, bu da toplum içinde statü kazanmamı sağlıyor. Keşke elimde olsa da ünlü bir tenisçi olsam ama; maddi durumum buna elvermiyor. Futbol oynadığım için bu alanda milli olmak isterim. Herkes tarafından bilinmek ve takdir edilen bir oyuncu profilimin olmasını isterim... (Ahmet lise 3, 18)

Burak da Ahmet gibi spor sayesinde sosyal bir çevreyle tanıştığını ve Ahmet'ten farklı olarak spordan ekonomik kazanç elde ettiğini söylüyor. Burak sporla topluma iyi adapte olup, önemli bir statü kazandığını da dile getiriyor:

...Benim spor sayesinde çevrem gelişti. Sosyal bir arkadaş çevresine sahip oldum. Geniş bir çevreye sahip oldum. Çok daha sıkı arkadaşlık ortamım oldu. Toplum içerisinde özgüvenli kişiliğimle söz sahibi olarak aktif rol almaya başladım. Spordan önce etrafımda ne kadar insan varsa hemen hemen birçoğuyla aramda büyük bir kopukluk vardı. Spordan sonra özgüvenim yerine geldi. İnsanlarla daha rahat konuşabiliyorum. Sorunlarımı çok daha rahat halledebiliyorum. İletişim sorunu yaşamıyorum. Spora başlamadan önce sosyal hayatı bilmezdim. Çekingen bir yapıya sahip olduğum için iletişim sorunu yaşıyordum. Topluma adapte olamazdım. Sorumluluk duygum yoktu, sorumluluk almazdım. Pek mutlu değildim. Toplum içerisinde giremezdim, bu nedenle aktif rol alamazdım. Ama spora başladıktan sonra arkadaş çevrem genişledi ve sosyal hayatla tanıştım. İletişim sorunum kalmadı, herkesle anlaşabiliyorum. Topluma adapte oluyorum ve sorumluluk sahibi olmaya başladım. Toplumda aktif rol almaya başladım. Yani bir prestijiniz, bir konumunuz nasıl desem! Bir statünüz olur ya hani... Öyle bir durumum oldu. Söz sahibi oldum açıkçası. Olgun davranışlarımla çevreme karşı özgüvenli kişiliğim oluştu. Ha bir de

sporun ekonomik katkısı var tabii. Gittiğimiz maçlarda aldığımız primler, ödenekler süper bir şey... (Burak lise 3, 17)

Egemen spor aktiviteleri esnasında özgüveninin yüksek olduğunu belirtmektedir. Takım içinde sürekli görev alarak önemli bir statüsünün olduğunu belirten Egemen, müsabaka kazanmanın güzel bir duygu olmasının yanında müsabakayı izleyen kitlenin hareketleri, tavırları ve karşı cinslerin saha içerisindeki varlıkları kendisini cezbetmektedir. Egemen yaşadığı duyguları şöyle ifade etmektedir:

...Çekingen bir yapım pek yok ama; bir faaliyet esnasında ister istemez konuşup, bağırıp çağırırsınız ya, ben de spor faaliyetlerinde kendimi bulduğum ortamda özgüvenli hissediyorum. Benlik saygım üst düzeye çıkıyor, enerjim artıyor. Mutlu oluyorum. Kimi zaman da hırçın oluyorum. Kazanmak güzel bir duygu. Her maç kazanmada el kol hareketleri filan, tezahüratlar, o çışku, bir de tribün olayı ve cici kızlar varsa.... Oo oo oooo. Sürekli takımda yer alan biriyim ve arkadaşlarım arasında bir statüm var. Sosyal ortamım var, rahatım yani. Amannnn dünyaya bir daha gelmeyeceğim zaten.... (Egemen lise 4, 18)

Ekrem'e göre spor dalları birbirlerinin zincir halkası gibidir. O bocce sporunun yanında futbolla da uğraştığını ve ekonomik yönden iyi kazanç elde ettiğini ifade ediyor. Spor yapmanın okul derslerini olumlu etkilediğini düşünen Ekrem, düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

...Toplum içerisine rahatlıkla, istediğim gibi girebiliyorum artık. Daha sosyal bir insanım sanki... Yani nasıl desem ki şöyle: Arkadaş ortamına giriyorsunuz. Arkadaşlık ilişkileriniz güçleniyor. Ortamda bir konumunuz, bir yeriniz oluyor. Haa spor yapmak diğer derslerini etkiler mi diyorsanız! Derslerimin etkilediğini düşünmüyorum. Çünkü sürekli ders ders insanı bunaltır. Ama spordan sonra derse daha rahat başlıyorsunuz ve başarınız artıyor. Spor yapmanın ekonomik açıdan da yararı var. Müsabakalardan gelen gelire ihtiyaçlarımı karşılıyorum. Takım içerisinde rol durumum ve sorumluluğum arttı. Spordaki başarıım sadece bocce değil futbolda da etki gösteriyor. Spor dallarının bir zincir halkası

olduğunu ve birbiriyle ilişkili olduğunu düşünüyorum... (Ekrem lise 3, 17)

Sporun insanları kötü alışkanlıklardan arındırdığı herkesçe kabul edilebilen bir varsayımdır. Hamza iyi bir güreşçidir ve spor sayesinde kötü alışkanlıklarından arındığını ifade etmektedir. Hamza hem kendi maçlarını hem de arkadaşlarının maçlarını hassasiyetle önemsemektedir. Çünkü O'nun için birlik beraberlik çok önemlidir. Güreş sporu sayesinde maddi yönden rahatladığını da belirten Hamza, spor ile çevresinde saygın bir kişiliğe sahip olduğunu, iyi bir statü ve prestij kazandığını dile getirerek sosyalleştiğini öne sürmektedir:

...Arkadaşlarla birlikte takım halinde müsabakalara gidiyoruz. Aslında güreş bireysel spor ama; arkadaşlar arasında maç kiminse O'nun maçıma gidiyoruz hep birlikte. Bazen benim müsabakalarım oluyor. Müsabakalardan birkaç defa para ödülü aldım. Maddi anlamda yararını gördüm. Kendi okuluma da kupa kazandırdım. Okulumu temsil ettim, okuldaki prestijim arttı. Okuldaki hocalarım ve müdürümle daha iyi ve daha samimi iletişim kurmamı sağladı bu durum. Okulda herkes tarafından tanındım. Bana gurur oldu, tabi aileme de. Güreşin benim için ekonomik katkısı çok. Yarışmalardan aldığım parayla ihtiyaçlarımı karşılıyorum. Bir ortama girdiğimde hani öğrencinin parası olmaz ya; ben en azından cebimde harçlığım var diyebiliyorum yani. Ayrıyeten diyebilirim çevremde saygın bir kişi konumundayım. Farklı bir statüm var. Daha önce kötü alışkanlıklarım vardı, mesela sigara içerdim. Spor sayesinde kötü alışkanlıkları ve vücuduma zararlı olan sigarayı bıraktım. Spor sayesinde sigarasız, dertsiz, sosyal ve saygın bir hayata sahip oldum. Bu etki çevre ve toplumdaki saygınlığımı da arttırdı... (Hamza lise 1, 15)

Spor yapınca kendisini çok mutlu ve huzurlu hissettiğini belirten Hasan, takım içinde kaptanlık görevini üstlendiğini dile getiriyor. Arkadaşlarıyla tek vücut misali hareket ettiklerini söyleyen Hasan, bu sayede önemli başarılarla imza attıklarını ve kendisinin de spor sayesinde çok olgunlaştığını, hayata bakış açısının da o denli genişlediğini ifade etmektedir:

...Spor benim için bir ekoldür. Bana her zaman saygın bir hayat kazandırmıştır ve toplum içindeki prestijimi arttırmıştır diyebilirim. Zaman zaman aktif görevler alarak, arkadaşlarıma önderlik yapıyorum. Grup içerisinde başkanlık/ kaptanlık görevlerini yerine getirirken bireylerle yani takım arkadaşlarımla sürekli iletişim halinde olduğum için takım ruhunu öğrendim. Bu sayede birçok başarılarla birlikte imza attık. Böyle olunca kendimi rahat hissediyorum. Çok huzurlu oluyorum. Biz takım arkadaşlarımızla hep biriz. Sadece antrenman ya da maç zamanları değil her zaman birbirimize destek oluruz. Mesela ben üzüldüğüm zamanlar benimle çok iyi ilgileniyorlar. Sıkıntılarımı, dertlerimi dinliyorlar. Ben de onları dinliyorum tabi. Bu da hem beni hem onları çok rahatlatıyor. Ve aramızda bir kaynaşma hissediyoruz, sosyal bir ortamımız oluyor. Ayrıca sporun bir diğer güzel yönünü söyleyeyim; Spor yapınca kendimi çok rahat hissettiğim için bu hayata bakış açım da yansıyor. Hayata bakış açım genişliyor ve olaylara daha geniş bir çerçeveden bakıyorum. Bu da insanları anlamamda etkili oluyor. Bakış açım genişlediği için başka birinin düşüncelerini anlayabiliyorum. Daha samimi bir davranış göstermeme sebep oluyor. Olumlu veya olumsuz durumlarda olgun davranışlar sergileyebiliyorum... (Hasan lise 2, 16)

Kemal de sporun ekonomik katkısının önemine değinen bireylerden biri olarak ekonomik kazancın kişiyi ayakta tutan önemli bir unsur olduğunu ifade etmektedir. Kemal iyi bir tenisçidir ve spor sayesinde derslerinde önemli bir başarı artışının olduğunu söylemektedir. Kemal'e göre spor bir insanı sosyalleştirir, arkadaş çevresini genişletir ve ona toplumda iyi bir statü kazandırır:

...Gittiğim müsabakalarda ekonomik yönden katkısı oldu. Kazandığım gelir birçok ihtiyacımı karşılamamda etkili oldu. Beni kendi ayaklarım üstünde az da olsa durmamı sağlıyor. Bulduğum ortamlarda yeni arkadaşlar ediniyor, kendimi sosyalleştiriyorum. İnsanlarla diyalogum arttığı için iletişim sorunu olmuyor, spor yapınca mutlu olduğumdan dolayı bu mutluluk derslerime de yansıyor. Sporda rakibimin beni yenmesini istemediğimde daha

çok azimle oynuyorum, derslerimde de benden yüksek almamaları için aynı azimle derslerime çalışıyorum. Kort tenisi ile uğraşıyorum. Kendimi bu alanda yetenekli buldum ve bu alanda sosyalliğin baskın olduğunu düşündüm ve bu spora yöneldim diyebilirim. Bu sorumlulukları yerine getirdikten sonra toplum içinde statüm ve prestijim artıyor diyebilirim... (Kemal lise 4, 18)

Ceren için insanın sosyalleşmesine etki eden en temel unsur spordur. Çünkü spor bireyleri bir araya getirir, kaynaştırır. Sporla kendini toplumda farklı bir konumda hissettiğini söyleyen Ceren, spora başladıktan sonra insanların kendisine karşı olumlu yaklaşımlarda bulunduğunu ifade ederken, sporla birlikte insanları sosyalleştiren aktivitelerin çeşitliliğinden de şöyle bahsetmektedir:

... Bana göre insanları sosyalleştiren durumların başında spor gelir. İster bireysel olsun, ister takım, isterse grup halinde olsun her türlü spor aktiviteleri bireyleri birbirleriyle kaynaştırır. Bir de sporun toplumsal statü özelliği var. Ben de spor sayesinde toplumda farklı konuma eriştim. İnsanlar bana saygı duymaya başladılar. Yani beni spordan önce kendi halinde takılan Ceren olarak gören insanlar spordan sonra artık bir gruba ait olduğumu ve yalnız hareket etmediğimi görüyorlar. Bazen topluluk içinde var olmak insanı çok mutlu ediyor. Mesela; spordan önceki Ceren pasif, hayata küsmüş bir insanken spordan sonra bir şeyler yapabilen başarılı Ceren olarak görülüyor arkadaşlar arasında. Yani sporla neler yapabileceğim ortaya çıkıyor. Bence sporla uğraşmamak insanlarda bir eksiklik. Yani sporu şiddetle tavsiye ederim. Çünkü spor insanı çok hızlı sosyalleştirir insana farklılık kazandırır ve insanları toplum içinde aktifleştirir. Spor ile beraber gezmek görmek, insanlarla muhabbet etmek sosyal aktivitelerdendir. Bu sosyal aktivitelerin yanında müzik de insanı rahatlatan, insana haz veren eğlendirici, mutluluk verici aktivitelerdendir... (Ceren lise 2, 16)

Sporla birlikte arkadaşlık ilişkilerinin geliştiğini belirten Derya, ilgilendiği spor dalıyla ilgili önemli başarılar elde ettiğini ve çevresi tarafından takdir edildiğini dile getirmektedir:

...Arkadaşlık ilişkilerim ve arkadaş çevrem gelişti, kendimi sosyal hayata attım. Yaptığım sporda başarılı olduğum için dereceler getirdiğimde toplum tarafından ve ailem tarafından takdir ediliyorum. Bu sayede saygınlığım artıyor. Sporcu profilim geliyor, toplumda söz sahibi oluyorum. Prestijim arttı diyebilirim. Spora başladım, önemli maçlar kazandım, topluma kendimi gösterdim. Yetenekli olduğumu fark ettiler ve bakış açılarını değiştirmiş oldum... (Derya lise 4, 18)

Sporun ekonomik yönüne değinen Eda, sosyal bir ortamda hesap ödemenin kendisine ayrı bir haz verdiğini dile getirerek, sporun kendisine kazandırdığı sosyal faydalarından şöyle bahsetmektedir:

...Sporun bana sosyal açıdan birçok faydası oldu. İnsana çevre kazandırıyor, yeni arkadaşlıklar edindiriyor, iletişiminiz güçleniyor gibi. Bulduğunuz ortamda söz sahibi oluyorsunuz. Ne bileyim yani; ben mesela müsabaka esnasında hep hareket halindeyim ve arkadaşlarla sürekli diyalog içindeyim. Paslaşmalar, gol atmalar, fauller falan işte. Sonra kazandığımız maçlar ve akabinde gelen primler falan harika bir duygu. Yani ekonomik anlamda da bir kazancınız oluyor. Ben maçlardan elde ettiğim kazançla ihtiyaçlarımın çoğunu görebiliyorum. İnsanın kendisinin para kazanması mükemmel bir duygu. Ayrıca bir alışverişte, bir sinema salonunda ya da sosyal bir ortamda öne çıkıp hesabı ödemek bambaşka bir hava katıyor insana. Burada bir duruşunuz yani statünüz oluyor yani... (Eda lise 4, 18)

Spor olmadan yaşayamam diyen Elif, sporun insanları kaynaştıran yönüne değiniyor. Sorumluluğunu bilen biri olduğunu söyleyen Elif, sporla birlikte arkadaşlık ilişkilerinin güçlendiğini dile getiriyor. Elif birlik beraberlik duygusunun spor yaparken yoğun olarak yaşandığını ifade etmektedir:

...Ben görev ve yetkilerimin zorluğunu bilen bir insanım. Çünkü eğer bir iş yapıyorsanız ve büyük bir takım ruhu istiyorsanız görevlerinizi eksiksiz yerine getireceksiniz. Yaptığınız işte bir konumunuz olmalı, bir statünüz olmalı. Ben takım arkadaşlarımı

hiç yalnız bırakmıyorum; onlarla hep birlikte olmaya çalışıyorum. Onlarla birlikteyken hem arkadaş çevrem, hem de arkadaşlık ilişkilerimin daha çok geliştiğini hissediyorum. Birlik ve beraberlik duygusu benim için çok önemlidir. Bu duyguyu sporda hiç şüphesiz yaygın olarak görebiliyorsunuz. Spor insanları kaynaştırır, sosyalleştirir, insanlar arasındaki etkileşimi güçlendirir. Ben de bu duyguları sporla yaşıyorum. Yani spor olmadan yaşayamam diyorum açıkçası... (Elif lise 4, 18)

Merve sporla bir bütün halindedir. Sporun yaşamın doğası olduğunu söyleyen Merve, sporsuz bir yaşam kendisi için hiçbir anlam ifade etmemektedir. Sporun kendisine çeşitli yararlar sağladığını dile getiren Merve durumunu şöyle anlatmaktadır:

...Ben yapım gereği hareketliliği seven bir insanım. Dinamik bir doğam var. Spor da bu dinamik doğanın ve hareketliliğin temel noktasını temsil ediyor benim için. Çünkü spor demek, yaşam demek, yaşamsa nefes almak demek. Ben sporla nefes alıyorum. Nefes hareketliliğin oksijenidir benim için. Bu yüzden benim için spor var. Ve ben sporla bir bütün olduğumu hissediyorum. Sporsuz bir yaşantı olamaz benim için. Spor öncesini sorarsanız pek iyi şeyler söyleyemem. Her şeyden önce toplum içinde herhangi bir rolüm yoktu. Hiçbir statüye ve prestije sahip değildim. Şimdi ise bambaşka biriyim. Spordan önce arkadaş çevrem sosyal olmadığını fark etmiştim; ama sporla birlikte daha sosyal bir çevrem oldu. Kulüpte grup halinde olduğumuz için gittiğimiz müsabakalarda birçok kişiyle tanışarak arkadaş çevremi genişlettim. İletişim kurmakta zorlanmıyor, insanlarla anlaşabiliyorum artık... (Merve lise 2, 16)

Pınar da spor sayesinde arkadaşlık ilişkilerinin güçlendiğini belirten bireylerden... Sporla saygınlığının arttığını söyleyen Pınar, insanların kendisini sporcu kimliğiyle tanımlarını şöyle dile getiriyor:

...Bir insanın sporla sosyalleştiğini herkes bilir. Aksini düşünmüyorum. Kendi açımdan söyleyeyim; sporla iyi arkadaşlık ilişkilerim oldu. İnsanların bana olan saygınlığının arttığını

gördüm. Toplum içinde önemli bir konumum oldu. İnsanlar artık beni sporcu kimliğimle tanıyor. Rahatladım ve her ortama girebiliyorum artık. Üzerimde sıkıntı, stres ve gerginlikleri yaşamıyorum artık. Sporu şiddetle herkese tavsiye ederim. Hem sosyalleşiyorsunuz, hem toplum içinde bir konumunuz oluyor, hem iletişiminiz güçleniyor. Yeni arkadaşlıklar, yeni dostluklar ediniyorsunuz. Yeni kültürlerle tanışma imkânınız oluyor. Bütün bunlar göz ardı edilemez bence... (Pınar lise 2, 16)

Toplumsal cinsiyet algısının ve rollerinin, toplumsal yaşamın her noktasında kendini gösterdiği veya hissettirdiği gözlenmektedir. Bu durum spor terimi işitildiğinde akla gelen sporlardan, aktif olarak yapılan sporlara kadar kadın davranışlarını etkilemektedir. Başka bir ifadeyle, uzun bir süreç içinde inşa edilen bu algı kadınları kendilerine uygun görülen sportif pratiklere yönlendirmektedir. Bunun etkisini arzulanan sporlarda da görmek mümkündür. Bir kadının yapmayı arzu ettiği sporlar da kendisi için oluşturulmuş güzellik, estetik, zariflik çerçevesinde olmaktadır.⁹⁹ Fiziki görünümüne önem veren Sema, Maria SHARAPOVA'yı kendine örnek almakta ve bir gün ülkesini gururla temsil edeceğinin hayalini kurmaktadır. Sporun çeşitli faydalarına değinen Sema, sporun farklı yönlerinden de bahsetmektedir. O'na göre spor bir insana iyi bir fizik, iyi bir postür kazandırır. Sporla biraz daha sosyalleşmek, arkadaşlık ilişkilerini daha da güçlendirmek, ekonomik anlamda biraz daha rahatlamak ve yeni insanlar tanımak istediğini belirten Sema, duygularını şöyle ifade etmektedir:

...Bir gün ünlü tenisçi Maria SHARAPOVA gibi olacağıma ve ülkemi gururla temsil edeceğime inanıyorum. Düşünsenize uluslararası bir müsabaka ve ben ülkemizi temsilen oradayım. Oooovvvv müthiş bir duygu. Hayali bile güzel... Neden olmasın ki? Sporla mümkün oluyor işte. O'nun fiziği, güzelliği, yeteneği, sportif duruşu, uluslararası arenadaki statüsü, konumu, prestiji beni hep cezbediyor. Ayrıca sporla daha da sosyalleşmek istiyorum. Yeni insanlar, yeni ortamlar, yeni kültürler tanımak istiyorum. Ve daha da önemlisi ekonomik anlamda kazançlar elde etmek istiyorum. Bütün bunları sporla elde etmek mümkün... (Sema lise 2, 16)

⁹⁹ Yüksel M. A.g.e., s.672

Tema 3: Sonuç

Parçalanmış aileye mensup spor yapan çocukların sosyalleşmesinde sporun nasıl bir etkiye sahip olduğu tema 3'te, 2 kategori altında ele alınmıştır. Burada sporun ve spor branşının sosyalleşmeye ne derece etki ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Gerek erkek, gerekse kız sporcuların uğraştıkları spor dalları gereği çeşitli insanlarla bir arada buldukları, onlarla iletişim kurdukları ve kaynaştıkları görülmektedir. Sporun kaynaştırıcı ve birleştirici rolü göz önüne alınırsa bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan bireylerin hem rakipleriyle hem de takım arkadaşlarıyla kaynaştıkları açıkça görülmektedir. Kılıç (2012) araştırmasında, *“sporun bütünleşmeye etkisine baktığımızda sporcuların genel anlamda gerek bireysel spor branşlarında gerekse takım sporlarında spor dilinin ortak olduğunu ve sporcu ya da antrenörler arasında bir sosyal uyum ve ahengin olması gerektiğini”* ifade etmiştir. Bu durum yukarıda belirtilen sporun kaynaştırıcı özelliğine kanıt niteliğindedir.

Sporda sorumluluk duygusu yani aktif rol alma güdüsü bireyler için vazgeçilmez unsurlardandır. Bunun yanında sportif aktivite esnasında bireylerin yaptığı işten zevk alma, mutlu olma, kendilerine özgüven duyma ve yalnızlıktan kurtulma gibi birey üzerinde olumlu etkilerin görüldüğü tespit edilmiştir. Sportif faaliyetlerde bireyler birbirlerine sahip çıkarlar. Bu sahiplik takım ruhuna da yansımakta ve beraberinde başarılar getirmektedir.

İnsan doğası gereği yalnız yaşayamaz ve mutlaka birileriyle etkileşim halinde yaşamak zorundadır. Araştırmada bireysel sporla uğraşan bireylerin gerek antrenörleriyle gerek rakipleriyle her ne kadar uğraştıkları spor bireysel spor faaliyeti olsa da sporun doğası gereği etkileşim içinde oldukları bir gerçektir. Aynı durum takım sporlarıyla uğraşan bireyler için de geçerlidir. Bu bireyler takım arkadaşları, antrenörler ve bireysel sporlarda olduğu gibi rakipleriyle de sürekli etkileşim içindedirler. Sporun sosyalleştirici etkilerinden biri de bu olsa gerek ki; Kılıç (2012) bu durumla ilgili ifadesine şöyle yer vermektedir: *“Tabii ki hiçbir insan tek düze bir mantıkla ele alınamayacak kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu karmaşık yapının bir başka karmaşık yapısı olan sosyal yapı içerisinde şekillendiği göz önünde bulundurulursa insanların sosyal gelişimlerinde muhakkak çevresindeki diğer insanların etkisini göz ardı edemeyiz. Sporcuların buldukları sosyal çevre ve koşullar altında farklı*

gruplardan insanlara karşı sahip oldukları tutumların davranışların spor sayesinde değişebildiğini” ifade etmektedir.¹⁰⁰

Kategori 2’de ele alınan spor yapan bireylerin spor sayesinde elde ettikleri kazanımlar içinde arkadaş çevresi, etkileşim, statü ve ekonomik katkı gibi sosyalleşme sürecine etki eden kavramların sporcular tarafından sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Hem sporun hem de toplum içerisinde bu kavramların yer alması araştırma kapsamına alınan bireyler tarafından ifade edilmeleri sporun sosyalleşmeye etkisi temasını daha da güçlendirmektedir.

Bazı bireylerin özellikle spor yapanların spor yapmaya başlamasıyla okul derslerinde başarılarının arttığı görülmektedir. Özellikle de lise 3. ve lise son sınıfta okuyan bireylerin üniversiteye hazırlık aşamasında derslerine yoğun olarak çalıştıkları ve bunun yanında spora da zaman ayırdıkları görülmektedir. Hatta lise son sınıfta okuyan Egemen, Kemal ve Eda’nın üniversiteye hazırlık aşamalarında sporla beraber derslerine de çok sıkı çalıştıklarını, spordaki başarılarının derslerine de yansıdığını ifade etmektedirler.

Bazı sporcuların sporun bireyin sosyalleşmesine etkisinin yanında ekonomik katkı sağladığını da dile getirdikleri görülmektedir. Bilhassa parçalanmış aile çocuklarının bazılarında anne ve babalarından maddi olarak pek destek görmedikleri, kişisel ihtiyaçlarını müsabakalardan elde ettikleri kazançlarla karşıladıklarını görebilmekteyiz. Ailesinden herhangi bir destek görmediğini söyleyen Kemal ve Pınar spor müsabakalarından elde ettikleri kazançla ihtiyaçlarını karşıladıklarını ifade etmeleri, yukarıdaki ifadelere kanıt olabilmektedir.

Sporun birey üzerinde olumlu etkilerinden biri de toplumda yer edinme, statü kazanma çabası içinde olmadır. Yapılan görüşmelerde bireylerin ifadelerinde yer alan statü kazanma, prestij kazanma, toplumda yer edinme gibi kavramlar bireylerin toplumda önemli bir konumda olmak istemeleri olarak anlamlandırılabilir. Buna paralel olarak bazı bireylerin ilgili branşlarında milli takımda oynamak istemeleri bu durumlara örnek olarak gösterilebilir. Spor yapan grupların spor yapmayan gruplara karşı ön yargılı olmadıkları ve hatta onları bu tür aktivitelere teşvik etmek istedikleri görülmektedir.

¹⁰⁰ Kılıç M(b). A.g.e., s.215

5-TARTIŞMA-SONUÇ

Günümüz modern toplumlarında gençler dezavantajlı gruplar içinde değerlendirilmektedir. Bu çalışmada parçalanmış aileye mensup bireylerin sporla sosyalleşme düzeyleri incelenmiştir. Dezavantajlı gruplar içerisinde parçalanmış aileye mensup bireyler diğer gençlere oranla daha sınırlı sayıda oldukları için çalışmada nitel araştırma yönteminin kullanılması uygun görülmüştür. Nitel araştırma az sayıda kişiyle yapılan ve derinlemesine bilgilerin elde edilmesine olanak sağlayan bilimsel araştırma yöntemi olarak kullanıldığından çalışma kapsamında yer alan parçalanmış aileye mensup bireylerle görüşme tekniği ile derinlemesine spesifik bilgiler elde edilmiştir.

Temalardan elde edilen sonuçlardan hareketle spor yapan ve yapmayan bireylerin genel ifadelerinde aile içi boşanmaların nedeni; şiddetli geçimsizlik, kavga, gürültü, kargaşa, şiddet, aldatma vb. olumsuzlukların olduğu görülmektedir. Bu olumsuzluklardan çalışmanın başında da belirtildiği gibi çocuklar ebeveynlerinden daha çok etkilenmektedirler. Çünkü aile içinde yaşanan gerginliklere çocuklar çoğu zaman bire bir şahit olmaktadır. Bu da hem aile içinde huzursuz olmalarına hem de yakın çevre ve okul ortamlarında davranış bozukluğu yaşamalarına sebep olmaktadır.

Araştırmada bazı gençlerde ailelerinin ayrılımlarından kaynaklı yalnızlık, uyumsuzluk, çekingenlik, özgüven eksikliği ve benlik saygısını kaybetme gibi durumların yaşandığı görülmektedir. Benlik kavramı, bireyin kendi kimliğinin farkında olmasıdır.¹⁰¹ Bu farkındalık bireyin benlik saygısının oluşumunda etkilidir. Bu açıdan bakıldığında bireylerin yaşantılarında olumsuzluklarla mücadele ettikleri kanaatine varılmaktadır. Parçalanmış aile çocuklarında bu gibi olumsuzluklar yaşanırken; çocukların idame durumlarında değişiklik görülmektedir. Çocukların birçoğunun annelerinde kaldıkları bazıının da baba, amca veyahut dedesinde kaldıkları ifadelerinde yer almaktadır.

Parçalanmış aile çocuklarının annesinde, babasında, dedesinde veya kiminle kalıyorsa evde onlarla iletişim konusunda zaman zaman sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Kimi bireylerin özellikle babalarıyla görüşmek istemedikleri açıkça birey tarafından belirtilmektedir. Burada babaların annelere şiddet uygulamalarına, despot tavırların ve aldatma durumlarının sebep olduğu düşünülebilir. Parçalanmış ailede bireyler aşırı şekilde şiddet olayına maruz kaldıklarından ve bu duruma sürekli şahit olduklarından

¹⁰¹ Gün E. Spor Yapanlarda ve Spor Yapmayan Ergenlerde Benlik Saygısı. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana, 2006, s.1

akranlarıyla kıyaslandığında normal aile çocuklarına nazaran devamlı psikolojik çöküntü yaşamaktadırlar. Böyle çocukların hem çevrede hem de okul ortamında özellikle eğitim konusunda başarılarında düşüş yaşamaları onları fazlasıyla bunalıma sokmaktadır. Eğitim ortamında düşüş yaşayan çocuk toplum içerisine girmekte de zorluk çekmektedir. Oysa eğitim ortamında her bireyin hiçbir olumsuz etki altında kalmadan sağlıklı bir şekilde eğitim-öğretim görmesi gerekmektedir. Nitekim Cılga (2000) yaptığı çalışmada, *çocukların toplumsal yaşama ve toplumsal gelişmeye katılımlarını sağlamak, eğitim, sağlık, hukuk gibi temel sektörlerde programları geliştirmekle olanaklı*¹⁰² olduğunu belirtmektedir. Bu durum her çocuğun eğitim olanaklarından sağlıklı bir şekilde yararlanması gerektiğini göstermektedir.

Günümüz şartlarında hiçbir çocuk ailesinden ayrı yaşamayı istemez ancak; kimi zaman öyle durumlar söz konusu olur ki çocuklar ailelerinin boşanmalarından rahatlık hissettiklerini ifade ederler. Nitekim Hasan'ın ailesinin boşanmasının temelinde anne ve baba arasında yaşanan gerginliği, kavgaları artık görmeyeceğini söylemesi bir nevi rahatlık belirtisini destekler niteliktedir. Hasan'ın durumuna benzer Ömer'in babasının despot tavırlarını artık göremeyecek olması gibi. Gerek arkadaş ortamlarında gerekse çevreden gelen ön yargılara, olumsuz söylemlere araştırmaya katılan bireylerin pek aldırış etmedikleri gözlemlenmiştir. Ancak her ne kadar ön yargılardan etkilenmediklerini ifade etseler de genel olarak bu durumun bireyleri yalnızlığa sevk ettiği, çekingen bir yapıya büründürdüğü, iletişim kopukluğu yaşattığı, toplumdan uzaklaştırdığı ve sosyal hayattan soğuttuğu gözlemlenmiştir.

Bazı bireylerin çevresel etkilere kayıtsız kalmayışı ve hatta agresifleşerek şiddet eğilimi gösterdikleri de gözlemlenmiştir. Berna'nın aile bireyleri arasında ikilem yaşayarak akrabalarından ve çevreden gelen tepkilerden dolayı kavga halinde olması bu duruma güzel bir örnektir.

Bazı bireyler için çevresel önyargılar hiç önemli değildir. Ailelerinin ayrı olması daha acı vericidir onlar için. Bu bireyler insanların önyargılı davranmalarındansa ailesi boşanmış çocuklara destek olmanın daha yararlı olacağı kanaatini taşımaktadırlar. Aile sevgisinden yoksunluk bireyi başka yerlerde bu sevgiyi aramaya sevk eder. Yaşadığı olumsuzluklardan dolayı yaşlılarından daha olgun davranışlar sergileyen Ayşe'nin

¹⁰² Cılga İ. Türkiye Çocuk Hakları Ulusal Eylem Planı Stratejisi ve İstanbul Acil Eylem Planı Modeli. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.118

anne-baba sevgisini öğretmenlerinde araması ve buna paralel olarak Kemal'in aynı durumu yurt ortamında araması örnek olarak verilebilir.

Araştırma kapsamında incelenen bireysel ve takım sporlarını bireylerin eşit düzeyde uğraştıkları görülmüştür. Dezavantajlı gruplar bağlamında, takım sporlarında futbolun erkekler (Ahmet, Burak, Egemen), hentbolun ise kızlar (Ceren, Elif) tarafından daha çok tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu duruma futbol branşının daha çok güç, kondüsyon, şiddet, mücadele, hırs gibi unsurların etkisinin söz konusu olduğu söylenebilir. Yüksel (2014) yaptığı çalışmada; *“mücadeleye dayanan sporlarda erkeklerin ön planda olduğunu”* ifade etmiştir. *“Toplumsal cinsiyet farklılığı tarih boyunca sportif faaliyetler aracılığıyla inşa edilmiş özellikle mücadeleye dayanan faaliyetler erkeğin kontrolünde olmuştur”*¹⁰³ ifadesi mücadeleye dayalı spor (futbol) branşlarının daha çok erkekler tarafından tercih edilmesini destekler niteliktedir.

Takım sporlarıyla uğraşan bireylerde sahiplenme duygusunun baskın olduğu ve sporsuz bir yaşamın onlar için herhangi bir anlam taşımadığı yargısına varılmaktadır. Örneğin Egemen'in ifadesi ile futbolun hayatında “bir ekol” olması, Ahmet'in ifadesinde yer alan “sporsuz hayat boş bir hayat” ve “spor sosyal insan bütünlüğünü sağlar” deyimleri ile Ceren'in söyleminde yer bulan ve takım sporlarında önemli bir yeri olan “grup ruhu” bu durumu destekler niteliktedir.

Bireylerin bireysel sporları tercihlerinde de çeşitlilik göze çarpmaktadır. Bocce, kick boks, güreş, yüzme ve tenis sporlarının daha çok tercih sebebi oldukları bireylerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bireysel sporlarla uğraşanların aile desteğiyle beraber, kendi yeteneklerinin ve isteklerinin ilgili spor dallarını seçmede etken olduğu mutlak surette görülmektedir. Bireyler bu sporları seçerken; bazıları sporun insanları sosyalleştirdiğini dile getirirken, bazıları boş kalmak istemediğini, bazıları ise güzel bir fiziki görünüme sahip olmak ve boy uzamasını sağladığını ifade etmişlerdir.

Hem takım sporlarında hem de bireysel sporlarda yapılan spor aktiviteleri esnasında kişilerin kendilerini mutlu ve huzurlu hissettikleri söylemlerinden tespit edilmiştir. Bu durum bireylerin sosyalleşmesinde sporun etkisini destekler niteliktedir. Sporla uğraşan bireylerin, sportif aktivite esnasında mutlu olma, rahatlama, kendini huzurlu hissetme, özgüven kazanma ve bu özgüven sayesinde topluma daha iyi adapte olma, sorumluluk bilinci kazanma, toplum içindeki görevlerini yerine getirme gibi söylemleri şüphesiz

¹⁰³ Yüksel M. A.g.e., s.667

uğraştıkları spor branşına olan ilgilerini ortaya koymaktadır. Bu durum bireylerin ilgilendikleri spor branşları sayesinde elde ettikleri olumlu kazanımların etkisini ortaya koymaktadır. Bireylerin spor branşlarına yönelmelerinde ilgili branşın antrenörlerinin, arkadaşlarının ya da Burak ve Hasan'ın beden eğitimi öğretmenlerini rol model almaları o spor branşına yönelmelerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bazı bireylerin sağlıklı ve zinde bir yaşamla beraber fiziki görünümüne de önem vererek (Sema), yabancı oyunculardan Maria SHARAPOVA gibi ya da Türk güreşçilerden Ahmet TAŞÇI'yı kendine model alan Hamza'nın profesyonel sporculara özenmeleri ve onları medyadan takip etmeleri spor-medya ilişkisini de ortaya koymaktadır.

Her iki spor grubunda da bireylerin ilgili spor dalını seçmelerinde model alma, aile desteği, yetenek, kişisel ilgi ve bunlara ilaveten arkadaş etkisinin rolü sıklıkla görülebilmektedir.

Araştırmada daha önce de söz edildiği gibi bazı branşların tesis yetersizliğinden dolayı yapılamadığı görülmektedir. Ahmet'in "imkânım olsaydı tenis sporuyla uğraşırdım" söylemi ile Pınar'ın "sitemizde tenis kortu var" deyimi sporcuların elindeki imkân ve imkânsızlıkları nispetinde uğraştıkları spor dallarına yönelmelerine de etken olmaktadır. Maddi koşulların el verdiği yüzme ve tenis sporunun uygun tesis şartlarını ön gördüğünden bu branşlara katılımın sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Oysa takım sporlarından futbolun profesyonel sahalarda oynanmasının yanı sıra halı saha ve uygun arazilerde oynanabilmesi ve benzer şekilde temelinde salon sporu olan hentbolun da okul bahçesinde vb. uygun arazilerde oynanabilmesi, bu sporların tercih edilmesinde büyük etkenlerdendir. Yüzme ve tenis sporlarının özel kulüplerde yapılan sporlar olması, ayrıca bu sporlara özgü ekipmanların pahalı olması, özel tesis gerektirmesi, bu sporların gelir seviyesi ve statüsü yüksek gruplar arasında popülerliğini koruduğu bilinmektedir.

Sporcu bireylerin spor ile sosyalleşme sürecinde sosyo-ekonomik, kültürel çevrenin etkisinin yanı sıra aile desteğinin de önemli olduğunu sporcuların benzer söylemlerle ortaya koydukları gözlemlenmiştir. İlk olarak ailenin bireyin spora yönelmesindeki etkisine baktığımızda; sporcuların ifadelerinde anlam bulan "*ailemin desteğini gördüm, ailem destek verdi*" söylemleri ile anne ve babanın çocuklarının spora yönelmesini destekledikleri ortaya koyulmuştur. Kemal, Pınar gibi sporcuların ise aile desteğinden mahrum kalmakla birlikte yakın çevrelerinden de herhangi bir yardım görmediklerini ifade ettikleri tespit edilmiştir. Egemen'in futbol oynamasında babasını, Derya'nın ise

anne ve babasının sporcu olmasından dolayı onları kendisine rol model alması ailenin çocuk üzerindeki etkisinin önemini göstermektedir. Kılıç (2012) yaptığı çalışmada; *“bazı ailelerin sporu, hayatı ikame etmek için yetersiz olarak görmesi sporun bir iş olarak görülmemesi çevrelerinde insanların meslek edinmek için ya okumak ya da başka bir işte çalışmakla hayatlarını devam ettirmesi kültürel anlamda sporun yaşamlarında anlam bulmaması gibi etkenlerle çocuklarının spora yönelmesini desteklemediklerini”* ifade etmiştir. Sporcuların aileleriyle spordan ötürü sorun yaşamalarında daha çok babalarının etkili olduğunu genelde annelerinin karışmadığını belirten Kılıç, bu durumu ailenin ataerkil aile yapısının etkisine¹⁰⁴ bağlamaktadır. Oysa bu çalışmada spor yapan bireylerin çoğunun ailelerinden destek gördükleri, anne ve babanın etkilerinin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Nitekim Elif hentbol sporu ile (Babam sporu çok sever ve küçüklüğümden beri bana hep destekçi olur) babasından, Derya kick boks ve Merve yüzme sporları ile annelerinden, Ahmet’in ise; hem annesinden hem de babasından destek gördükleri ifadelerinden ortaya konulmuştur. Elif’in durumuna baktığımızda küçük yaşta spora başlamanın çocuk üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Derdin (2014) yaptığı çalışmada; *sportif alışkanlıkların da diğer birçok alışkanlıklar gibi çocuk yaşta edinilmesi çocuklara yaşamları boyunca kullanabilecekleri sportif becerileri kazandırılması açısından önem arz etmektedir*¹⁰⁵ ifadesiyle çocuk yaşta spor aktivitelerine yönlendirilmenin önemine değinmiştir.

Hiç kuşkusuz spor bireyi kötü alışkanlıklardan uzak tutar ve bireyin arkadaş çevresinin şekillenmesinde sporun büyük etkisi vardır. Çalışmada özellikle de spor yapan bireylerin ifadelerinde anlam bulan *“spor sayesinde arkadaş çevrem genişledi”* söylemiyle, sporla bireylerin geniş bir çevre edindikleri anlaşılabilmektedir. Ayrıca spor sayesinde farklı yerler görme, farklı kültürleri tanıma, farklı insanlarla tanışma gibi durumların da söz konusu olduğu ve bu kazanımların bireyleri sosyalleştirdiği söylemlerinden anlaşılmaktadır. Hasan’ın *“sporda başarı için takım ruhu”* deyimi ile başarı adına antrenörlerin ve arkadaşların uyum içinde olmaları gerekliliğinin önemine işaret etmektedir. Ayrıca Hasan gibi Hamza ve Derya’nın (Hamza, bireysel sporlardan güreşle; Derya kick boks uğraşıyor ve her ikisi de arkadaşlarıyla bir takım ruhu gibiler)

¹⁰⁴ Kılıç M(b). A.g.e., s.227

¹⁰⁵ Derdin M. Yaz Spor Okullarının 10-12 Yaş Grubu Çocukların Fiziksel Gelişimleri Üzerine Etkileri ve Beslenme Bilgi Düzeyleri. 2014, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.34-64

söylemlerinde anlam bulan “*takım içinde arkadaşlarım ve antrenörlerimle aram çok iyi*” ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir.

Spor yapan bireylerde uğraştıkları spor dalına özgü bu tür gözlemler tespit edilirken; spor yapmayan bireylerin kendilerini sıkıntı ve gerginliklerden arındıracak değişik aktivitelerle uğraştıkları görülmektedir. Bazılarının daha önce sporla uğraştıkları ancak; anne-babalarının boşanmasından sonra spordan uzaklaştıkları ifadelerinde yer almaktadır. Her ne kadar bu bireylerin spordan uzaklaştıkları gözlemlense de Dilara'nın ifadesinde yer alan “*kuzenlerimle bulduğumda voleybol oynarız*”, “*spor insanları sosyalleştirir*” tümceleri spor yapmayan bireylerin de az da olsa sporla uğraştıkları ve sporun sosyalleşmeye etken olduğunu dile getirdiklerini görmek mümkün olmaktadır.

Spor yapmayan bazı bireylerin (Ömer, Fatih, Kerem, Ali, Emre) şiddet içerikli programları, dizileri, filmleri izledikleri dikkat çekmektedir. Özellikle silah, çatışma, mafya ve derin devlet konularını içeren Kurtlar Vadisi, Poyraz Karayel gibi dizilerin sıklıkla izlendiği görülmektedir. Ayrıca spor yapmayan bireylerin birçoğunun kendilerini sürekli yalnız hissetme, hayattan zevk almama, hiçbir şey yapmak istememe ve kardeşlerine karşı istemsiz olarak sorumluluk alma gibi olumsuzlukların da yaşandığı ifadelerinde belirtilmektedir. Bu bireyler zaman zaman arkadaşlarıyla bir araya gelip alış-veriş yapma, sohbet etme, şarkı söyleme, eğlenceli vakit geçirme gibi aktiviteleri gerçekleştirdiklerini söylemektedirler. Bu durumları her ne kadar dile getirirler de aslında iç dünyalarında yalnızlığın ve psikolojik çöküntülerin olduğu gözlemlenmektedir. Ve maalesef bu bireylerin sigara içme ve alkol kullanımı gibi olumsuzluklara meyil gösterdikleri de görülmektedir. Bütün bu olumsuzlukların parçalanmış aileye mensup spor yapmayan çocuklarda görülmesi düşündürücüdür.

Sporun birçok alanda olduğu gibi birey üzerinde etkileri azımsanmayacak derecede önem arz etmektedir. Her birey bulunduğu ortamda mutlu ve huzurlu olmak ister. Kendisine güven duyulmasını ve bu güven doğrultusunda kendi özgüveninin gelişmesini ister. Bu sayede bireyin topluma katılımı hızlanır. Birey yalnızlıktan kurtulur. Yalnızlıktan kurtulan birey kendini toplumun içinde bularak önemli bir yer edinir. Toplumda statü kazanır ve bu statü ile toplumdaki prestiji, saygınlığı artar. Spor yapan bireylerin toplum içinde önemli yer edindikleri, statü kazandıkları ve prestijlerinin arttığını ifadelerinden gözlemlemekteyiz. İnsanların yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçlarının yanında fizyolojik ve ruhsal ihtiyaçlarının da önemi azımsanmayacak derecededir. Bu ihtiyaçlar içinde spor yapan bireylerin dile getirdikleri

mutlu ve huzurlu olma ile özgüvenli, benlik saygılarını güçlendirme gibi ifadeler hiç kuşkusuz bireylerin fizyolojik ve ruhsal ihtiyaçlarının teminini teşkil eder. Araştırma kapsamına alınan spor yapan bireylerin hemen hepsinin mutluluğu ve huzuru sporda bulduklarını ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Bir diğer önemli husus ise, insanların yaşantıları gereği diğer insanlarla diyalog halinde olma zorunluluğudur. Çünkü toplum içinde yer alan her birey toplumla kaynaşma gereği hissetmektedir. Bu gereklilik bireye çeşitli sorumluluklar (hem kişisel hem de toplumsal) da yüklemektedir. Bu da bireyin yalnız yaşayamayacağını mutlak göstergesidir.

Spor sayesinde spor yapan bireylerin eğitim alanlarında kendilerinde mutlak bir artışın olduğunu; ayrıca sıkıntı, stres ve gerginliklerinden uzaklaştıklarını ifade etmektedirler. Spor bireye düzenli, kurallı Kemal'in deyişiyle "*disiplinli*" yaşama alışkanlığı kazandırır. Spor yapan bireylerin ifadelerinden hareketle sporun sosyalleşmeye etkileri ve etkilerden çıkan ortak sonuçlar; mutluluk, sorumluluk duygusu, yönetme arzusu, yalnızlıktan kurtulma, toplumla kaynaşma, özgüven kazanma, iletişimde rahatlık, sağlıklı ve zinde bir yaşam, çekimserlikten kurtulma, grup ve takım ruhu kazanma, moral ve motivasyon, kurallı ve düzenli yaşama, şiddetten uzaklaşma, ön yargıları kırma, sıkıntı, stres ve gerginliklerden kurtulma, hayata bakış açısından değişimler, madde bağımlılığından kurtulma, paylaşma, toplum içinde statü kazanma, prestij ve ekonomik kazanç olarak sıralanabilir.

Spor yapmak ve spora teşvik konusunda aile hiç kuşkusuz en önemli faktördür. Ayrıca beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları sürekli işbirliği içinde olmalı ve gençlerin spora katılmaları konusunda ortak çalışmalar yapmalıdırlar. Burada devlete de büyük görevler düşmektedir.

Nitekim T.C. Anayasası'nda yer alan gençlik ve spor bölümünde sporun geliştirilmesi sadece fiilen spor yapanlara değil seyircileri içinde eğitici ve sağlık kurallarına uygun bir ortamda yaşamaya sevk edici etkileri sebebiyle devletçe ele alınması için bir başka sebeptir, ibaresi sporun yaygınlaşmasının sağlık ve eğitim açısından önemini ortaya koymakta ve bunu devletin önemli bir görevi saymaktadır.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Tuzcuoğulları C, Tuzcuoğulları EB, ve Tuzcuoğulları T. Atatürk ve Spor. TAKAV Matbaacılık Yayıncılık AŞ, Şubat 2001, ISBN 975-97421-0-1, s.123

6-KAYNAKLAR

1. Arastaman G. Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık (School Engagement) Durumlarına ilişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2009; 26:102-112.
2. Arusoğlu EH. Medeni Haklar ve Özgürlükler. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları 2000.
3. Amman MT. Spor Sosyolojisi. Sporda Sosyal Bilimler, (Edt: H. Can İkizler), İstanbul: Alfa Yayınları, 2000: s.85-150.
4. Amman MT. Kadın ve Spor. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.
5. Akfert KS, Çakıcı E, ve Çakıcı M. Üniversite Öğrencilerinde Sigara-Alkol Kullanımı ve Aile Sorunları ile İlişkisi. Lefkoşa: Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2009; 10:40-47.
6. Akgün N. Çocuk ve Spor. Spor Hekimliği Dergisi, B:14, 1979: 1-16.
7. Aksoy HH. Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Aralık 2005: 1-14
8. Akyüz E. Çocuğun Çocuk Olma ve Sağlıklı Bir Çevrede Yaşama Hakkı. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
9. Attepe S, ve Tunç M. Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Mağduru Kadın Algısı: Bir Niteliksel Araştırma. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Nisan 2012; 2:785-797.
10. Aylaz R, Güneş G, ve Karaoğlu L. Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Sosyal, Sağlık Durumları ve Günlük Yaşam Aktivitelerinin Değerlendirilmesi. Malatya: İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2005; 12(3):177-183.
11. Avrupa Komisyonu. Gençlik Programı Klavuzu. Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü, s.1-141.
12. Bahar G, Bahar A, ve Savaş AH. Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler. Gaziantep: Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2009; 4(12):85-98.

13. Bayhan V. Genç Kimliği: Üniversite Gençliği'nin Sosyolojik Profili. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2003.
14. Bozok N. BEN DEĞERLİYİM, Nar Taneleri: Güçlü Genç Kadınlar Mutlu Yarınlar Projesi. Sosyolojik Değerlendirme Raporu, (Edt: İdil Türkmenoğlu), İstanbul: Boyner Yayınları, Mart 2011: s.1-54.
15. Cılga İ. Türkiye Çocuk Hakları Ulusal Eylem Planı Stratejisi ve İstanbul Acil Eylem Planı Modeli. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
16. Çınarlı S, ve Ersöz G. Engellilere Yönelik Spor Hizmetlerinin Gelişimi Açısından Sponsorluk ve Vergisel Düzenlemelere İlişkin Öneriler. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010/2; 12:141-156.
17. Çokmaz D, Nurtanış VM, ve Güler L. Spor Sponsorluğunda Etik: Alkol ve Sigara Sorun(lu) Mudur?. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla: Muğla Bildiri Kitabı, 2006; 1250-1251.
18. Çokluk Ö, Yılmaz K, ve Oğuz E. Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. Kuramsal Eğitimbilim, 2011; 4(1):95-107.
19. Demiray E, ve Curabay Ş. Kadınların Eğitiminde Uzaktan Öğretiminin Önemi ve Örnek Uygulama. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, ISSN:1303-0256, Nisan-Haziran 2004; 6(7):2-13
20. Derdin M. Yaz Spor Okullarının 10-12 Yaş Grubu Çocukların Fiziksel Gelişimleri Üzerine Etkileri ve Beslenme Bilgi Düzeyleri. 2014, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 64 sayfa, Düzce, Danışman: Doç. Dr. Kürşat KARACABEY.
21. Doğru SE, ve Suğur N. Koruma Altındaki Çocukların Aile ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Dergisi; 65(1):116-133.
22. Dişsiz M, ve Şahin HN. Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2008; 1(1):50-58.

23. Erdemli A. Çocuğun Bir Temel Hakkı Olarak Spor. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
24. Ergun N, ve Ergen S. Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliği Süleymaniye Örneği. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
25. Erdoğan S. Depremin Çocuklar Üzerine Psikolojik Etkileri. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
26. Fidan N. Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem Akademi, ISBN 978-605-364-254-1, B:3, Şubat 2013.
27. Güler N, Tel HT, ve Özkan F. Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2005; 27(2):51-56
28. Gürsel S, ve Kolaşın UG. İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi, Şubat 2010; B:1-82
29. Griffith HW. Spor Sakatlıkları Rehberi, Kırıklar, İncinmeler, Burkulmalar, Zorlanmalar, Çıkıklar, Kafa Travmaları, NASIL TEDAVİ EDİLİR? İstanbul: Birol Basın Yayın Dağıtım ve Ticaret, 2002.
30. Kale Rasim. Yaşam Boyu Spor, Sağlık, Dayanıklılık, Terapi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, Mayıs 2002.
31. Karacabey K, ve Özmerdivenli R. Sağlıklı Yaşam ve Spor. İstanbul: Bedray Yayınları, B:1, Ekim 2011.
32. Karataş Z. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Yaklaşımı. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, Ocak 2015; 1(1):3-15.
33. Kılıç, M. Aile ve Serbest Zaman İlişkisi: Düzce Örneği. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Temmuz 2015; 5(1):27-49.
34. Kılıç M. Gençliğin Şiddet Algısı: Düzce İl Örneği. Düzce'de Tarih ve Kültür, (İç), (Edt. Ali Ertuğrul), Bursa: Gaye Kitabevi, 2014.
35. Kılıç M. Etnisite ve Spor. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları, 2012.
36. Kılıç M, ve Öztürk E. Yükseköğretim Çerçevesinde Öğrenci Konseylerinin Fonksiyonalist, Çatışmacı Yaklaşımlar Açısından Değerlendirilmesi.

- Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK 2011), Bölüm XIV, İstanbul 2011; 3:2097-2103
37. Morpa, “Spor Ansiklopedisi 5”. İstanbul: Doğan Ofset, ISBN 975 7413 81 X, 2005.
38. Mirzeoğlu N, Doğu G, Aşçı H, Yaman H, Kirazcı S, Mirzeoğlu D, Özbey S, Çelebi M, ve Bağırğan, T. Spor Bilimlerine Giriş. (Edt: Nevzat MİRZEOĞLU), Ankara: Bağırğan Yayınevi, 2003.
39. Şahan H. Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. Karaman: KMU İİBF Dergisi, Aralık 2008; 10(15):260-278
40. Şahin T. Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Mayıs 2009:1-127
41. Şener S. Türkiye’de Gençlik: Beklentiler, Problemler, Düşünceler. İstanbul: İnkılab Yayınları, 2012.
42. Talimciler A. İdeolojik Bir Meşrulaştırma Aracı Olarak Spor ve Spor Bilimleri. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, ISSN:1306-4271, 1(2):35-40.
43. T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. Dilovası’nda Dezavantajlı Grupların İstihdam Potansiyelinin Artırılması. Kocaeli: Marka Yayınları Serisi, Aralık 2011; s.1-75.
44. Tekin U, ve Kılıç M. Türkiye’de ve Gelişmiş Ülkelerde: Okullarda Güvenli Ortamların Sağlanması. Güvenli Çevre-Güvenli Okul, (iç), (Edt. Cemil Doğutaş), Ankara: AKKM Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2010.
45. Tuzcuoğulları C, Tuzcuoğulları EB, ve Tuzcuoğulları T. Atatürk ve Spor. Ankara: TAKAV Matbaacılık Yayıncılık AŞ, ISBN 975-97421-0-1, 2001.
46. Türnüklü A. Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği : (Görüşme). 9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, İzmir: Güz, 2000; 24:543-559.
47. Özdemir M. Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1):323-343.

48. Özmeye E. Aile ve Toplum: Ailelerin Özne Refah (Subjective Well-Being) Düzeylerine İlişkin Bir Değerlendirme. Ankara: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Nisan-Haziran 2004; 6(7,2):23-32.
49. Vahip I, ve Doğanavşargil Ö. Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi, 2006; 17(2):107-114.
50. Vatansever N, ve Aral N. Göçmen Olan ve Olmayan Ailelerin On-Oniki Yaş Gurubundaki Çocuklarının Anne-Baba Tutumları ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
51. Yavuzer H. Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu. Remzi Kitap Evi, B:13, ISBN:978-975-14-0731-3, 2008.
52. Yılmaz A, Şentürk U, ve Ramazanoğlu F. Bedensel Engellilerde Spor Konulu Araştırmaların İçerik Analizi. Spor Yönetimi ve Bilim Teknolojileri Dergisi, ISSN:1306-4371, 2014; 9(1-2):28-43.
53. Yılmaz SA, ve Şaşmaz YO. Aile İçi Şiddete Etken Sosyo-Kültürel Faktörler: Elazığ Kervancılar İlçesi Örneği. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Nisan 2012; 2:907-915.
54. Yıldırım A, ve Şimşek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.
55. Yüksel DY. Gecekondu ve Çocuk. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.
56. Yüksel M. Cinsiyet ve Spor. Tarih Okulu Dergisi, Eylül 2014; 7:663-684
57. Zorba E, İkizler HC, Tekin A, Miçoğulları O, ve Zorba E. Herkes İçin Spor. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2005.

7-EKLER

Ek:1 Mülakat Formu 1

MÜLAKAT FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet:

Yaş:

Doğum yeri ve yılı:

Eğitimi:

Anne eğitim durumu:

Baba eğitim durumu:

Kiminle birlikte yaşıyorsun?:

Kendine ait çalışma odan var mı?

Kardeş sayısı:

BİREY SPOR İLİŞKİSİ

1-Hangi sporla uğraşıyorsun? Bu sporu seçmenizdeki etkenler nelerdir?

-Başka ilgilendiğin spor dalları nelerdir?

-Fırsat verilseydi özellikle uğraşmak istediğin bir spor dalı var mı? Varsa neden bu sporu seçerdiniz?

2-Spora nasıl başladınız?

-Kendi isteğimle;

-Özenti, model alma;

-Psikolojik etkiler

-Çevresel etkiler

-Aile isteği

-Ekonomik/sosyal açıdan çekici faktörler

-Fiziksel şartlar, olanaklar

3-Hangi sıklıkta bu sporla uğraşıyorsunuz?

-Günlük

-Haftalık

-Aylık

4-Bu spora başladıktan sonra yaşamınızda ne gibi değişiklikler oldu?

- Ekonomik
- Topluma daha hızlı adapte olabilme
- Sosyal ilişkilerde güçlü etkileşim
- Arkadaşlık ilişkilerinde
- Grup içinde aktif rol alma ve bireysel sorumluluklar
- Derslerde hızlı düşüş veya hızlı yükselme
- Takım içinde aktif rol alma, sorumluluk alma

BİREY, SPOR, ÇATIŞMA VE BÜTÜNLEŞME ETKİLEŞİMİ

-Takım arkadaşlarınız ve antrenörlerinizle ilişkilerinizden biraz bahseder misiniz?

1-Spor yaşantınız farklı görüş ve düşüncedeki insanlara bakış açınızı ve davranışlarınızı etkiliyor mu?

- Önyargılar
- Olumlu paylaşımlar
- Olumsuz durumlar

2-İzlediğiniz spor müsabakalarında hoşunuza giden veya gitmeyen durumlar var mı? kısaca bahseder misiniz?

3-Spor kariyeriniz ile ilgili en büyük hayaliniz nedir? Bu hayali gerçekleştirmede nelere ihtiyaç duyuyorsunuz?

4.Boş zamanınızda spora yapma size nasıl bir etki bırakmaktadır?

Dinlendirici buluyorum

Eğlenceli ve heyecan verici buluyorum

Mutlu edici buluyorum ve zevk alıyorum

Rahatlatıcı ve can sıkıntılarından uzaklaştırıcı buluyorum

Farklı yaşantılar buluyorum

Sosyal statü sağlıyor

İnsanlarla daha kolay ilişki kurabiliyorum, çevrem genişliyor

Genellikle spor yarışmalarını izlerim

Ek:2 Mülakat Formu 2

MÜLAKAT FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet:

Yaş:

Doğum yeri ve yılı:

Eğitimi:

Anne eğitim durumu:

Baba eğitim durumu:

Evde kiminle birlikte yaşıyorsun?

Yaşadığınız ev tipi:

.....Ev sahibi:

..... Kira:

- Müstakil
- Apartman dairesi
- Köy

Kendine ait çalışma odan var mı?

Kardeş sayısı:

Ekonomik durum:

- Düşük
- Orta
- Yüksek

BİREY SPOR İLİŞKİSİ

1- Spora nasıl başladınız?

- Kendi isteğimle;
- Özenti, model alma;
- Psikolojik etkiler
- Çevresel etkiler
- Aile isteği
- Ekonomik/sosyal açıdan çekici faktörler
- Fiziksel şartlar, olanaklar

2-Hangi sporla uğraşıyorsunuz? Bu sporu seçmenizdeki etkenler nelerdir?

- Kişisel ilgi ve yetenekleriniz mi?
- Başka etkenler var mı?

3-Hangi sıklıkta bu sporla uğraşıyorsunuz?

- Günlük
- Haftalık
- Aylık

4-Bu spora başladıktan sonra yaşamınızda ne gibi değişiklikler oldu?

- Ekonomik
- Topluma daha hızlı adapte olabilme
- Sosyal ilişkilerde güçlü etkileşim
- Arkadaşlık ilişkilerinde
- Grup içinde aktif rol alma ve bireysel sorumluluklar
- Derslerde hızlı düşünüş veya hızlı yükselme
- Takım içinde aktif rol alma, sorumluluk alma

5-Başka ilgilendiğiniz spor dalları nelerdir?

6-Fırsat verilseydi özellikle uğraşmak istediğiniz bir spor dalı var mı? Varsa neden bu sporu seçerdiniz?

7-Aile ve yakın çevrenizde spor yapan kimse var mı?

8-Spor yapmanızda sizi etkileyen en önemli kişi kim, kimden etkilendiniz?

BİREY, AİLE VE YAKIN ÇEVRE İLİŞKİSİ

1-Spora başlamadan önce ailenizle ve çevrenizle ilişkileriniz nasıldı?

2-Spor yapmaya başlamadan önce aile içinde iletişimde sıkıntılarınız var mıydı?

3-Spor sayesinde sıkıntı ve gerginliklerinizden arındığınızı hisseder misiniz?

4-Spor ile yakın çevrenizde ve toplum içinde saygınlığınız ve prestijiniz arttı mı? Hayatınızda ne gibi değişiklikler oldu?

5-Aile içinde sizi rahatsız eden olumsuzluklar var mı? Biraz bahseder misiniz?

6-Aile içinde en çok nelerden hoşlanırsınız? Aile içinde kendinizi mutlu hissettiğiniz durumlardan bahseder misiniz?

7-Çevrenizde sizinle ilgili konuşulan olumsuz durumlar var mı? bu durumlardan nasıl etkilenirsiniz?

BİREY, SPOR, ÇATIŞMA VE BÜTÜNLEŞME ETKİLEŞİMİ

1-Takım arkadaşlarınız ve antrenörlerinizle ilişkilerinizden biraz bahseder misiniz?

2-Spor yaşantınız farklı görüş ve düşüncedeki insanlara bakış açınızı ve davranışlarınızı etkiliyor mu?

- Önyargılar
- Olumlu paylaşımlar
- Olumsuz durumlar

3-Spor programlarını ya da müsabakalarını izler misiniz? İzlediğiniz programlar ya da müsabakalarda hoşunuza giden veya gitmeyen durumlar var mı? Kısaca bahseder misiniz?

4-Spor kariyeriniz ile ilgili en büyük hayaliniz nedir? Bu hayali gerçekleştirmede nelere ihtiyaç duyuyorsunuz?

5-İlgilendiğiniz spor dalı haricinde boş zamanlarınızda eğlence ve haz amacı ile spor yapar mısınız?

6-Boş zamanlarınızda yaptığınız spor etkinlikleri siz de ne gibi etkiler bırakır?

Dinlendirici buluyorum

Eğlenceli ve heyecan verici buluyorum

Mutlu edici buluyorum ve zevk alıyorum

Rahatlatıcı ve can sıkıntılarından uzaklaştırıcı buluyorum

Farklı yaşantılar buluyorum

Sosyal statü sağlıyor

İnsanlarla daha kolay ilişki kurabiliyorum, çevrem genişliyor

Genellikle spor yarışmalarını izlerim

Ek:3 Mülakat Formu 3

MÜLAKAT FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet:

Yaş:

Doğum yeri ve yılı:

Eğitimi:

Anne eğitim durumu:

Baba eğitim durumu:

Kiminle birlikte yaşıyorsun?:

Kendine ait çalışma odan var mı?

Kardeş sayısı:

BİREY VE KİŞİSEL AKTİVİTELER İLİŞKİSİ

1-Boş zamanlarında ne tür aktivitelerden hoşlanırsın? Sana mutluluk ve haz veren etkinliklerden bahsedebilir misin?

-Eğlence, haz, mutluluk, heyecan

-Boş zaman faaliyeti

-Sağlıklı yaşam, formda kalma

-Arkadaş çevresi

2-En çok izlediğiniz TV programları nelerdir?

-TV programları

-Spor programları

-Şiddet içerikli programlar

3-Kendine yeterince zaman ayırabiliyor musun?

4-Arkadaşlarıyla okul ve ders dışında ne kadar zaman geçiriyorsun?

5-Anne ve babanın ayrılma sebebi?

-Bu ayrılmanın sendeki etkileri nelerdir?

-Çevreyle ilgili iletişim etkileri nelerdir?

-Bu olumsuz duyguları engellemek için neler yaparsın?

-Ailenle ne sıklıkta zaman geçirirsin?

- Ailenle zaman geçirirken kendini nasıl hissedersin, duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilir misin?
- Anne, baba ve kardeşlerinle bir arkadaş gibi sohbet eder misin?
- Ailenle zaman geçirirken ne tür eğlenceli aktivitelerden hoşlanırsın?
- Ailenle iletişim ve sıkıntılarında rahatsızlık duyduğunda neler hissedersin ve bunlardan kurtulmak için neler yaparsın?
- Aile içinde kendine en çok kimi yakın hissediyorsun , en çok kiminle zaman geçirirsin?

8-ÖZGEÇMİŞ

01/10/1982 yılında Gaziantep'te doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimi Gaziantep'te tamamladım. 2003 yılında Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Beden Eğitimi ve Öğretmenliği Bölümü'nü kazandım. Uzmanlık alanı Tenis ve yardımcı uzmanlık alanı Futbol olarak 2007 yılında mezun oldum. 2007-2008 Eğitim Öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi Seyirtepe Tesisleri Spor Kompleksi'nde uzman eğitimci olarak görev yaptım. 2008 yılında Sakarya/Karasu/Kurudere İlköğretim Okulu'na Beden Eğitimi Öğretmeni olarak atandım. Halen Sakarya Yunus Emre Anadolu Lisesi'nde Beden Eğitimi Öğretmeni olarak görev yapmaktayım.